פני משה על תלמוד ירושלמי ערלה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי ערלה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-ערלה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 13
הלכה ג 18
הלכה ד 27
הלכה ה 29
פרק ב 33
הלכה א 33
הלכה ב 46
הלכה ג 50
הלכה ד 53
הלכה ה 57
הלכה ו 59
הלכה ז 60
הלכה ח 61
הלכה ט 62
פרק ג 66
הלכה א 66
הלכה ב 73
הלכה ג 76
הלכה ד 77
הלכה ה 77
הלכה ו 80
הלכה ז 81

פרק א

הלכה א

מתני' **הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה**. בת"כ פ' קדושים ומייתי לה בגמרא דדריש מדכתיב ונטעתם כל עץ מאכל פרט לנוטע לסייג שיהא סייג וגדר להגינה או שנוטע לקורות ולעצים פטור מן הערלה:

ר' יוסי. מוסיף ואומר אפי' אם אמר שיהא צד הפנימי של האילן למאכל וצד החיצון לסייג הפנימי שהוא למאכל חייב והחיצון שהוא לסייג פטור ולא אמרינן מכיון שיש באילן הזה למאכל יהא כולו חייב ומסקינן בגמרא דלכ"ע הוא דפטור בנוטע לסייג ולקורות מיתורא דקרא קדרשינן דעץ מאכל מיותר הוא דהא כתיב אבתריה שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל וא"כ באילן מאכל הכתוב מדבר ולא באילן סרק ומה ת"ל עץ מאכל אלא ללמד את שהוא למאכל חייב ואת שהוא לסייג פטור ולר' יוסי אפי' אמר הפנימי וכו' והלכה כר' יוסי:

גמ' **כתיב ונטעתם כל עץ מאכל וכו'**. ברייתא היא בת"כ וכדפרישית במתני':

מעתה וכו' ת"ל עץ מאכל. כלומר דפריך אי ממשמעות דעץ מאכל קא דריש מעתה קשיא מנא לן למידרש לקולא אימא איפכא ולחומרא דעץ שהוא עומד למאכל אפי' חישב עליו בשעת נטיעה שיהא לסייג יהא חייב בערלה ולהכי ת"ל עץ מאכל שהולכין אחר עץ שהוא למאכל ולא אחר דעתו שחישב עליו לסייג:

ר' יוסי אומר ילמד דבר מתחילתו. ר' יוסי אמורא הוא חבירו של ר' יונה דלקמן ותרווייהו קאי לתרץ האי קושיא דלא כס"ד דממשמעות לישנא דקרא קדריש אלא דמיתורא דקרא דרשינן ומר קאמר דילמד דבר מתחילתו ומר קאמר ילמד דבר מסופו וכדפרישנא לקמן:

ילמד דבר מתחילתו. כלומר מתחילת הפרשה למדין אנו דהאי עץ מאכל מיותר הוא דממשמע דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל א"כ וכי אין אנו יודעין שבעץ שיש בו מאכל הכתוב מדבר ומה ת"ל עץ מאכל אלא ללמדנו את שהוא נטעו למאכל חייב ואת שהוא נטעו לסייג ולקורו' ולעצים פטור דאי לאו הכי לשתוק קרא מיניה אלא ש"מ דלמידרש לקולא הוא דאתא:

ר' יונה למד דבר מסופו. משום דלא ניחא ליה לשנויי כדר' יוסי דאי כדקאמר שילמד דבר מתחילתו אכתי קשיא אימא דלחומרא הוא דאתא דאי לאו קרא דעץ מאכל ה"א איפכא דקרא דלא יאכל מלמדנו שלא יאכל את שהוא נטוע לאכילה ולאפוקי שנטע לסייג ולקורות ואע"ג דבר מיכל הוא וקמ"ל קרא דעץ מאכל לומר דאותו עץ דבר מיכל הוא חייב הוא לעולם ואפי' חישב עליו שיהא לסייג ולקורות הלכך קאמר ר' יונה דעל

כרחך ילמד הדבר מסופו מהא דכתיב אבתריה ובשנה החמישית תאכלו את פריו א"כ כבר אנו יודעין שבעץ מאכל הכתוב מדבר ומה ת"ל עץ מאכל והשתא ליכא למימר דלחומרא הוא דאתא דא"כ לישתוק קרא מיניה ואנו יודעין דלעולם חייב הוא כל מידי דבר מיכל מדכתיב לא יאכל והוא מיותר דהא כתיב אבתריה ובשנה החמישית תאכלו מכלל דמעיקרא אסור באכילה אלא ודאי מדכתב עץ מאכל ללמדינו דנידרש לקולא את שהוא נטוע למאכל וכו':

תני. בת"כ שם ובתוספתא ריש מכלתין דרשב"ג פליג אהא דקאמר הת"ק סתם הנוטע לסייג ולקורות פטור וקאמר רשב"ג בד"א שפטור בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעצים דבר שהוא ראוי להם כלומר שניכר ונראה שאותו האילן ראוי לסייג הוא או לקורות או לעצים להסקה אבל אם נטע דבר שאינו ראוי לדברים הללו חייב בערלה שמסתמא למאכל הוא:

יאות וכו'. ופריך הש"ס שפיר קאמר רשב"ג דמסתבר טעמיה ומ"ט דרבנן דלא מחלקי כן:

אמר ר' זעירא. היינו טעמייהו דבמשנה הסדר של נטיעתם למאכל הוא דמיירי שבזה ניכר שאין דעתו שיהא אילנות הללו למאכל אלא לעצים כגון שהוא רוצף האילנות רצופין זה אצל זה ואין זה הסדר של נטיעת אילנות למאכל שדרכן לנטוע אותן מרווחין שלא יקלקל אחד את חבירו ומשינוי הסדר נראה שאין דעתו אלא לעצים להסקה וכן לקורות מיירי במשפה שכן דרכן של אילנות העומדות לקורות שמשפין אותן כדי שיתעבו וכן אם הוא נוטע לסייג מקום הסייג מוכיח עליו שאין דעתו אלא לכך שאם לא כן לא היה נוטע במקום שעושין סייג סביב האילנות אלא שדעתו שהן עצמן יהיו לסייג ולפיכך לא מחלקי רבנן בין ראוי לכך ובין אינו ראוי לפי ששינוי הסדר מוכיח על זה לעולם:

תני. בברייתא בשם ר"מ כל האילנות באין למחשבת פטור. כלומר אם בתחילה נטע אותן שיהו לסייג ולקורות וזהו נקרא מחשבת פטור שאע"פ שהן בני אכילה מחשבתו שחישב לסייג ולקורות פוטר מן הערלה:

חוץ מן הזית ומן התאנה. וכדמפרש טעמיה דר"מ כדעתיה דקאמר בפ"ו דכלאים בהל"ד דכל אילנות נקראין אילן סרק חוץ מזית ותאנה והלכך ס"ל נמי דבזית ותאנה דחשיבי לא מהני בהו מחשבת פטור:

תני. אידך בשם ר"ש אין לך בא למחשבת פטור אלא באלו שלשת המינין בלבד רימון ושקמים הן אילני תאיני היער והצלף דבאלו מהני בהו מחשבת פטור אם חשב אח"כ עליהן לסייג ולקורות דאינן חשובין כל כך כמו שאר אילני מאכל שהדין בהם שאפי'

נטען בתחילה לסייג ולקורות לא מהני בהו מחשבת פטור ופליגי ר"מ ור"ש אסתמא דמתני' דמשמע דכל האילנות באין למחשבת פטור ולר"מ כדאית ליה ולר"ש כדאית ליה והאי רימון דקאמר ר"ש לאו רימון דקרא הוא שהרי הוא אחד מן המינין שנשתבח' בהן ארץ ישראל אלא אילן שגדלין בו הרימין הוא ומין אחר הוא זה כדתנן בפ"ק דכלאים השיזפין והרימין אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה:

מהו שיהו חייבין במעשרות. אמתני' מהדר דבנוטע לסייג ולקורות פטור הוא מן הערלה ומהו הדין לענין מעשרות אם אותן הפירות שעלו באילן הזה חייבין הן במעשרות או לא וקאמר דתליא בתפלוגתא דר' בא בר ממל ור' הילא דפליגין בהמשמר פירותיו לעצים כלומר שמשמר את הפירות שהן על האילן שנטוע הוא לעצים דר' בא בר ממל מחייב אותן במעשרות כדמפרש טעמיה דיליף מן הדא דאמרינן לעיל בריש מעשרות ובכמה מקומות דהפקר פטור מן המעשר דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך וכו' היא לקט וכו' כלומר דחדא טעמא אית להו דכל מתנות עניים וההפקר פטורין הן ממעשרות שידך ויד הכל שוין בו והלכך ס"ל לר' בא דהכא דמשמר הוא פירותיו אע"פ שהן על אילן שהוא לעצים חייבין הן במעשרות דלאו הפקר נינהו:

ר' הילא בשם ר' יוסי. דקאמר פטורין ממעשרות טעמיה דיליף מן הדא דתנינן לעיל בפ"ד דמעשרות כוסבר שזרעו לזרע שלא חישב עליו אלא בשביל הזרע ירקה פטור ממעשרות דלא אחשבי' ליה וה"נ מכיון שלא נטע האילן אלא לסייג ולעצים פטורין הפירות שעלו בו מן המעשרות:

שנייא היא. כלומר דפריך עלה דמכוסבר לאו ראיה הוא לדר' הילא דשאני בכסובר שיש לו גורן אחרת להתחייב במעשרות והיינו הזרע והואיל שיש בו חיוב מעשרות לפיכך הירק הוא פטור דלא זרעו אלא בשביל הזרע וזהו גרנו למעשרות אבל הכא למה יפטרו הפירות שמשמר אותן מחיוב מעשרות ואין כאן גורן אחר למעשרות:

והיידא אמר דא. כלומר אלא מאיזה מקום הוא דיליף ר' הילא דפטורין מן המעשרות מן הדא דתנינן בברייתא והובאה לעיל בפ"ק דמעשרות בסוף הל"א על הא דתני בתוספתא שם כל שתחילתו אוכל ואין סופו אוכל כגון המקיים ירק לזרע חייב בתחלתו ופטור בסופו ומפרש הש"ס התם מה אית לך כלומר ובהי גוונא מיירי כהדא דתני בברייתא אחריתא והיינו דמייתי לה הכא המקיים מלאה של כרוב לזרע כלומר שמקיים ערוגה מלאה של כרוב עד שיתגדל בהן הזרע בטלה דעתו דאע"ג דהזרע עצמו אינו מתחייב במעשר שהוא מזרעוני גינה שאינן נאכלין ופטורין מהמעשרות מכל מקום כאן שמקיים כל הערוגה בשביל הזרע בטלה דעתו וחייב במעשרות ואם הן קלחין יחידין שקיימן

לזרע לא בטלה דעתו ופטורין ממעשרות וא"ר יונה התם עלה והוא שליקט ירק כלומר הא דאמרינן ברישא דבטלה דעתו ואע"פ שמקיים כל הערוגה לזרע חייבין הן במעשרות דוקא באלו שליקט אותן בעודן ירק וחייבין הן אע"ג שהיה רוצה לקיימן לזרע אבל אם לא ליקט כלל מהירק אלא שהניח את כולה עד שיתקשו ויתגדל הזרע בתוכן וכי כך אנו אומרים שעצים חייבין במעשרות בתמיה אלא דבכה"ג ודאי פטורין הן מן המעשרות והשתא מהכא הוא דיליף ר' הילא דה"נ מכיון שאין מקיים את האילן אלא לעצים פטורין הפירות ממעשרות ואע"ג שאין להאילן גורן אחר למעשרות כמו התם במלאה של כרוב:

מהו שיהו אסורין. פירות שעל האילן של סייג משום גזל ומתמה על בעל הבעיא וכי בשביל שהן על האילן של העומד לעצים לא יהו אסורין משום גזל וכי עצים עצמן אינן אסורין משום גזל וקאמר דמה צריכה ליה למיבעי כגון אילן תותיא אילן שמגדל התותים והן פירות הגדלין על אילן סנה דלית בהן ממש ולא חשיבי ובכגון אלו קא מיבעיא ליה אם עשה האילן הזה לסייג מהו שיאסרו התותים משום גזל דאפשר דהבעלים מקפידין עליהן שרוצין שיתקיימו ושיתחזק הסייג ולא אפשיטא:

רימון שנטעו לשם רמון בנות שקמה וכו' צ"ל. ולגי' הספר בנות הדס אפשר לפרש דהיינו הך וקראו לשקמה כן על דרך דאמרינן עשרה מיני ארזים הן כדכתיב אתן במדבר ארז שיטה הדס וכו' ואדברי ר"ש בברייתא דלעיל הוא דקאי הכא דס"ל אין לך בא למחשבת פטור אלא שלשת המינין בלבד רימון ושקמין וצלף וקאמר הכא שאם נטען מתחילה לשם מאכל אפ"ה אשכחן דפליגי בהו תנאי אית תנא תני חייב וכו' ומפרש להו רב חסדא. מ"ד חייב במקום שרוב משמרין. שרוב בני אדם דרכן להיות משמרין פירותיהן של אלו האילנות ומהני בהו מחשבת האכילה שנטען בתחילה לכך וחייבין בערלה ומ"ד פטור במקום שאין הרוב משמרין פירות של אלו והואיל ואין מקפידין על הפירות אינן חשובין אלא כנוטע לסייג ולקורות ופטור מן הערלה:

ר' יונה בעי. על הא דאוקי רב חסדא למ"ד חייב במקום שנהגו הרוב להיות משמרין דאם במקום שמשמרין פירות של אלו מיירי למה לי חישב דקתני שנטען לשם רימון דמשמע דוקא שאנו יודעין שבתחילה חישב לנטוע אותן לאכילת פירותיהן הא ודאי אפי' לא חישב ולא גלה דעתו בפירוש חייבין הן בערלה דמסתמא נטועין הן לאכילת פירותיהן דכי כך אנו אומרין זית ותאנה עד שיחשוב עליהן בתחילה שנוטע אותן לאכילה בתמיה והא דנקט זית ותאנה מפני שהן החשובין ביותר לענין זה לד"ה דלר"מ דלעיל לא מהני בהו אף שחישב עליהן לסייג ולקורות וה"ה לכל אילנות אליבא דרבנן וכלומר וכי צריך מחשבת אכילה להתחייב בערלה אנן לא אמרינן אלא איפכא דלענין פטור הוא

דצריך מחשבה שאם חישב בתחילה ליטע אותן לסייג ולקורות הוא דפטור אבל בסתמא פשיטא שהן חייבין דלאכילה הוא דנטען:

אלא אפי' במחצה משמרין וכו'. כלומר אלא דלא תימא הכי שאפי' במקום דמחצה על מחצה הוא שיש שהן משמרין הפירות הללו ויש שאינן משמרין אפ"ה חייבין הן בערלה:

א"ר מתיה מן דבתרתה. ממקום ששמו דבתרתה היה ופליג דס"ל דאם הוא במקום שאין רוב משמרין אפי' לא חישב עליהן בפירוש שיהו לסייג ולקורות פטור מן הערלה משום דסתמן אינו מקפיד עליהן והוי כמו שנטען מתחילה לכך ולר' מתיא האי מ"ד דס"ל חייב כרב חסדא הוא דמוקי ליה ואפי' בשנטען בתחילה לשם רימון עד שיהא במקום שרוב משמרין פירות הללו:

במקום חורשין. בתוך היער של עצים ואינו מקום יישוב פטור מן הערלה:

א"ר יוסי. לאו דוקא שעלתה מעצמה אלא אפי' נטעה במקום שאינו יישוב פטורה דלא חשיבא עליה. והתנינן. במתני' דלקמן והעולה מאליו חייב בערלה ומשני דתמן שנטען במקום יישוב כלומר דכל הני דקחשיב במתני' דלקמן בשנטען במקום יישוב והתם הוא דאמרינן דהעולה מאליו ג"כ חייב בערלה ברם הכא במקום חורשין ואינו מקום יישוב ואפי' בשנטען שם פטורין:

הדא דתימר. דפטורין דוקא בשאינה עושה כדי טפילת' אם רוצה להטפל בפירותיה ולהביאן למקום היישוב אבל אם הוא עושה כל כך שיש בה כדי טיפולה להביאן למקום היישוב חייבת בערלה דהויא כאלו בתחילה עומדת במקום היישוב היא:

אתרוג שנטעו. מתחילה שיהא למצוה מהו שחייב בערלה. וחזר רב הונא ופשט לנפשיה שחייב בערלה דלא אימעוט נטיעה למצוה מן הכתוב ופריך ולא כן תנינן ומייתי לה לקמן בריש לולב הגזול דדריש ולקחתם לכם ולא מן דבר שהוא למצוה כגון של מעשר שני וכיוצא בו ומשני דתמן שפיר הוא דדרשינן ולקחתם לכם בדמים ולא מדבר שהוא כבר למצותו אבל הכא דינו כמה דתימר בשופר של מצוה שאם תקע בו יצא דדרשינן יום תרועה יהיה לכם מכל מקום וכן הכא דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים לכם מכל מקום ואפי' בנטוע בתחילתו למצוה:

מה בינו למשמר פירותיו לעצים דפליגי לעיל בהא לענין מעשרות ואימא הכא נמי לענין ערלה דזה נטעו בתחילה שיהא משמרו לשם מצוה וקאמר דלא דמי דהתם כשם שהוא רוצה בפריו כך הוא רוצה בעצו דהא עיקר הנטיעה לעצים היא וכדפרישית לעיל אלא שהוא משמר גם להפירות שעלו בו ואינו מפקיר אותם אבל הכא מה שהוא משמרו משום הפרי הוא ובפריו הוא שרוצה ולא איכפת ליה בעצו:

ועוד מן הדא דאמר ר' חנינא. עלה. פרי אם אומר עצו אין אדם יוצא בה ידי חובתו בחג. כצ"ל ותיבת בפסח שבא בכאן בספרים בטעות הוא דמה שייך פסח לכאן כלומר דר' חנינא פירש בה בהדיא דלפרי עיקר כוונתו לזה שנטעו שאם אומר אתה לעצו הלא אין אדם יוצא בה י"ח בחג בהעץ של אילן אתרוג וא"כ הדין בו לענין ערלה ככל אילנות שנוטען בשביל הפרי שלהן וחייבין בערלה:

מה דמי לה. ומה הוא דמצינו עוד שהוא דומה לדין אתרוג שנטעו למצותו ולחייבו בערלה אף בשנטעו לשם מצוה וקאמר דה"נ אשכחן בזית שנטעו להדליק בשמן שלו בנר חנוכה וקאמר ר' יוסי בר' בון ומה דמיון הוא זה הרי זה האתרוג דבר תורה ונר חנוכה הוא מדבריהם ואת אמר הכין בתמיה פשיטא הוא דהיכי ס"ד דמצוה דרבנן תפטור לערלה שהיא דבר תורה ודאיצטריך לדמויי לדין דאתרוג אלא מה דמי לה אם אתה רוצה לדמות להא דאתרוג זה הוא בזית שנטעו להדליק בשמן שלו את המנורה במקדש דזה וזה ד"ת הוא וחייב בערלה כמו דאמרינן באתרוג:

נטעו. שיהא צד התחתון שלו לסייג והעליון שלו למאכל א"נ איפכא צד התחתון למאכל וכו' מהו:

א"ל. ר' יוחנן הוא הדא הוא צד התחתון וכו'. כלומר דין אחד להם דבין כך ובין כך מה שהוא למאכל חייב ומה שהוא לסייג פטור:

כיצד הוא יודע. לכוין מה שהוא אסור ומה שהוא מותר:

מביא חוט אחד. ומודד את האילן עד חציו ומסיים המקום עד כאן לסייג מכאן ואילך למאכל:

ר' זעירא בעי. עלה דהניחא אם צד התחתון לסייג והעליון למאכל דאין גידולי העליון מתגדלין מן האיסור דהצד התחתון מותר הוא אלא אם צד התחתון הוא למאכל והעליון לסייג הרי העליון גדל מן האיסור של צד התחתון ואת אמר הכין בתמיה דאף בזה פטור הוא את של סייג מן הערלה ואמאי הרי גדל הוא מן האיסור:

ר' זעירא כדעתיה. כלומר מה שהוקשה לו זה משום דלטעמיה הוא דאזיל דאמר לעיל בפ"ה דכלאים בצל של כלאי הכרם שעקרו ממקום האסור ושתלו במקום אחר אפי' מוסיף כמה במקום ההיתר נשאר אסור שאין גידולי איסור מעלין את האיסור כלומר שהגידולין הבאין מחמת האיסור אע"פ שהגידולין עצמן היתר הן שהרי שתלו במקום אחר אע"פ כן אין מעלין ומבטלין את עיקר האיסור ונשאר באיסורו וה"נ מכיון שהעליון גדל הוא מכח התחתון שהוא אסור הוו להו גידולי איסור ואסור ואע"פ שהעליון גדל ג"כ מצד עצמו והוא היתר אין גידולי היתר שבו מעלין את האיסור שבו:

נטעו לסייג. בתחילה ואח"כ חישב עליו למאכל בא במחשבה כלומר בא לחיוב במחשבה זו והכי תני בת"כ פ' קדושים בהדיא נטעו לעצים וחישב עליו מנין ת"ל כל עץ מאימתי מונה הוא לו משעת נטיעתו והכי תני לה נמי בתוספתא דמכלתין:

למאכל וחישב עליו. אח"כ לסייג לא כל הימנו להפקיע חיובו שבתחילה נטעו למאכל:

נטע. שיהא שנה ראשונה לסייג ומכאן ואילך חישב עליו שיהא למאכל מכיון שחישב עליו מחשבת חיוב ג"כ בדין הוא שיהא חייב דהיינו קמייתא:

והתנינן ר' יוסי וכו'. ואמאי צד החיצון פטור הרי גם כאן נתחייב בו מחשבת חיוב של צד הפנימי ומשני דלא דמייא להך דר' יוסי במתני' דתמן הצד הפנימי שהוא למאכל לעולם הוא למאכל ומה שהוא לסייג לעולם הוא לסייג ואין כאן עירוב מחשבת חיוב אבל הכא מכיון שנתערב בו בכולו מחשבת חיוב בדין הוא שיהא חייב:

נטעו. שיהו כל שלש שנים הראשונים לסייג ומכאן ואילך חישב עליו שיהא למאכל והוסיף האילן אח"כ בגידולו פליגי אמוראי בתוספתו דאלו לא הוסיף הרי כל ג' שנים של ערלה לא היה בו צד חיוב וכן דין רבעי ג"כ אין לו כדלקמן דכל שאין לו ערלה אין לו רבעי אלא בתוספת שלו ס"ל לר' ירמיה דנמי פטור מן הערלה כדמפרש טעמיה לקמן ור' בא ס"ל דהתוספת חייב דהוי כנטיעה בתחילה:

א"ר יוסי הדא דר' ירמיה מתחמי קשיא. כלומר לפום ריהטא נראה דקשיא על דברי ר' ירמיה מחכמים דברייתא דלקמיה ואפ"ה לית היא אלא ניחא ולא קשיא מידי כדמפרש ואזיל:

דתני. בתוספתא והובאה לעיל בפ"ה דפאה ובכמה מקומות שדה שהביא שליש לפני הגוי וחזר ולקחה ישראל ממנו ר"ע אומר התוספת שגדלה ברשות ישראל פטור מן המעשרות לפי שכבר הביאה שליש ביד הגוי והגיעה התבואה לעונת המעשרות בעודה ברשות הפטור וחכמים אומרים התוספת שהוסיפה ביד ישראל חייבת וזהו דנראה דקשיא על ר' ירמיה דהא חכמים מחייבי כאן בתוספת ואע"פ שהביאה שליש ביד הגוי:

והכא עיקרו פטור ותוספתו חייב. בתמיה וסיומא דמילתיה דר' יוסי הוא וכלומר דמכל מקום ניחא היא ולא קשיא על הא דר' ירמיה דשאני התם שהרי התוס' מיהת בחיוב היא שניתוסף ביד הישראל ואין אתה פוטרו בשביל שליש הראשון שיש בו מהפטור דהגדל בחיוב חייב הוא ותורם ומעשר לפי חשבון כדאמרינן לעיל בפ"ה דמעשרות בהל"ד אבל הכא הרי עיקרו פטור הוא לגמרי מן הערלה שכבר עברו עליו שלש שנים הראשונים בפטור והיאך יהא התוספת חייב שניתוסף בו אח"כ מהעיקר שאין בו צד חיוב כלל אלא ודאי בדין הוא שהתוספת פטור כר' ירמיה:

א"ר יוחנן דברי ר' ישמעאל וכו'. כלומר תנינן בחדא ברייתא דס"ל לר' ישמעאל דכל שאין לו ערלה אין לו רבעי והשתא מיבעי ליה לר' יוחנן היכי דמי האי דר' ישמעאל אם עד שיהא לו שלש שנים ערלה קאמר דאז יש לו דין רבעי או אפי' אם אין לו אלא שנה אחת מערלה או שתים וכגון שנטעו שנה אחת או שתים שיהא לסייג ומכאן ואילך למאכל דבכה"ג יש לו מיהת דין ערלה בשנה אחת או שתים משלש שנים יש לו דין רבעי ומשום דר' יוחנן סתם דבריו בהבעי' דיליה ואיכא לפרושי להכי ולהכי פליגי בהא תלמידיו ר' יונה ור' יוסי דר' יונה מפרש דעיקר ערלה צריכה לי' לר' יוחנן כלומר בעיקר דין ערלה נסתפק כאן אם השנה או השתים שהן למאכל נוהגת בו דין ערלה או לא לפי שאין עיקר ערלה פחות שנים כלומר השנים של ערלה והן שלש שנים ולפיכך נסתפק לו דהואיל וכאן אין בהאילן הזה שלש שנים שלמים של חיוב ערלה איכא למימר דשוב אין בו דין ערלה כלל ואפי' באותה שנה או שתים שהן של מאכל ור' יוסי מפרש לה להבעי' של ר' יוחנן דעיקר דין רבעי הוא דצריכה ליה אם דוקא שלש שנים חיוב ערלה בעינן לדין רבעי או לאו דוקא ג' שנים אלא שיהא בו מיהת דין ערלה ואפי' בשנה אחת נוהגת בו אח"כ דין רבעי ור' ישמעאל ה"ק כל שאין לו ערלה כלל אין לו רבעי ולאפוקי אם היה לו ערלה אפי' שנה אחת מג' שנים הראשונים יש לו דין רבעי וכדפרישית מעיקרא אבל לענין דין ערלה באילן הזה לא מספקא ליה לר' יוחנן דמסתברא דאותה שנה מהג' שנים שהוא למאכל נוהג בו דין ערלה ועד שיעברו עליו ג' שני ערלה עם אותה שנה:

תני. בתוספתא והובאה לעיל בפיאה פ"ד ובדמאי:

כאלו כולו בארץ. דהשרשים יונקין זה מזה וכדמפרש ר' יוחנן לקמיה:

נעשה כטבל ומעושר. כלומר אליבא דר' קאמר משום שנעשה כטבל וחולין מעורבין זה בזה ולענין זה הוא כאלו כולו בארץ שמה שהוא יונק מצד ח"ל הוא חולין וכמעושר הוא ומצד של א"י הוא טבל:

שורש פטור פוטר. אם יש מעורב בשרשין שורש א' של פטור פוטר הוא את שאר השרשין ואפי' יונקין הן מן החיוב וכדמפרש ואזיל:

מאי. לענין מאי קאמר לה ר' יוחנן בפשיטות להאי מילתא אם סובר הוא כרבי דאומר שרשין חיין ויונקין זה מזה כהאי דקאמר באילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו בח"ל ומכריע הוא להלכה כרבי וקאמר הש"ס דלא היא אלא מילתיה דר' יוחנן לד"ה הוא ולענין אחר הוא דקאמר הכא שורש פטור פוטר וכדמסיק ואזיל:

הן דתימר שורש פטור פוטר. הא דקאמר דפוטר הוא לענין ערלה הוא דקאמר ובשורש ישן שכבר עברו עליו שני ערלה שהשריש מתוך שלו לתוך של חבירו ויונקין שרשי

אילן שנטע חבירו ממנו פוטר הוא את של חבירו מערלה אבל אם השריש מח"ל לתוך אשר בארץ לא בדא אמר שורש פטור פוטר דאפשר דבכה"ג ס"ל כרשב"ג ולחומרא דצד הנטוע בארץ חייב וצד ח"ל פטור ולא הוי כמעורב של חיוב ושל פטור זע"ז:

והתנינן ר' יוסי אומר וכו'. ואמאי של צד הפנימי חייב ויפטור צד החיצון לצד הפנימי דהא יונקין זה מזה למטה ואת אמרת שורש הפטור פוטר:

ר"ז אמר לה סתם. להאי שינויא דלקמיה ור' הילא אמר לה בשם ר' אלעזר שאני במתני' שראוי הוא צד החיצון לחשוב עליו שיהא גם הוא למאכל ולחייבו במחשבה זו כדאמרינן לעיל ולא מיקרי שורש הפטור לגמרי מכיון שיכול לבוא לידי חיוב:

שרשים אין בהן ממש. ומשום דקאמר לה סתם בשם ר' יוחנן שאל לו ר"ז אם בפירוש שמעת להא מר' יוחנן ולענין דין ערלה דקיימינן כאן או דלאו הכי הוא אלא בערלה הויתון קיימין כלומר בעוד שהייתם עומדין לעסוק במס' ערלה ונזכרת להדא מילתא שאמר לענין בכורים שרשים אין בהם ממש וכהאי דאמרינן לקמן בפ"ק דבכורי' בענין דבעינן שיהו כל גידולים מאדמתך וחשבת דגם לענין ערלה אמר לה אבל לאו מילתא הוא דהא אמרינן לעיל בשם ר' יוחנן דשורש פטור פוטר לענין ערלה:

הן דתימר. השתא מפרש לה ומילתא באנפי נפשה היא כלומר והא דאת אמר בעלמא להאי מ"ד דס"ל שרשין אין בהן ממש דוקא בשהשרישו מח"ל לתוך הארץ דאין בהן ממש לפטור אבל איפכא יש בהן ממש ולחיוב דלחומרא אזלינן:

סיפקה. ילדה שסיפקה לזקינה ויונקת ממנה פטור מערלה וכן לח"ל להנטוע בח"ל ויונקת משם פטור מד"ת בערלה דאין ערלה בח"ל אלא מהלכה:

להקדש חייב וכו'. וכדמפרש טעמא דלהקדש חייב משום שראוי הוא לפדותו ולחייבו בערלה וכן אם סיפקה לצד העליון של אילן שהוא לסייג או לצד התחתון שהוא לסייג אע"ג דעכשיו פטור מ"מ איכא ביה צד חיוב מכיון שהוא ראוי לחשוב עליו למאכל ולחייבו:

ר' יוסי כרשב"ג. על ר' יוסי דמתני' קאי מי נימא דמילתיה אתייא כרשב"ג דברייתא דלעיל דס"ל צד הנטוע בארץ חייב ושל ח"ל פטור וה"נ בצד הפנימי והחיצון דקאמר ר' יוסי וקאמר הש"ס דלא היא אלא אפ"ת דיסבור ר' יוסי כרבי דלעיל שאני ערלה ממעשרות דערלה תלויה לדעתו לפי מה שיחשוב על האילן כך הוא אם לחיוב שהוא למאכל או שיחשוב עליו לסייג שהוא פטור ובדידיה תליא מילתא אבל מעשרות אינן תלוין לדעתו אלא מה שבארץ חייב ומה שבח"ל פטור ואם מקצתו בכאן ומקצתו בכאן חיוב ופטור מעורבין זה עם זה ואיכא למימר דאזלא מילתיה דר' יוסי אפי' כרבי דלעיל:

הלכה ב

מתני' **עת שבאו אבותינו לארץ וכו'**. הכי דריש לה בת"כ מקרא דכתיב כי תבואו ונטעתם פרט לשנטען גוים עד שלא באו לארץ או יכול שאני מוציא את שנטעו גוים משבאו לארץ ת"ל כל עץ מכאן אמרו עת שבאו אבותינו לארץ ומצאו נטוע פטור נטעו אע"פ שלא כיבשו חייב וכלומר אפי' הגוים נטעו אותן אם הוא משבאו ישראל לארץ חייב:

הנוטע לרבים חייב. וכגון שנטעו בתוך שדה שלו שיהא זה לרבים למי שירצה לאכול מהפירות והכי אמר בגמרא וילפינן מדכתיב ונטעתם אפי' לרבים:

ר' יהודה פוטר. טעמיה דקסבר ונטעתם אף לרבים משמע ולכם נמי משמע אף לרבים והוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ואין הלכה כר' יהודה הנוטע ברשות הרבים. בשביל עצמו כשנטעו חייב אבל העולה מאליו ברשות הרבים פטור:

והנכרי שנטע. בין לישראל בין לעצמו:

והגזלן שנטע. שגזל הקרקע ונטעה והכי קאמר בגמרא:

והנוטע בספינה. אע"פ שאינה נקובה וכדקאמר בגמרא דבנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה שאע"פ שאינו כארץ לזרעים הרי הוא כארץ לאילנות:

והעולה מאליו. ברשות היחיד דוקא כל אלו חייבין בערלה וכן ברבעי:

גמ' **ונטעתם פרט לשנטעו גוים וכו'**. מברייתא דת"כ הוא כמו שהבאתי במתני':

הדא אמרת שורש פטור פוטר. כלומר ש"מ מהמתני' להא דאמרינן בהלכה דלעיל דשורש פטור פוטר הוא אפי' להחיוב שיונק ממנו דהא מתני' פוטרת את אשר נטעו הנכרים עד שלא באו לארץ ואע"פ שגדל אח"כ ברשות ישראל וביד החייב מ"מ הואיל ויונק הוא משורש הפטור פטור מן הערלה:

נטעו אף על פי שלא כיבשו חייב וכר' ישמעאל וכו'. קושיא היא כלומר וכר' ישמעאל דאמר לעיל בפ"ב דחלה ובכמה מקומות דכל מקום שנאמר ביאה אינה אלא לאחר י"ד שנה שכיבשו ושחילקו ומאי עביד לה להמתני' ומי נימא דפליג ר' ישמעאל על הא דתנינן אע"פ שלא כיבשו חייב דהרי בערלה כי תבואו כתיב וקאמר ר' הילא דלא היא אלא דמודה ר' ישמעאל בחלה ובערלה דנוהגין מיד אע"פ שלא כיבשו וטעמא בחלה כדמפרש לקמיה ובערלה טעמא דריבה הכתוב מדכתיב כי תבואו ונטעתם כל עץ כדדריש לה בת"כ שהבאתי במתני':

ותני כן. אחלה קאי דתניא בהדיא בספרי פ' שלח דדריש ר' ישמעאל גופיה כן דגריס התם בבואכם אל הארץ וגו' ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל ביאות שבתורה הוא אומר והיה כי תבואו אל הארץ והיה כי יביאך ה' וכאן הוא אומר בבואכם ללמדך שכיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה:

מחלפה שיטתיה דר' ישמעאל. הואיל ואייתי הא דדריש ר' ישמעאל גבי חלה מקשה דידיה אדידיה למאי דקאמר בעלמא:

תמן אמר היא הוייה וכו'. לא מצאתי שאמר ר' ישמעאל לזה בהדיא לא בספרא ולא בספרי ולא במכילתא ואפשר מדגריס במכילתא פ' בא והיה כי תבואו אל הארץ וגו' כאשר דבר והיכן דבר והבאתי אתכם וכו' כיוצא בדבר אתה אומר פחדכם ומוראכם יתן ה' כאשר דבר והיכן דבר את אימתי אשלח לפניך וכו' ואף שאין הלשונות דומות זה לזה וכן מביא עוד שם להרבה מקראות כאשר דבר והיכן דבר וכו' ואינן בלשון אחד כ"א במשמעות אחד וסתם מכילתא ר' ישמעאל היא ומהתם משמע דר' ישמעאל לא היה מדקדק בשינוי לשון הכתוב וכדמסיים הוא הויה הוא קימה כלומר כתוב א' אומר והייתם לי קדושים וכתוב א' אומר יקימך ה' לו לעם קדוש והכל אחד הוא וכן היא שבירה היא נפיצה היא גאולה היא פדייה וכלומר דבין מקום דכתיב לא יגאל ובין מקום דכתיב לא יפדה הכל משמעות אחד הוא ובין דכתיב ישבר או ינפץ ודומיא דדריש ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ומיהת שמעינן דר' ישמעאל לא קפיד אשינוי לשון דהכתוב והכא הוא משנה בין לישן ללישן דמדקדק לישנא דבבואכם שהיא משונה מלשון שאר ביאות שבתורה ויליף לדינא משינוי הלשון וא"כ מחלפא שיטתיה ולא משני הש"ס מידי אלא כלומר דע"כ תרי תנאי ואליבא דר' ישמעאל:

נטעו לרבים וכו'. ופריך מחלפה שיטתי' דרבנן דתמן אינון אמרין וכו' והכא אינון אמרין הכין. בתמיה בפ' י"ב דנגעים תנינן ירושלים וח"ל אינן מטמאין בנגעים דכתיב כי תבואו וגו' וירושלים אינה אחוזה אלא לרבים הוא ואמאי מחייבי הכא בנוטע לרבים ומשני תמן גילה הכתוב דמה שהוא לרבים אינו מטמא בנגעים דכתיב ובא אשר לו הבית פרט לירושלים שהיא לכל השבטים שהיא אחוזת כולן ולא נתחלקה לשבטים ברם הכא ריבה הכתוב דכתיב ונטעתם מכל מקום ואפילו לרבים:

מחלפה שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אמר. בת"כ פ' מצורע דתני אחוזתכם אחוזה מטמא בנגעים ואין ירושלים מטמאה בנגעים אמר ר' יהודה אני לא שמעתי למעט אלא בית המקדש בלבד וא"כ לר' יהודה ירושלים אע"פ שהיא לרבים מטמאה בנגעים והכא פוטר הוא בנוטע לרבים ומשני תמן הוא אמר אני לא שמעתי וכו' דמפי השמועה ששמע מאחרים אמרה אבל הכא בשם גרמיה אמר ואיהו לא ס"ל להאי דאמר משמועה גבי נגעים:

אמר ר' יוסי בר' בון. דלא היא דלעולם ס"ל כהאי דנגעים ותרי תנאי אליבא דר' יהודה ותיפתר להאי דאמר בנגעים כהאי תנא בשם ר' יהודה בדין ערלה וכדתני רשב"א משמיה

דר' יהודה בת"כ וכן בתוספתא הנוטע לרבים חייב בערלה עלה מאליו לרבים פטור מן הערלה ולא מיקל אלא בעולה מאליו דונטעתם כתיב ולהך תנא אליבא דר' יהודה ס"ל דהא דתני במתני' העולה מאליו חייב אפילו הוא לרבים ובהא הוא דפליג ר' יהודה ולדידיה ל"ק הא דר' יהודה בנגעים משום דשאני הכא דמהיכא דמרבינן לרבים ממעטינן נמי בעולה מאליו דונטעתם קאמר רחמנא:

הנוטע לרבים. פיסקא דמתני' היא דקתני חייב ומפרש וקאמר דאם ברשות הרבים פטור:

הנוטע לרבים וכו'. כלו' דמסיים ואזיל בהך פירושא דהא דקתני הנוטע לרבים חייב דוקא בנוטע בתוך שלו לרבים וכן הנוטע בר"ה דתנינן חייב היינו דוקא בשנטע לעצמו כדפרישי' במתני' אבל הנוטע לרשות הרבים ולרבים פטור:

בשגזל קרקע. על הגזלן דמתני' קאי הא דקתני והגזלן שנטע חייב ומפרש בשגזל הקרקע ונטעה ופריך וכי יש קרקע נגזל והרי לעולם בחזקת בעליה היא אמר ר' הילא וכו' וכה"ג אמר נמי לעיל בפ"ז דכלאים:

ר' יאשיה. היה מביא נטיעות מח"ל בגושיהן ונטע אותן בארץ ופליגי ר' יונה ור' יוסי משום מה עשה כן ר' יונה קאמר לשכרו שנים כלומר שיהא לו השכר שנשכר בשנים של ערלה גופן ע"י כך משום דס"ל לרבי יאשיה דאין ערלה בח"ל ופליג אמתני' דסוף מכלתין דקתני הערלה הלכה בח"ל וכהאי מ"ד בתוספתא דסוף מכלתין דאין ערלה נוהגת בח"ל א"נ דס"ל מהלכות מדינה היא כהאי מ"ד דלקמן שם ובמקום שנהגו נהגו ור' יאשיה לא היה ממקום שנהגו להחמיר ור' יוסי קאמר לשכרו רבעי וכלומר דבערלה לא היה משתכר כלום דערלה נוהגת אף בשל ח"ל אלא להשתכר ברבעי דס"ל דאין דין רבעי נוהג בח"ל ולפיכך הביא אותן עם גושיהן מח"ל:

תני'. בתוספת' דמכלתין גוי שהרכיב וכו' אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן. דאסור להרכיב אפי' אילן מאכל ע"ג אילן סרק כדאמרי' בפ"ק דכלאים מיהת חייב בערלה אם הרכיב הגוי:

ערלה מאימתי הוא מונה לו. להרכבה זו וקאמר משעת נטיעתו כלומר משעת נטיעת הרכבה זו:

בלבד דברים שהן באין במחשבה. דוקא שהרכיבו ע"ג אילן שלפעמים נחשבין הן כשיש לו מחשבה לאכול מפירותיו כגון חרובי צלמונה וחרובי גרורה דאותן חרובין ממקומות הללו אינן חשובין אא"כ חישב עליהן לאכילה כדאמרי' לעיל בריש מס' מעשרות דאלו מכיון שאינן חשובין פטורין הן מן המעשרות ובכגון הני מיירי נמי האי ברייתא וקמ"ל דבכה"ג נמי הרכבה מיקרייא ואילן סרק דקתני לאו דוקא אלא כלומר דאינו אילן מאכל

כמו שאר אילני פירות אבל באילן סרק ממש כמו ערבה לא חשיבא הרכבה דנמנה לענין ערלה כמו בהרכב' דהאי הרכבה כמאן דליתא הוא והרי הוא כעוקר את האילן ממקומו ונוטע אותו בארץ ממש במקום אחר דפשיטא דחייב בערלה דהוי כנוטע מחדש ולא איצטריך לאשמעינן כלל:

ר' יוחנן אמר אפי' ערבה. כלומר אילן סרק דקאמר אפי' אילן סרק ממש כמו ערבה וכיוצא בה הרכבה היא ואם הרכיב עליו אילן מאכל חייב בערלה ומונין לפירותיו משעת הרכבה:

והתנינן. לעיל בפ"ב דשביעית אין נוטעין וכו' כדפרישית התם טעמא דיעקר מפני החשד לפי שפחות מל' יום אינו ניכר שנטעו לפני שביעית שלא יאמרו בשביעית הוא נטע או הבריך או הרכיב והשתא מדייק הש"ס מדקתני יעקר אכולהו וקשיא הא בהרכבה למה לי יעקר בהפרדה זה מזה בעלמא סגי ובשלמא על דעתיה דרשב"ל דהוא פתר לה בערבה ניחא כלומר דלדידיה איכא למימר דהך הרכבה דקתני גבי שביעית בהרכבה על אילן ערבה מיירי דמשום איסור הרכבת כלאים ליכא דלאו הרכבה הויא לא לענין ערלה ולא לענין כלאים ומשום חשד שביעית הוא דאיכא הלכך יעקר וניחא נמי לשון יעקר משום דכגון זו הוי כנוטע בקרקע ממש כדאמרן אלא על דעתי' דר' יוחנן דאמר באילן ערבה נמי הרכבה מיקריא ונהי דלענין איסור הרכבת כלאים לא הויא קשיא דמצינו למימר שהרכיב ע"י נכרי וקמ"ל דמשום איסור שביעית אסור לעשות כן בפחות מל' יום לפני ר"ה אלא דהא קשיא דקתני אם נטע וכו' או הרכיב יעקר למה לי יעקר בהרכיב הא בהפרדה בעלמא סגי:

שנייא הוא שהן מתאחין בשביעית. כלומר דשאני הוא התם דהא מיהת מתאחין ונדבקין זה עם זה ומשום חשד שביעית כדאמרן גזרו שיעקר את הכל:

והיידא אמרה דא. כלומר ומאיזה מקום מצינו לדייק עליה דר' יוחנן מזה היא דדייקינן דתנינן הנוטע והמבריך והמרכיב וכו' ובריייתא זו הובאה לעיל בשביעית שם בהל' ו' וכדפרישית שם קתני מיהת במרכיב פחות מל' יום אסור לקיימן בשביעית והשתא לר' יוחנן באיזו הרכבה מוקמית לה דבהרכבה מין במינו שהיא מותרת ואין כאן אלא איסור מראית עין משום שביעית לא מצית לאוקמי וכן נמי בהרכבה ע"ג אילן סרק וע"י נכרי לא מיתוקמא דקשיא כדלעיל אמאי קתני אסור לקיימו כמו בנטיעה ובהברכה דהרי בהרכבה במפריד סגי וליכא לשנויי כדלעיל לפי שהן מתאחין בשביעית דבשלמא התם במתני' שייך שפיר האי תירוצא דקתני יעקר והיינו אחר שנתאחו זה בזה בשביעית

יעקור את הכל אבל הכא דקתני אסור לקיימו משמע מיד חל עלי' האיסור קיומו והרי לא שייך האי לישנא בהרכבה ולר"ל שפיר מצינו לשנויי כדלעיל:

תני ר' יהושע אוניא. ממקום אוניא דבאמת לית כאן מרכיב וסמי מכאן מרכיב לר' יוחנן:

אפי' כר"ל לית כאן מרכיב. דלא אמר ר"ל דהרכבת אילן מאכל ע"ג אילן סרק ממש לאו הרכבה היא אלא לשעבר דהיינו בדיעבד הא לכתחילה לא אמר והכא דקתני הנוטע וכו' דמשמע לכתחילה לא שייך לשנויי כדשנינן לעיל אליבא דר"ל והלכך לדידיה נמי סמי מכאן מרכיב:

הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה. כדמפרש ר' יוסי טעמא מפני שהשרשין מפעפעין אותו כלומר שרשי אילן מפעפעין ונוקבין אותו לענין שהאילן יונק דרך העציץ מן הארץ ואע"פ שהוא אינו נקוב ה"ז כנטוע בארץ:

ר' יונה מפיק לישנא כלי חרס עומד בפני שרשין. כלומר לר' יונה לא מספקא ליה מידי בשאר שרשין של הזרעי' והירקות שזרען בעציץ שאינו נקוב דלא חשיבי כזרועים בארץ וזהו מפיק לישנא שהוציא לזה בהדיא וכלשון הזה אמר שאין כן בכל שאר מיני שרשים לפי שהכלי חרס עומד הוא בפני השרשין כשהוא אינו נקוב ואין השרשין יכולין להיות יונקין מן הארץ וכדקי"ל בכל דוכתי שהזורע בעציץ שאינו נקוב אינו כזורע בארץ ולא אמרו חזקיה ור' יצחק אלא בשרשי אילנות בלבד שהן מפעפעין אותו ולר' ירמיה נסתפק לו הדין הזה בדלעת לפיכך הוא דבעי:

נטע בו דלעת. בעציץ שאינו נקוב מהו. אם חשוב הוא כנטוע בארץ או לא ופשיט לה הש"ס וקאמר ומאי תיבעי ליה וכי מאחר שהוא כנקוב אצל האילן כנקוב הוא אצל זרעין בתמיה הא בהדיא תנינן בפ"ה דדמאי ובכמה מקומות דעציץ שאינו נקוב לא מיחשב כארץ אצל זרעים ואין חילוק בין דלעת לשאר זרעים כ"א דוקא אצל אילן הוא דאמרו דמיחשב כארץ וטעמא ששרשי אילן מפעפעין ויונקין הרבה יותר משאר שרשין וכדאמרי' בעלמא דיניקת האילן עד ט"ז אמה הוא משא"כ בשאר יניקת זרעים:

אילן שנטעו בתוך הבית. לענין ערלה חייב דלא כתיב שדה בערלה אלא הארץ ונטעתם בכל מקום אשר יהיה נטוע בארץ אבל לענין מעשרות פטור דכתיב ביה היוצא השדה ולא היוצא בתוך הבית:

ובשביעית צריכה. ולענין שביעית מספקא לן וצריכה למיבעי משום דכתוב אחד אומר ושבתה הארץ משמע דבכל מקום שהוא בארץ נוהג בו שביעית וכתוב א' אומר שדך לא תזרע וגו' דמשמע דוקא אם הוא בשדך ולא בתוך הבית ומסתברא דמספיקא לחומרא:

הלכה ג

מתני'. אילן שנעקר והסלע עמו. העפר שסביבות השרשים דרכו להיות מתעבה ומתקשה כסלע ואם נעקר האילן עם העפר הזה שהוא כסלע וחזרו ונטעו כמה שהוא עם אותו העפר שסביבות שרשיו:

אם יכול לחיות פטור. בגמ' קאמר דכן צריך לפרש אם היה יכול לחיות פטור כלומר שמשערין אם היה יכול לחיות מאותו עפר אילו לא חזר ונטע הרי הוא כמי שלא נעקר ופטור שהרי כבר עברו שני ערלה עליו ואם לאו ה"ז כנוטע מחדש וחייב בערלה:

נעקר הסלע מצדו. שהעפר שהוא כסלע נעקר הוא מצד האילן או שזעזעתו המחרישה שחרש מצדו וזעזעתו כלי המחרישה להאילן ולא נעקר או שזעזעתו הוא להאילן ולא עקרו:

ועשאו בעפר. כלומר שאח"כ נתן סביבותיו עפר כדי שיתרחב ויתחזק מקום האילן אם יכול לחיות פטור כלומר אפי' בכה"ג שלא נעקר האילן עצמו לגמרי מ"מ הדין הוא כמו בהרישא שאם היה יכול לחיות בלא העפר שנתן סביבותיו פטור ואם לאו ה"ז כמי שעקרו ונטעו וחייב בערלה:

אילן שנעקר ונשתייר בו שורש. בהאי בבא קמ"ל דאפי' לא נשתייר בו אלא שורש א' ממנו שלא נעקר והחזיר אח"כ את האילן למקומו ונטעו פטור שהרי יכול הוא לחיות:

וכמה יהא בשורש. הזה שנשתייר:

כמחט של מיתון. ויש גורסין של מיתוח וזהו מחט של האורגין שיש להם קנה אחד ובשתי קצותיו שתי ברזלים כמחטין שמותחין בהן רוחב הבגד כשאורגין אותו וכל מחט מהן נקרא מחט של מיתוח או של מיתון והיינו הך:

מתני' **אילן שנעקר ובו בריכה**. בתחלה נפרש דין הבריכה ואח"כ נבין דין זה וכולא מתני'. ידוע הוא מנהג הבריכה שלוקח בד והוא ענף מן האילן ותוחבו בארץ עד שיוצא ראשו לצד אחר ונעשה אילן ויש עוד מין הברכה אחרת שטומן את ראש הגפן עצמו בארץ ומוציאו לצד אחר והיא ההברכה המוזכרת לעיל בריש פ"ז דכלאים כדפרישית שם וההברכה דאיירי הכא כגוונא קמייתא הוא ודין ההברכה לענין ערלה כך הוא דכל זמן שאותו ענף שהבריך אותו מחובר הוא להאילן שיוצא ממנו וזהו שנקרא אילן הזקן אין אותה הברכה חייבת בערלה משום דזה הוא כאילן אחד וכבר עברו עליו שני ערלה על אותו האילן הזקן ואם חתך הענף מן האילן והבריך אותו בארץ ונעשה אילן אחר אז הוא חייב בערלה דהויא כנטיעה מחדש וכך הוא הדין בהרכבה לענין ערלה ובכה"ג דוקא הוא דאמרינן דאחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב חייב בערלה והיינו כשחתך

ענף אחד מן האילן והבריכו בארץ או שהרכיבו על אילן אחר ולא כשהענף עדיין מחובר הוא לאילן הזקן ובזה נבין כל חילוקי דינים דהמתני':

אילן שנעקר ובו בריכה. כלומר שהבריכה היתה מחוברת באילן הזקן וכל זמן שהאילן קיים אין בהבריכה דין ערלה כדאמרן אלא דזה שנעקר עכשיו והוא חיה ממנו כלומר שמכיון שנעקר אילן הזקן ושרשו יונק הוא וחי מן הבריכה שמחוברת בו הרי האילן הזה עם הבריכה שבו כמי שעתה נטע אותן מחדש וזהו שאמרו חזרה זקינה להיות כבריכה כלומר שמעתה שתיהן חייבין הן בערלה ומונין לשתיהן שני ערלה משעה שנעקר אילן הזקן:

הבריכה שנה אחר שנה. זהו דין אחר הוא ונלמד ממה שזכרנו בדין דהרישא כלומר הרי שהבריך ענף אחד מן האילן וטמנו בארץ ויצא מזה אילן אחר וחזר והבריך ענף מאותו אילן האחר וכן שנה אחר שנה וכל זמן שענף הראשון מחובר באילן שיצא ממנו אין דין ערלה נוהגת לא בו ולא בכל הבריכות השני' והשלישית וכן כולן כדפרישית לעיל ואם נפסקה בריכה הראשונה מן האילן שהיתה מחוברת בו אז דין ערלה נוהגת בה וכן בכל הבריכות כולן ומונה שני ערלה לכולן משעה שנפסקה בריכה הראשונה:

סיפוק הגפנים וסיפוק ע"ג סיפוק. ה"ז כגוונא שהוזכרה בהברכה אלא שבגפנים לשון סיפוק הוא שייך שדרך למתוח זמורה מגפן זו ומספיק ומחבר אותה לגפן אחרת כעין ששנינו לעיל בסוף פ"ו דכלאים המותח זמורה מאילן לאילן וכו' וקמ"ל הכא דכך הוא הדין נמי גבי סיפוק הגפנים ואע"פ שהבריכן לאותן הסיפוקין וטמן מהן בארץ מ"מ כל זמן שהסיפוק בהראשון מחובר בו וכולן זה בזה הכל מותר משום ערלה עד שיהא נפסק מהראשון ואז אם הבריכן בארץ חייבין הן כמו שאמרנו בדין ההרכבה ומשום דר"מ פליג בהא הדר נקט לה גבי גפנים:

ר"מ אומר מקום שכחה יפה. דוקא הוא שמותר ומשום דבגפן אין הענפים חזקים כ"כ כמו בשאר האילנות בהרכבה שלהן הלכך ס"ל דבמקום שכחה יפה וחזקה יונקת היא מן הראשון ומותר ומקום שכחה רע אסור ואין הלכה כר"מ:

בריכה שנפסקה. מן האילן שהיתה מחוברת בו דהדין הוא שנוהגין בה דין ערלה משעה שנפסקה ואם היא מליאה פירות מאותן שגדלו מקודם שנפסקה והן של היתר והניחן שיתגדלו ויוסיפו:

אם הוסיף אחר שנפסקה במאתים. כלומר שיש בהתוספת אחד ממאתים של אותן הפירות של היתר אסור הכל כדין ערלה שאוסרת במאתים כמו ששנינו בריש פרק דלקמן:

גמ' **כיני מתני' אם היה יכול לחיות וכו'**. כלומר כן צריך לפרש דמשערינן בין ברישא בין במציעתא אם היה יכול לחיות בלא שחזר ותקנו והכל כדפרישית במתני':
חזקיה שאל. בהא דתנינן אם נשתייר בה שורש אחד ושיעורו כמחט של מיתון ואם הוא פחות מכאן אי מחשבינן ליה להאילן כתלוש לכל מילי לענין אם משתחוה לו לע"ז אסרו דקי"ל המשתחוה למחובר לא אסרו ואם זה כתלוש הוא אסרו וכן אם כותבין עליו גיטו נשים דקי"ל אין כותבין על המחובר לקרקע ואם זה כתלוש הוא כותבין עליו או דילמא מכיון שעדיין מעורה במקצת הוא לא מחשבינן ליה כתלוש לשארי דברים:
אמרין. בבית המדרש חזר בו חזקיה ממה שנסתפק לו בתחילה והם לא שמעו אלא סתם שחזר בו חזקיה מאיזו שאלה אשר שאל ולא היו יודעין מה הוא כדמוכח מדלקמן:
א"ר יונה מן הדא חזר ביה. ר' יונה שמע ג"כ שחזר חזקיה משאלתו וקאמר דנראה לו שמן שאלה זו דשאל לקמן הוא שחזר בו ומשום דהדר אשכח בה טעמא:
דאמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי. כלומר ומה הוא השאלה אחרת של חזקיה על הא דר' ינאי הוא שאמר דהטעם שאמרו אם נשתייר בו שורש כמחט של מיתון שפטור מן הערלה מפני שמכיון שיש בו כמחט של מיתון דבר בריא הוא שכבר [עברו] עליו שלש שנים משעת נטיעתו הואיל ונתעבה שרשו כשיעור הזה ולפיכך פטור מן הערלה:
חזקיה שאל. כלומר ושאל חזקיה בענין זה אם אמרינן דהכל לפי ערך שיעור עובי מחט הוא וא"כ שליש מחט שנה שאם בעובי השורש כשליש אותו מחט הוא בידוע שעבר עליו שנה אחת משעת נטיעתו וצריך להשלים עוד שתים לשני ערלה וכן אם יש בו כעובי שתי שלישי מחט כבר עברו עליו שתי שנים וא"צ להשלים אלא שנה אחת ואם נוכל לסמוך על זה לענין אם נסתפק לו אימתי היה שעת נטיעה של אילן אחד וחברייא בעיי ג"כ כעין אותה הבעיא של חזקיה שאם יש בעביו כשיעור מחט הזה ועוד שליש מחט אם נאמר דדבר בריא הוא שיש לאילן הזה הרבה שנים לפי שבכל שנה ניתוסף עביו של השורש כמלא שליש אותו המחט:
אין תימר לא חזר ביה. השתא מהדר הש"ס להא דלעיל שנסתפקו בני בית המדרש אם על השאלה הראשונה של חזקיה הוא זה ששמעו שחזר בו או לא ומסיים וקאמר למה כלומר ולמה נימא דלא חזר בו משאלה הראשונה:
שעל כן אמר ר' יונה ממילתיה חזר בו. כלומר לפי שנוכל לומר שעל כאן בדוקא הוא דשמענו שאמר רבי יונה שחזר בו חזקיה ממילתיה וזהו על דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי וכו' ושאל חזקיה על זה כדאמרן ואפשר דדוקא משאלה על הענין דמיירי כאן הוא שחזר בו כדמפרש ואזיל לטעמא:

אמר ר' יוסי. כלומר משום דאמר ר' יוסי עלה דודאי זהו אמת דמכיון שיש בה כמחט של מיתון דבר בריא הוא שעברו עליו ג' שנים אבל יש דלפעמים אפי' יש בו שלש שנים שעברו עליו ואין בו כמחט של מיתון ומשום דמשתהא יותר ויותר עד שיגיע שיהא בשרשו כעובי מחט של מיתון והשתא שפיר הוא דקאמר רבי יונה משאלה זו השניה חזר בו חזקיה דאין שום סברא לומר דבשליש המחט עברה עליו שנה אחת וכו' דזה לא נלמד מהא דר' ינאי דנהי דזהו דבר בריא אם יש בו כעובי מחט הזה שעברו עליו ג' שנים אבל הרי יש שאע"פ שעברו עליו ג' שנים עדיין לא הגיע לשיעור הזה ולפיכך חזר בו חזקיה משום דאכתי איכא לספוקי דאף שאין בו אלא שליש עובי מחט אפשר שכבר [עברו] עליו שתי שנים או יותר וליכא למיסמך עלה לענין זה כלל והשתא הדרינן לשאלה קמייתא דאיכא למימר דמשאלה זו הראשונה לא הדר ביה חזקיה:

מתניתא מסייע לר' יוסי. תניא בתוספתא דמסייע לר' יוסי שיש שהאילן משתהא יותר ויותר מג' שנים עד שיתעבה במקצת ותוספתא זו הובאה לעיל בסוף פ"ק דשביעית ונשנית גם שם בפ"ק דקתני איזהו נטיעה ר' יהושע אומר בת חמש בת שש בת שבע אמר רבי מפני מה אמרו בת חמש בת שש בת שבע כלומר ולא פירשו לחלוקי זמנים הללו. אלא אומר אני גפנים בני חמש תאנים בני שש וזיתים בנות שבע:

ואנא חמיי. כלומר ופרכינן עלה התם הלא אנו רואין להדין מרותא דתאינה ואתייא בפירא כלומר ילדה אחת של מורביות תאנה שעושה ומביאה פירות והיא לא הגיעה לבת שש ואם היא מביאה פירות מקודם שש אמאי קרי לה נטיעה לבת שש ומשני התם ר' יודן בר' טרפון לעוביה כלומר לכך קרו אותה נטיעה לפי שאינה מתעבה להגיע לשיעור הראוי לקרותו אילן עד שש והיינו דמסייע לר' יוסי שיש שאפי' יש בו שלש שנים לא הגיע לשיעור עובי מחט של מיתוח:

גמ' **ובו ברכה**. לישנא דבריכה מפרש דלשון ברכה הוא שנעשה אילן חדש מאותו אילן עצמו שבא ממנו:

ר' הונא בשם ר' יוחנן ובו בריכה. כלומר בריכה כמשמעה ולשון ילדה הוא וכהאי דתנינן בפ' הספינה גבי בריכי יונים הלוקח פירות שובך מחבירו מפריח בריכה הראשונה:

אית בני נש שמון בריכה כמאן דאמר וכו'. כלומר ר' מנא מפרש כדאמר מעיקרא שיש בני אדם שמבינים ופותרין כך דבו בריכה שבא ברכה ממנו וכהאי דאמר בוא ברוך ה':

ילדה שסיפקה. שסבכה לזקינה טהרה הילדה כלומר שטהרה מאיסור ערלה מפני שיונקת היא מן הזקינה שכבר עברו עליה שני ערלה:

מתני' אמרה כן. ממתני' שמעינן לזה דקתני סיפוק גפנים וכו' מותר ואע"פ שהבריכן בארץ הואיל ויונקות מגפן הזקינה:

וחש לומר שמא השרישה וכו'. ואמאי לא ניחוש לומר שמא השרישה הילדה בארץ עד שלא תתחבר בחיבור ובדיבוק גמור בהזקינה בכדי שתוכל לינק ממנה ושוב לא תהני לה הזקינה שהרי כבר השרישה וכאילן בפ"ע הוא:

דר' יהודה היא דאמר מתאחה הוא עד שלא תשריש. הך דר' יהודה שמעינן ליה מהא דתני בתוספתא דמכלתין אילן העולה בין מן הגזע בין מן השרשים חייב ר' יהודה אומר העולה מן הגזע חייב מן השרשים פטור וטעמיה מפני שהוא מתאחה עם אילן הזקן עד שלא ישריש הוא בארץ:

ר' יוסי בשם ר' יוחנן שרשים אין בהן ממש. אין הולכין אחר שרשים והלכך אפי' השרישה מקודם שתתאחה לאו כלום הוא לפי שאין בשרשים ממש:

א"ר זעירא וכו' או מן שיטתיה דר' יוחנן. כדאמר ליה הכי לעיל בסוף הלכה א' דאפשר הואיל ואתם קיימין הכא בערלה נזכרתם בהא דקאמר ר' יוחנן בבכורים וילפת לה מן שיטתיה דר' יוחנן דהתם דכך ס"ל נמי בדין ערלה אבל לאו מילתא הוא דמהתם לא ילפינן מידי:

ותני כן. כלומר דשמעינן נמי מהא דתני בתוספתא כן דשרשים יש בהן ממש לענין דין ערלה דתני שם הקדיש לאילן אחד ואחר כך נטע אותו בארץ פטור הוא מן הערלה דחל ההקדש עליו מקודם שנטעו נטעו ואחר כך הקדישו חייב בערלה ואע"פ שיונק עכשיו מדבר שהוא הקדש כיון שנטעו והשריש בארץ חייב אלמא דשרשים יש בהן ממש:

ואתון סברין מימר הקדש פטור וזקינה פטור. בתמיה ותשובת ר' יוסי לר' זעירא הוא וכי סבורין אתם לומר דהואיל והקדש פטור דלכם כתיב וזקינה פטור נילף דין סיפקה לזקינה מהאי דהקדש לענין שרשים הא לאו מילתא הוא דלא דמיא דבהקדש היינו טעמא דמכיון דהאילן עצמו יכול הוא להביאו לחיוב ערלה שהרי ראוי הוא לפדותו מן ההקדש ולחייבו בערלה:

הואיל וראוי לחשוב וכו'. וכלומר שההקדש שוה הוא להא דאמרינן לעיל בהלכה א' שאם סיפקה לצד העליון שנטעו לסייג חייב הואיל וראוי הוא לחשוב עליו שיהא למאכל ולחייבו וה"נ בהקדש כן:

אית לך גבי זקינה וכו'. בתמיה וכי יש לך לומר גבי זקינה שראוי לחשוב עלי' ולהביאה לחיוב ערלה הרי כבר עברו עליה שני ערלה הלכך לא דמיא ולא ילפינן דין דסיפקה לזקינה מדין ההקדש:

אתרוג שחנט בשנת הערלה ויצא בשנת היתר. לפי שהאתרוג עומד כמה שנים על האילן עד שיוגמר להכי נקט להאי גוונא באתרוג דמשכחת לה גביה שחנט בתוך שני ערלה ויצא בשנת היתר שעברו שני ערלה ועדיין הוא על האילן וסיפקו להאילן לחבירו שכבר נגמר כולו בהיתר והרי אילן זה שסיפקו לו יש בו איסור ויש בו גידולי היתר מה שמוסיף ונתגדל אחר שסיפקו לחבירו שהוא של היתר:

אפי' מוסיף כמה. אחר שסיפקו אסור הוא לפי שאין גידולי איסור מעלין את האיסור כלומר שאין גידולין הבאין מכח האיסור ואע"פ שהגידולין בעצמן היתר הן אפ"ה אין מעלין את האיסור כדאמרי' לעיל בהלכה א' ובכמה מקומות דקי"ל בערלה וכיוצא בה שאין איסורה בא ע"י קרקע אלא ע"י האדם הנוטעה אין גידולי היתר מעלין את האיסור:

הא ילדה וכו'. כלומר הא ש"מ מהך דר' יוחנן דס"ל כהני תנאי דלעיל דילדה שסיפקה לזקינה טהורה הילדה מיד ולעולם מחיוב ערלה ולא חיישינן שמא השרישה מקודם שתתאחה מן הזקינה משום דאפי' השרישה מקודם שרשים אין בהן ממש וכדמסיק ואזיל דאם תאמר לא טהרה אם כן השרישה אחר שתתאחה להזקינה אם כן אפילו מוסיף כמה אחר כך אסור דהרי יש בה איסור דהא אנן לא ידעינן ולעולם איכא למיחש שמא השרישה מקודם ונשארה באיסור שאין גידולי היתר של אח"כ מעלין את האיסור וקמ"ל בזה דהא דאמר ר' יוסי לעיל בשם ר' יוחנן דשרשים אין בהן ממש מילתא הוא דהכי שמעינן נמי מהאי דר' אבהו בשם ר' יוחנן וכדאמרן:

אתרוג שחנט וכו'. ר"ז בשם רבנן מוסיף בהא דקאמר דלוקין עליו משום איסור ערלה בכזית:

א"ר מיישא לר' זעירא תרתין מילין אתון אמרין וכו'. משום דקס"ד דר' מיישא דהאי אתרוג של ערלה שסיפקו לחבירו והוסיף אחר כך בגידוליו יש בו איסור ויש בו היתר ואין גידולי היתר מעלין את האיסור דקאמר היינו שאין מבטלין את האיסור אלא מה שאסור נשאר אסור ומה שיש בו גידולי היתר שלאחר כן היתר הוא והרי כאן איסור והיתר שנתערבו ולפיכך מקשה הוא לר"ז תרתין מילין אתון אמרין והן כסותרין זה את זה דהכא אתון אמרין שאין גידולין הבאין מחמת האיסור מעלין את האיסור ונשאר האסור באיסור והכא אתון אמרין שלוקין עליו בכזית ואמאי הא יש בו גם כן מההיתר ואם לא אכל אלא בכזית הרי אין בו כשיעור מן האיסור:

וילקה לפי חשבון שיש בו. כלומר הכי מבעי לך למימר שאינו לוקה אלא לפי חשבון האיסור שיש בו. ואם כן עד שיאכל יותר מבכזית כדי שנוכל לומר שאכל בכזית מן האיסור שיש בו:

אמר רבי יונה. דלא קשיא כאן מחמת עצמו הוא חי וכאן מחמת הסיפוק הוא כלו' דלא כדקסלקא אדעתך שיש כאן איסור והיתר מעורבין בו דלא היא דכאן לענין אם אכל ממנו ודאי כולו איסור הוא שהרי עכ"פ מחמת עצמו שהוא ערלה הוא חי ומתגדל ומהיכי תיתי לומר שיש בו היתר:

וכאן מחמת הסיפוק הוא. כלומר והא דאמרינן שאין גידולי איסור וכו' לאו דההיתר נשאר בהיתר אלא דלא תימא מכיון שניתוסף בו אחר הסיפוק לחבירו שהוא היתר יהא מבטל אף האיסור שבתחילה קמ"ל דלא ולעולם כולו אסור דהא מיהת עיקר גידוליו מחמת איסור הוא שהרי ערלה הוא וא"כ בדין הוא שלוקין עליו בכזית:

מעתה וכו' טהרו זא"ז. בתמיה סיומא דמילתיה דר' יונה הוא דאי לא תימא הכי א"כ מעתה נאמר אתרוג של ערלה שיצא לשנת היתר וסיפקו לחבירו וחבירו לחבירו שהן של היתר יטהרו זא"ז ויהא הראשון שהוא של ערלה נמי היתר הואיל ועכשיו סיפקו לאלו שהן של היתר אתמהא הא ודאי לא דאיסור ערלה שבו להיכן הלך וכי אמרינן שהסיפוק משל היתר מטהר מן הערלה היינו דוקא בילדה שסיפקה לזקינה דהתם הך ילדה לא חל עליה עדיין איסור ערלה אלא מיד שסיפקה לזקינה טהרה הזקינה אותה שלא תבא להילדה איסור ערלה אבל הכא שכבר בא האתרוג הזה לאיסור ערלה ודאי לא אמרינן הכי דהיכי מפקת ליה להאתרוג מהאיסור ערלה שבו והלכך כולו הוא אסור:

בסתם חלוקין. אפלוגתא דר"מ ורבנן במתני' קאי דבסתם מיירי שאין אנו יודעין אם הילדה חי הוא מכח גפן הזקינה או לא כדמסיים ואזיל דבמה אנן קיימין לפרושי פלוגתי' אם בדבר בריא שהילדה חי מכח גפן הזקינה בהא לא הוי פליג ר"מ ולד"ה מותר הוא ואם בהיפך שדבר בריא הוא שהוא חי מכח הילדה כלומר זה שסיפקו לא חי הוא מכח הזקינה אלא מכח עצמו בהא לא הוו פליגי רבנן אלא ד"ה אסור אלא ע"כ כדאמרן דכי אנן קיימין בפלוגתיהו בסתם הוא דפליגי וקסבר ר"מ דמקום שכחה יפה הוא דמותר כדפרישית במתני':

כיצד הוא יודע. כלומר דאמרת אם דבר בריא הוא וכו' ומשמע דאיכא למיקם על האי מילתא וכיצד הוא יודע לזה וקאמר ר' ביבי בשם ר"ח דזהו הסימן אם היו העלין של הילדה הפוכין כלפי הילדה כלומר כלפי עצמו לצד אחר ואינן כלפי הזקינה דבר בריא הוא שהילדה חי הוא מכח הזקינה ולפיכך הוא הופך פניו ממנה כדלקמן ואם היו העלין של הילדה הפוכין כלפי הזקינה ולא לצד האחר בידוע הוא שהוא חי מכח הילדה והיינו מכח עצמה וכדקאמר רבי יודן דסימנא על כך הוא דמאן דאכיל מן דחבריה בהית מסתכלא ביה בוש הוא מלהסתכל בפניו והופך פניו לצד אחר:

א"ר יודן וכו'. משום דקשיא דאי הכי נבדוק בהעלין ואמאי קאמרת דפלוגתייהו בסתם הא איכא למיקם עלה דמילתא ולפיכך קאמר דתיפתר פלוגתייהו דמתני' שנשרו העלין של הילדה ואי אפשר למיבדק בהאי סימנא:

בריכה שנפסקה. קתני במתני' אם הוסיפה במאתים אסור הא לאו הכי מותר ואע"פ שיש כאן תוספת איסור מפני שבטל בשל היתר ואמר ר' יודן עלה דלא סוף דבר בבריכה הדין הזה אלא אפי' באילן זקן שיש בו פירות ונעקר ונטעו דחייב בערלה במה שיתגדל בו אח"כ אבל אלו הפירות של היתר שעודן בו וניתוספו אחר שנטעו אם הוסיפו במאתים אסורין ואם לאו מותרין:

דאמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן וכו' וכן אמר נמי ר' חייה בשם ר' יוחנן. דבצל שעקרו ותיקנו מן המעשרות וחזרו ושתלו כיון שהשריש אחר ששתלו מעשר אותו לפי כולו שכולו נעשה טבל וצריך לתקן הכל והלכך קמ"ל ר' יודן דלא תיסבור מימר אוף הכא לענין ערלה כן דאותן פירות של היתר נאסרו כולן מחמת תוספת איסור שניתוסף בהן ואפי' אין בתוספת מאתים כמו התם גבי טבל לפיכך אשמעינן דלא היא משום דשאני גבי טבל דאוסר בכל שהוא במין במינו אבל ערלה בטילה באחד ומאתים ואין איסור אא"כ ניתוסף במאתים והאי גופיה קמ"ל במתני' בבריכה ור' יודן מפרש דלאו דוקא גבי בריכה אמרו כן אלא ה"ה נמי באילן והא דנקט במתני' בריכה בדין זה איידי דאיירי במילי דבריכה תני להא נמי בבריכה:

חילפיי שאל לר' יוחנן ולר"ש בן לקיש. גרסינן לכל האי סוגיא עד ברם הכא אפי' מאה מותר בפ"ו דנזיר בהל"ט:

תבל מהו שיאסר ביותר ממאתים. תבלין של ערלה ושל כלאי הכרם אם אוסרין הן אף ביותר ממאתים משום דלטעמא עבידי ואיכא למימר נמי דאינן בטלין בא' ומאתים כשאר איסורי ערלה וכלאי הכרם והשיבו לו דאין תבלין אוסרין ביותר ממאתים אלא אף הן בטלין באחד ומאתים:

והתנינן וכו'. ומה זו השאלה ואיך השיבו לו כן דהתנינן לקמן בפ"ב כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה ובכלאי הכרם אסור ועל כרחך דאפי' ביותר ממה שאמור בשיעורן אוסרין הן דאין תימר למאה בתרומה ולמאתים בערלה ובכלאי הכרם א"כ מאי אריא המחמץ והמתבל דקתני הא אפי' לא חימץ ולא תיבל אלא אף שאר דברים אוסרין בתרומה עד אחד ומאה ובערלה ובכלאי הכרם עד אחד ומאתים:

אלא בענבים אנן קיימין. השאלה של אילפא היתה בענבים אם תיבל הקדירה בהן ולפיכך השיבו לו שאין תבל של ענבים ביותר ממאתים לפי שאינם נותנין טעם כל כך

כמו שארי תבלין ודברים החריפין שנותנין טעם הרבה דבהו איירי המתני' דפ"ב והני דוקא הוא דלא בטלו:

בשלא צמקו. והא דענבים אינם אוסרין ועולין בכשיעור דוקא כשהן חדשים דאז אינם נותנין טעם הרבה אבל אם צמקו אוסרין בתבלין שלהן אף ביותר ממאתים מפני שכשצמקו נתקבץ הטעם לתוכן וכשמתבל בהן מתפשט הטעם לחוץ ונותנין טעם הרבה:

בשלא בישלו. הענבים כל צרכן אבל אם בישלו כל צרכן נותנין טעם הרבה. א"נ בשלא בישלו התערובות עם הענבים אלא שכבשן אבל אם בישלו עמהן נותנין טעם הרבה ויש תבל שלהן ביותר ממאתים וכך פירשתי בנזיר:

ר' יוסי וכו'. חסר כאן וה"ג בנזיר שם ר' יוסי בשם ריב"ל בשם בר פדייה כל נותני טעמים אחד ממאה ר' חייא בר בא בשם ר' יהושע בן לוי בשם בר פדייה כל נותני טעמים אחד משששים:

הא ר' יוסי פליג עלך. ולא אמר כך בשם ריב"ל והא מתני' דלקמן בפ"ב פליגא על תרויכון דקתני כל המחמץ וכו' וע"כ דאפי' ביותר ממאתים דאין תימר וכו' כדלעיל וקס"ד דמה דקאמרי אינהו אף בתבלין קאמרי מדנקטי בלישנייהו כל נותני טעמים וקשיא מהאי מתני' דשמעינן דהתבלין אוסר אף ביותר מכשיעור וה"ה לכל איסורין שבתורה לפי השיעור שאמרו בהן:

תיפתר בשר בבשר. הא דקאמרי אינהו באחד ומאה ואחד בששים בבשר איסור שנתבשל עם בשר היתר קאמרי והאיסור נותן טעם בהיתר בהא הוא דאמרו לשיעורין הללו ומתני' בתבלין הוא דמיירי:

אמר רבי יוסי לאו מילתא היא דקאמרת אלא היא בשר בבשר היא שאר כל האיסורין דין אחד להן לר' יוחנן כדאמר ר' אבהו בשמיה לעיל בתרומות פרק עשירי הלכה א' כל האיסורין שבתורה שנתערבו מין במינו וליכא למיקם אטעמא משערין אותן כאלו כן כלומר כדקאמר התם כאילו הן בצל כאילו הן קפלוט וכך משערין את האיסור שאם היה נותן טעם בהיתר בשיעור שהוא לפנינו אוסרו ואם כן משמע מיהת דלר' יוחנן כל שאר איסורין משערין אותן כאילו הן תבלין דהרי בצל וקפלוט כמיני תבלין הן והשתא מתני' דפ"ב דלקמן פליגא:

מאי כדון. מילתא באנפי נפשה היא ואפלוגתייהו דהני אמוראי מהדר דאהן קאמר באחד ומאה ואהן קאמר באחד משששים ובמאי פליגי וקאמר דשניהם מאיל נזיר הוא דלמדו דכתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל וגו' וקסברי דהזרוע נתבשל עם האיל והרי האיל ההיתר נתבשל עם הזרוע האסור להבעלים ואף על פי כן לא נאסר האיל:

מ"ד נותן טעם א' משמים את עושה הזרוע אחד משמים באיל. כדמפרש לקמיה דלהאי מאן דאמר אין את מוציא את העצמות מן הזרוע כלומר דלא משערינן הבשר בלבד בלא העצמות אלא בכוליה משערינן הבשר בהדי עצמות וקים להו לרבנן דששים איכא ואינה אוסרת את האיל ומאן דאמר אחד ממאה את עושה הזרוע אחד ממאה לאיל לפי שהוא סובר דמשערי' בבשר הזרוע לבד חוץ מן העצמות דאת מוציא את העצמות מהזרוע ואח"כ תשער לפי שהעצמות לא פלטי טעמא וכי משערת בשר הזרוע לבד להדי האיל איכא מאה ובהכי אינה אוסרת את האיל וילפינן מינה לכל שאר האיסורין:

וכשם וכו'. להאי מאן דאמר פריך דס"ל דמשערין בשר הזרוע בלא העצמות אם כן נימא דכשם שאתה מוציא את העצמות מן הזרוע כך אתה מוציא מן כל האיל את העצמות וליכא מאה ומאי חזית דמשער אתה להאיל בשר בהדי עצמות ולהזרוע מלבד העצמות:

לית יכיל. אי אתה יכול לומר כן דתני וכו' והובאה להך ברייתא לעיל בפ"ה דתרומות בהל"ט דאין טינופת והיא הפסולת וסובין של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין אבל טינופת של החולין מצטרפת עם החולין להיות כשיעור ולהעלות את התרומה באחד ומאה וה"נ כן דעצמות האיל מצטרפין עם הבשר לבטל טעם הזרוע אבל אין עצמות הזרוע מצטרפין עם בשרו לאסור את האיל:

ר' ביבי בעי. דהואיל דקאמרת דהפסולת של תרומה אינה מצטרפת לאיסור מהו שתיחשב כהיתר ולהצטרף עם החולין להעלות את התרומה ופשיט ליה מן מה דאמר רב הונא שם בתרומות ובסוף פ"י דקליפי האיסור וכן העצמות מצטרפין להעלות את ההיתר הדא אמרה דה"ה בפסולת של תרומה כן:

כל מה שאסרתי לך במקום אחר התרתי לך כאן. בזרוע בשלה כדמפרש ואזיל לפי שבכל מקום מאה אסור ומאה ועוד מותר כלומר בכל מקום דמשערת במאה צריך שיהא מאה מלבד האיסור ועם הכל יהא אחד ומאה כמו בתרומה וכיוצא בה ברם הכא אפי' מאה מותר דקים להו לרבנן דבזרוע בשלה אין כאן אלא מאה בין הכל ואפ"ה מותר:

ותוב אם הוסיף במאתים אסור. אמתני' מהדר דקתני אם אחר שנפסקה שוב הוסיף מאתים אסור וכיצד משערין דבית ינאי וכו' כמו דאמרי לעיל בפ"ה דכלאים בהל"ו ושם תמצא מפורש הכל עד המתני':

הלכה ד

מתני' **נטיעות של ערלה**. שנתערבו בנטיעות אחרות של היתר ואינן ניכרין:

ושל כלאי הכרם. בגמרא פריך וכי נטיעות כלאים הן בכרם ומשני כיני מתני' ה"ק וערוגה של כלאי הכרם שנתערבה בערוגות אחרות של היתר:

הרי זה לא ילקוט. לכתחילה מן הכל ואם לקט מהן יעלה באחד ומאתים שאם יש בנטיעה של ערלה אחד ומאתים עם הנטיעות וכן בערוגה של כלאים אחד ומאתים עם הערוגות הכל מותר:

ובלבד שלא יתכוין. ללקוט כדי שיעלו בא' ומאתים לפי שאין מבטלין איסור לכתחילה: **ר' יוסי אומר אף מתכוין ללקוט וכו'**. דאע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור דאורייתא לכתחילה שאני הכא דחזקה היא שאין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת ואם היה יודעה ומכירה היה מוציא אותה והלכך לא חיישינן דילמא אתי לערב אותן לכתחילה והלכה כר' יוסי:

גמ' **נטיעה וכו'**. ופריך והלא כל הנטיעות וכו' כדפרישית במתני':

א"ר יוסי בר' בון. דאפשר לאוקמי נמי בכה"ג כגון בשהעביר עציץ נקוב עם זרעים שבתוכו שהן כלאים בכרם והעבירו תחת הגפן אחת ואינו יודע תחת איזו גפן ואותה הגפן נאסרה כדתנן לעיל בסוף פ"ז דכלאים עציץ נקוב מקדש בכרם והוי שפיר השתא דנטיעה זו של כלאי הכרם נתערבה בנטיעות אחרות של היתר:

לוקט שלשה אשכולות ומתיר. כלומר שלוקט האשכולות משלשה מהן והן אסורות ובכך הוא מתיר את כל האחרות דתלינן האיסור באלו שלשה:

מחלפה שיטתיה דרשב"ל. דתמן לעיל בפ"ד דתרומות בהל"ח אמר בשם ר' הושעי' היו לפניו מאה וחמשים חביות והן סתומות ונתערבה חבית של תרומה סתומה ביניהן וקיי"ל דחביות סתומות אינן בטילות כדתנן לקמן בפ"ג ונתפתחו מאה מהן מותרות וכשנוטל מהן כדי דימוע חבית אחת והרי יש בהן כדי להעלות כדין מדומע של תרומה וחמשים נשארו אסורות דאפשר שנתערבה באלו החמשי' ואינה בטילה כדין חביות סתומות:

והשאר. כלומר ואותן שאר החמשים לכשיתפתחו מותרות ומשום דקשיא עלה היכי דמי אם אינו נוטל מהן כדי דימוע אמאי מותרות ואם נוטל מהן כדי דימוע פשיטא ומאי קמ"ל בזה דקאמר והשאר וכו' ומפרש לה ר"ז התם דלדיוקא הוא דנקיט לה דלא אמר אלא לכשיתפתחו מאליהן הא לכתחילה אסור לפתוח אותן שמעינן מיהת דלא סגי בהאי תקנתא דקאמר רשב"ל הכא וכן אסור לו לכתחילה לעשות כן והכא הוא אמר הכין דלוקט משלשה מהן להתיר האחרות וקשיא דרשב"ל אדרשב"ל:

תמן הוא אמר בשם ר' הושעי' והכא אמר בשם חזקיה. ואינהו הוא דפליגי אהדדי:

ואמרין תמן וכו'. כלומר ואיכא דאמרי נמי בדין דתמן בשם רשב"ל דפותח שלש חביות ומתיר והאי לישנא אתייא כדקאמר הכא בשם חזקיה:

והא תנינן ה"ז לא ילקוט. כלומר דהא מ"מ קשיא דמתיר הכא לכתחילה ללקוט שלשה והא אנן תנן לא ילקוט לכתחילה ומשני לשעבר כלומר האי לוקט שלשה דקאמר לאו דוקא אלא בדיעבד מיירי אם עבר וליקט משלשה מהן מתיר את האחרות ופריך והא אכתי קשיא דהא תנינן אם לקט יעלה בא' ומאתיס ואמאי מתיר בשלשה מהן ומשני ר' יוסי בר' בון דכאן בשלא ליקט אלא שלשה כבר מתיר הוא את האחרות וכאן במתני' מיירי בשליקט כולהון דאז מוקמינן אדינא וצריך אחד ומאתים שיעלו:

תני. בברייתא רמוני בדן ששנינו בהן לקמן בפ"ג דהואיל וחשובין הן אינן עולות בא' ומאתים ושסיפקו מעלה וידיין אינו מעלה כלומר אם ודאי אסורין הן ונתערבו בהא הוא דתנינן אינן עולין אבל אם נסתפקו באיסור ואין איסורן אלא מספק מעלה אותן:

אף בקרקע כן. כלומר אי נימא דאף באיסור המחובר לקרקע כן דספק איסור קרקע מעלה וכדמפרש לקמיה וקאמר דלא דקרקע אינו מעלה אף בספק איסור:

היך עבידא. השתא מפרש לה ה"ד האי איסור קרקע דקאמרת כגון נטיעה של ערלה וכו' ומיבעיא ליה מעיקרא אם אפילו ספק קרקע מעלה ופשטינן בקרקע אינו מעלה:

אף לענין נבילה כן. כלומר אי נימא דאף בשאר איסורין כגון נבילה וכיוצא בה שנתערבו בהיתר ואם ספק נבילה היא נוטל אחת מהן ומתיר את האחרות וחזר ר' יודן ופשיט לנפשיה דלא דמיא לפי שנבילה אין לה עלייה כלומר דלא אשכחן בנבילה ובשאר איסורין כיוצא בה עלייה דאם אינו מכיר אותה אם יש כדי לבטל האיסור הכל מותר ואם אין כאן כדי לבטל הכל אסור אבל כאן באיסורי קרקע כגון נטיעות של ערלה ושל כלאי הכרם יש בהן דין עלייה דעולות הן בכשיעור שאמרו בהן חכמים:

ר' יוסי אומר וכו'. שכן דרך בני אדם להיות מידל בגפנים. אם הן רצופות ותכופות עוקרין מהן א' או שתים ומדלדל אותן כדי שאלו הנשארים יתגדלו ויתעבו כדתנן לעיל בפאה ובכמה מקומות המדל בגפני' והלכך ה"נ תלינן שדעתו בזה להיות מדל מהן ולא שיבטל האיסור:

תמן תנינן. לעיל בפ"ה דתרומות בהלכה ו' סאה תרומה וכו' וגרסינן לעיל שם עד סוף הלכה זו ושם תמצא מפורש:

הלכה ה

מתני' **העלין והלולבין**. הלולבים הם הענפים הרכים היוצאין מראשי הענפים הקשים ואוכלין אותם מפני שהן רכים מאוד:

ומי גפנים. המים היוצאין מן הגפנים כשחותכין אותן או את הזמורות בימי ניסן:

והסמדר. זהו הפרח שיוצא הבוסר ממנו אבל הבוסר לד"ה פרי הוי לענין ערלה:

מותרין בערלה. כדדריש בת"כ וערלתם ערלתו את פריו פרט לעלים ולולבים ומי גפנים וסמדר דאלו לאו פרי נינהו או יכול שאני מוציא את הענקוקלות ואת הבוסר ת"ל פרי פריו כלומר מדכתיב עוד ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש לרבות את אלו שהן פרי לענין ערלה וענקוקלות מפורש במתני' דלקמן:

וברבעי. שאין נוהג בהם דין רבעי דבשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש כתיב וילפינן קדש קדש ממעשר שני דנאכל בירושלים ואינו נאכל חוץ לירושלים אלא בפדיון אבל הני אין בהם דין רבעי מפני שזה הכלל כל שאין לו ערלה אין לו רבעי כדאמרינן לעיל בהלכה א':

ובנזיר. שמותר הנזיר לאכלן דלא יאכל כתיב גביה דוקא בדבר שהוא חשוב אכילה לכל אדם:

ואסורין באשירה. הוא אילן של ע"ז כדתנן בפ"ג דע"ז משום דכתיב גבי ע"ז ולא ידבק בידך מאומה מן החרם מכל שהוא של ע"ז:

ר' יוסי אומר וכו' מפני שהוא פרי. וערלה ורבעי נוהג בו וכן אסור לנזיר ואין הלכה כר' יוסי:

המעמיד בשרף הערלה. שהעמיד את הגבינה בהשרף גומא בלע"ז של אילן ערלה שנוטף ממנו אסור דס"ל דשרף פירא הוי:

אמר רבי יהושע שמעתי בפירוש. דאין שרף העלים והעיקרים חשוב פרי גבי ערלה והמעמיד בשרף שלהן מותר אבל בשרף הפגים הנוטף מן הפירות שלא בישלו כל צרכן ונקראים פגים אסור דשרף הזה פרי הוי לענין ערלה והלכה כר' יהושע:

מתני' **ענקוקלות**. בגמרא מפרש דלשון נוטריקון הוא ענבים דלקו תלתיהון כלומר שנלקו ונפסד השליש שלהן:

והחרצנים. הן הגרעינין שבתוך הענבים והזגין הן קליפתן החיצונה:

והתמד שלהן. שנתן מים ע"ג החרצנים והזגין לקלוט טעם היין:

והנץ שלו. זהו הפרח שע"ג הפיטמא שלו:

והגרעינין. גרעינין של הפרי כגון גרעיני תמרים והזיתים והתפוחים והאפרסקים וכיוצא בהן שהן נתרבו לאיסור ערלה ולאשרה ולנזיר אבל ברבעי מותרין משום דרבעי גמר קדש קדש ממעשר שני ואין מעשר שני אלא בדבר הראוי לאכילה:

והנובלות. הן פירות הנושרין מן האילן כולן אסורות כלומר אסורות בכולן בין בערלה ובין ברבעי ואשירה ונזיר:

מתני' **נוטעין יחור של ערלה**. שיכול לחתוך זמורה מן אילן ערלה וליטע אותו שאין העץ בכלל איסור ערלה אבל אין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואסור בהנאה וכן אין מרכיבין את הדקלים בכפניות של ערלה מפני שהן כפרי והלכה כר' יוסי בשתיהן ומודה ר' יוסי שאם נטע האגוז והרכיב בכפניות שהצומח אח"כ מותר מפני שזה וזה גורם הוא הפרי האסור והארץ המותרת וכל זה וזה גורם מותר:

גמ' **מתני' דלא כר' אליעזר**. מילתיה דר"א בפ"ו דנזיר היא שנויה דס"ל אף העלין והלולבין אסורין בנזיר דדריש מכל אשר יעשה מגפן וגו' לרבות את העלים ולולבים ורבנן דפליגי עליה התם קאמר טעמייהו דדרשי בכללי ופרטי מה הפרט מפורש חרצנים וזגין שהן פרי ופסולת פרי לאפוקי הני דלאו פרי ולאו פסולת פרי מיקרי:

תני. בתוספתא דנזיר ומייתי לה בהאי תלמודא בפ"ו דנזיר בהלכה ב' והכי גריס התם ר' יוסי אומר סמדר אסור בנזיר מפני שהוא פרי וכאן חסר תיבת בנזיר:

וקשיא. על הך לישנא דהברייתא אליבא דר' יוסי דאם אסור בנזיר למה לי פרי כלומר דאי טעמיה דר' יוסי משום דבנזיר מרבי ליה אפילו דבר שאינו פרי וס"ל כר"א דמכל אשר יעשה מגפן ריבויא הוא א"כ למה לי טעמא מפני שהוא פרי דקאמר:

אם פרי הוא. ואי טעמיה משום דס"ל דסמדר הוי פרי ולא משום דאתיא מרבויא דקרא דכתיב גבי נזיר א"כ יהא אסור בכל כלומר בכל אלו דחשיב הכא במתניתין בערלה וברבעי ג"כ כמו בנזיר ומאי שנא נזיר דנקט:

מילתיה דר' יצחק אמרה. ממילתיה דלקמן שמעינן שהוא אסור בכל לר' יוסי דר' יצחק שאל מאן תנא אין מרכיבין בכפניות של ערלה כמו דתנינן לקמן בסוף פרקין וכפניות הן תמרים שלא בישלו וכמו סמדר גבי ענבים ומאן תנא להא וקאמר ר' יוסי דמתני' א"כ ש"מ דלר' יוסי סמדר אסור אף בערלה וכן ברבעי והאי אסור אכולן קאי:

תני. בברייתא פרי גבי רבעי כתיב ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש ודריש פרי אתה פודה ובלא פדיון אסור כדלעיל אבל אין אתה צריך לפדות לא בוסר ולא פגים משום דלאו פרי נינהו:

הורי ר' זבידא וכו' שיקברו. דמכיון שאין להם פדיון סבור היה שטעונין קבורה דקס"ד דהאי תנא קאמר דלא מהני בהו פדיון הואיל דלאו פרי נינהו ור' יונה בעי עלה דאפילו להס"ד דידך אי אתה מודה שאם עבר ופדיו שמא אינו פדוי בתמיה דהא האי תנא לא קאמר אלא אין אתה פודה לכתחילה ואת אמר טעון קבורה בתמיה:

רבי פדת וכו'. הך מילתא גרסי' לה לעיל בפ"ז דשביעית בהלכה ז' אהאי דתנינן התם ר"ש אומר אין לקטף שביעית וכו' ושם תמצא מפורש הכל עד סוף הלכה:

גמ' ענקוקלות וכו' ענבים שלקו עד שלא הביאו שליש בישולן ור"ז וכו' בשם רב פליג שאפילו לקו משהביאו שליש וכן אמר ר' חייא בר אדא דענקוקלות מלשון נוטריקון הוא ענבים דלקו תלתיהון אלמא דהאי תלת אתלתיהון מיתפרשא שנפסד השליש שלהם ועל הפרי ולא על הזמן קאמר אלא אף לקו משהביאו שליש שלהן ונפסדו נמי בכלל ענקוקלות הוא ולענין שמותרין ברבעי:

גמ' **אמר ר' יוחנן עבר ונטע מותר**. אבל אם עבר והרכיב אסור דס"ל דמחמרינן בהרכיב שניכר ביותר האיסור מבנוטע האגוז שכלה ואח"כ צומח ממנו האילן. אגוז של ערלה וכו' וכן ביצת ע"ז שנעשית אפרוח וכו' ולקמן מפרש לה וגרסי' לכולא סוגיא עד סוף הפרק לקמן בפ"ג דע"ז בהל"ה:

איתפלגון חזקיה וכהנא. בהאי דינא:

על דעתיה דחזקיה אין אפשר וכו'. כלומר לחזקיה קשיא היך אפשר לביצת ע"ז שתעשה אפרוח דהיכי דמי ובמה אנן קיימין דמשכחת לה בביצה שנאסרה משום ע"ז ותעשה אפרוח דאם בשפחסה ושברה לפני ע"ז והרי יש כאן מעשה לאסרה א"כ אין כאן אפרוח דכששברה נתקלקלה ואפי' אם היה בה אפרוח נתקלקל עמה ואם בשהכניסה לפנים מן הקנקילון לתקרובת ע"ז קשיא איתא חמי בא וראה מאי קאמרת הרי אפי' השתחוה לה לא אסרה לחזקיה דהכי ס"ל התם לעיל דהשתחוה לביצה לא אסרה מפני שלא עשה בה מעשה ומפני שהכניסה לפנים מן הקנקילון אסרה משום תקרובת בלא מעשה בתמיה:

אבוה דר' מתניה. דלא קשיא דתיפתר שגדר בה ע"ז שהעמידה לפני ע"ז לגדר וכמעשה הויא והתם גריס שגירר בה לע"ז שגירר אותה לפני הע"ז ועביד בה מעשה:

ביצת הקדש וכו'. ובע"ז גריס הכא הא דלעיל דמדמי אגוז של ערלה שנטעו וכן בביצת הקדש שנעשה אפרוח דאיתפלגון בהא כהנא ור' יוחנן:

הא ר' יוחנן אמר מותרת וכו'. כלומר הא לך דשמעת מינה דלר' יוחנן דס"ל האפרוח מותר דהויא ליה גידולי הקדש וחולין הוא א"כ אוף הוא פודה אותה בזמן זרעה כדתנן לעיל בפ"ט דתרומות גידולי הקדש ומעשר שני חולין ואע"פ כן פודה אותן מדבריהם וכשהוא פודה אותן מחשב כפי אשר היו שוין בזמן הזרע ואע"פ שנתרבו לאחר מכאן והשתא לר' יוחנן דמדמי לה לגידולי הקדש אף הוא פודה אותה בזמן זרעה כפי אשר היתה שוה קודם שנעשה ממנה האפרוח:

ר' חנינא וכו'. אמרו הכי בשם כהנא פודה אותה בזמן זרעה והאי משבשתא היא דהא כהנא אמר אסורה ולא מחשיב לה לגידולי הקדש אלא כנופה היא ולדידיה פודה אותה כמו שהאפרוח היא שוה עכשיו והלכך כי אתא ר' חנניה בשם ר' פנחס אמר מתקנתא

מלתא כתיקנה דלכהנא דאומר אסורה פודה אותה כמות שהיא עכשיו ולר' יוחנן דאמר מותרת פודה אותה בזמן זרעה וכדר' זירא אליבא דר' יוחנן:
הדרן עלך הנוטע לסייג

פרק ב

הלכה א

מתני' **התרומה ותרומת מעשר של דמאי**. כך הוא בכל הנוסחאות וכלומר אפי' בתרומת מעשר של דמאי הדין הוא שמדמע כתרומת מעשר של ודאי להעלות באחד ומאה דוקא ולפי שהדימוע עצמה אינה אלא מדבריהם דמדאורייתא חד בתרי בטל אלא שסמכו חכמים לומר דהתרומות עולין דוקא באחד ומאה מדכתיב גבי תרומת מעשר שהוא אחד ממאה את מקדשו ממנו ולמדו מכאן דכל דבר שאתה מרים ממנו אם חזר לתוכו מקדשו ועד שיהיה אחד ומאה ומכיון דגזרו על הדמאי משום ספק שיש לו עיקר מן התורה עשאוה כודאי לענין דימוע ולענין איסור אכילה לזרים אלא שאין לוקין על אכילת תרומת מעשר של דמאי לפי שאינה אלא מדבריהם:
החלה דתרומה כתיב בה תרימו תרומה:
והביכורים דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ותרומת ידך אלו הבכורים שטעונין הבאת מקום וקרוין תרומה:
ומצטרפין זה עם זה. אם נפלה סאה אחת מכולן לתוך מאה סאה של חולין ונתערב הכל מעלה סאה אחת כנגד סאה שנפלה והשאר מותר לכל אדם ואם נפלה לפחות ממאה נעשה הכל מדומע:
וצריך להרים. כדמפרש טעמא בגמרא מפני גזל השבט שהן ממון כהנים:
הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים. מפרש בגמרא לטעמא דעולין הן דכתיב בכלאי הכרם פן תקדש המלאה וכתיב מלאה גבי תרומה מלאתך ודמעך לא תאחר וילפינן מלאה מלאה מה להלן עולה אף כאן עולה וילפינן ערלה מכלאי הכרם דתרווייהו איסורי הנאה נינהו ולענין שיעלו באחד ומאה לא ילפינן מתרומה מפני שהואיל וכפל הכתוב איסורן שאסורין בהנאה כפלו חכמים בשיעורן ולפיכך אינן בטלין עד אחד ומאתים:
ומצטרפין זה עם זה. כגון שנפלה רביעית יין מערלה ומכלאי הכרם לתוך מאתים רביעיות של יין מצטרפין הן וכיון שיש כאן אחד ומאתים עולין הן שמתבטלין והכל

מותר ואינו צריך כאן להרים לפי שאין בהן גזל השבט ואם נפלה לפחות ממאתים הכל אסור בהנאה ולענין זה אמרו שמצטרפין לאסור עד אחד ומאתים:

ר"ש אומר אינן מצטרפין. מכיון דשתי שמות נינהו זה ערלה וזה כלאים וס"ל לר"ש דכל שני שמות אינן מצטרפין זה עם זה ור"א ס"ל דמצטרפין הן בנותן טעם ובגמרא מפרש דהאי צירוף בנותן טעם לענין היתר הוא וכגון שאחד מן האיסורי' הללו הוא מין בשאינו מינו עם ההיתר שנפל לתוכו שהדין בזה דהולכין אחר נתינת טעם שאם יש באיסו' בנ"ט אע"פ שיש כאן כדי לעלות אסור כדתנן לקמן בפרקין ואם האיסור השני הוא מין במינו עם ההיתר משנפל לתוכו מצטרף הוא כדי לבטל הנתינת טעם של האיסור הראשון דמכיון שנתרבה עכשיו בצירוף המין איסור השני אין בהאיסור הראשון כדי ליתן טעם בכולו ומותר וזהו דקאמר ר"א מצטרפין בנ"ט והיינו להיתר כדאמרן אבל לא לאסור אם הכל של מין אחד הן אין מצטרפין לענין איסור שיצטרף שיעור עלייה כנגד שתיהן דמכיון דהן שתי שמות אין מצטרפין לאסור ואין הלכה אלא כהת"ק:

גמ' **למי נצרכה**. הא דקתני ברישא מצטרפין זע"ז לר"ש הוא דנצרכה דאלו לחכמים פשיטא דהרי אפי' בערלה וכלאי הכרם קאמרי בסיפא דמצטרפין ולמה לי דתני הכא דין הצירוף אלא אליבא דר"ש קמ"ל דאע"ג דפליג בסיפא וס"ל דהואיל ושני שמות הן אינן מצטרפין מודה הוא הכא דלא תימא דאלו נמי כשני שמות הן דזה נקרא תרומה וזה חלה או ביכורים הלכך אשמועינן דהואיל ותרומה קרייה רחמנא לכולן מצטרפין הן לכ"ע:

מאן תנא תרומת מעשר של דמאי. דמדמעת עד אחד ומאה וקאמר דר"מ הוא דאשכחן דמחמיר בדבריהם כדברי תורה:

והיא אשכחן וכו'. והי ר"מ וקאמר ר' חנינא הדא דתנינן תמן בפ"ו דנדה הרואה כתם ה"ז מקולקלת למנינה דאינה יודעת אם מימי נדה הוא או מימי זיבה וחוששת משום זוב אם עברו עליה שלשה ימים מימי זיבה משלבשה חלוק הזה ומצאה עליו כתם שהוא כשיעור ג' גריסין ועוד חוששת דילמא האי כתם מכל יומא ויומא הוא דקחזיא בכל חד וחד כשיעור גריס ועוד והויא לה זבה וחכ"א וכו' אלמא דרבי מאיר מחמיר בכתמים אף על פי שאינן אלא מדבריהם דדם יהיה זובה מבשרה כתיב דם ולא כתם אלא שחכמים הן שגזרו על הכתמים ולמה לא תנינן חלת דמאי שאם לקח עיסה מעם הארץ או ככר מהנחתום עם הארץ צריך הוא להפריש חלת דמאי מספק שמא לא הפריש עם הארץ את החלה דחשודין הן על החלה כמו על תרומת מעשר וכדתנן בפ"ה דדמאי הלוקח מן הנחתום וכו' וכן בפ"ד דחלה דקתני שחלת דמאי ניטלת מן הטהור על הטמא וכו'

אלמא צריך להפריש חלה מספק במקום שהעיסה נתחייבה בחלה ביד עם הארץ ואמאי לא קחשיב מתני' נמי לחלת דמאי לענין דימוע ולענין צירוף:

כמה דתנינן חלה לא ניתני חלת דמאי. שינויא היא כלומר דמאחר דתנינן חלה לא מיבעי תו למיתני חלת דמאי דהכל בכלל חלה היא ופריך והתנינן תרומה וא"כ כל תרומה בכלל ואפ"ה תני תרומת מעשר של דמאי ולא משני מידי:

דמאי צריך חלה. מילתא באנפי נפשה היא ופליגי בהא דקאמר שמואל סתם דמאי צריך להפריש ממנו חלה וכדפרישית שבדמאי של עיסה או ככר מיירי שחל חיוב החלה אצל עם הארץ דאי בלוקח תבואה מעם הארץ ועושה עיסה ממנו מאי קמ"ל דפשיטא שצריך להפריש חלה שלא נתחייבה בחלה אלא אצלו בגלגול העיסה אלא כדאמרן ומשום דלא קאמר ר' חנניה אלא הדין הפרשת חלה מספק בשם שמואל הלכך קאמר לי' ר' חיי' בר לוליבא אמאי קאמרת סתמא דלדידי ס"ל שהוא נוטל דמיו מן השבט וכלומר דודאי הוא שצריך להפריש החלה מספק אבל כשהוא נותנה להכהן נוטל דמים ממנו שהרי מספק הוא והוי הכהן מוציא מן החבירו ועליו הראיה ואינו נוטל בלא דמים והשיב לו ר' חנניה דכן אמר שמואל בהדיא שהוא נוטל דמיו מן השבט אלא דלא אסקי למילתיה מעיקרא:

ר' מנא בשם ר' יוסי. פליג דאינו נוטל דמים מן השבט דאם לא כן למחר הוא מביא של ודאי להכהן ויאמר דמאי הוא כדי ליטול דמים לפיכך לא התקינו שיהא נוטל דמים בשל דמאי:

נהיגין אתון מפקין חלה מן דמאי. אם אתם נוהגין כך וא"ל לא כן אמר שמואל אחוה דר' ברכיה לעיל בפ"ז דברכות על המתני' אכל דמאי וכו' דטעמא דמזמנין עליו מפני שבשעה שגזרו על הדמאי רוב העם מפרישין אותו לתוך בתיהן כלומר רואין אנו שרוב ע"ה מעשרין הן ומכניסין את התבואה לתוך בתיהן כדי שיתחייבו במעשרות והלכך הקילו בדמאי בכל מקום וא"כ ה"ה לענין חלה למה לא נסמוך על זה שרוב ע"ה מתקנין הן ונהי דלענין תרומת מעשר גזרו אעפ"כ ולא סמכינן על הרוב בחלה מיהת נסמוך על כך ובחלת א"י בזמן הזה הוא דמיירי דר' יוחנן אמר לגמליאל זוגא והשיב לו כן דרך שאלה ועל ששאל לו ר' יוחנן אם אתם נוהגין לעשו' כך ולקיים דברי חכמים שהדין הוא שצריך להפריש ואף במקום שהוא ספק שמא הופרש החלה:

א"ר יוסי בר' בון. נמי כר' יוחנן דצריך הוא להפריש אף במקום שהוא מספק דתנאי ב"ד שתהא חלתו בצפון צפונו כלומר שיקבע המקום להחלה כאן או כאן בדמאי כשם שקובע למעשר ולתרומת מעשר וכאותה ששנינו שם הלוקח מן הנחתום כיצד הוא

מעשר וכו' והשאר חלה ואמרינן לעיל דקובע לה מקום ושמעינן מיהת דדין חלה כשאר חיובי חכמים ששנינו ואף במקום שהוא מספק וכדלעיל צריך להפריש חלת דמאי:

ועולין באחד ומאה. קתני במתני' וצריך להרים ובעי הש"ס מה את עביד לה להך הרמה כלומר מה הדין שאתה עושה בה אם כתחילת הפרשה היא או לא שאינה אלא כסוף הפרשה מן התערובת שתקנו חכמים להפריש מפני גזל השבט וכדמפרש ואזיל לענין מאי הוא דמספקא ליה:

אין תימר. אם אתה אומר דכתחילת הפרשה דמיא א"כ אין הקטן מעלה אותה סאה שנפלה שהרי היא כתחילת הפרשת תרומה ואין הקטן תורם וכן אין אחר מעלה אותה שלא ברשות כדין התורם את שאינו שלו וכן אינה דוחה את השבת דאסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת דהוי כמתקן אבל אם דינה כסוף ולא כתחילת הפרשה וא"כ אף הקטן מעלה וכו' ומייתי עלה הך מתני' דלקמיה דבעי לאוקמי הך מילתא כהני תנאי כדלקמן:

תמן תנינן. בפ' כ"א דשבת ר' יהודה אומר וכו' ותני עלה בתוספתא דשבת פט"ו דרשב"א פליג ואומר דאין לו להעלות את המדומע בשבת אלא אם רצה לאוכלו נותן עינו במקצתו של הכרי וחושב עליו שיהא זה לסאה המדומע שנפלה בו ואוכל את השאר:

אמר ר' יונה וכו'. דקס"ד דבהא פליגי דר' יודה עביד לה להעלאה זו כסוף הפרשה ולא כתחילת הפרשת התרומה ולפיכך מתיר להעלות את המדומע בשבת ורשב"א עביד להעלאת המדומע כתחילת הפרשת התרומה ואין מפרישין אותה בשבת ולפיכך אין לו תקנה אחרת אלא שנותן עינו במקצתו ויחשוב שיהא זה להמדומע ולהעלות אותו למחר:

א"ר יוסי. דלא היא אלא אף רשב"א עביד לה כסוף הפרשה שאם העלה את המדומע אינו עובר עליו משום שבות דמצוה כדתנינן גבי הפרשת תרומה בפ"ה דביצה דהגע עצמך וכי לא מודה רשב"א שאסור לעשות כן בודאי כלומר דאי ס"ד דטעמיה דרשב"א דאוסר בהעלאה משום דהויא כתחילת הפרשה ומתיר בתקנה זו שיהא נותן עינו וכו' משום דזה לא הוי כהפרשה א"כ יהא מותר לעשות כן אף בודאי טבל שיתן עינו במקצת ויחשוב שיהא זה לתרומה ויאכל את השאר ואנן לא שמעינן ליה לרשב"א דמתיר בתקנה זו אלא במדומע דוקא מפני שהוא ספק ואין איסורו אלא מדבריהם דהא מדאורייתא חד בתרי בטל אלא על כרחך דאף רשב"א ס"ל דכסוף הפרשה דמיא והלכך הוא דמתיר בתקנה זו גבי מדומע שיתן עינו במקצת:

מאי כדון. כלומר וכי תימא דאי הכי אמאי פליג אדר' יודה ואוסר להעלות המדומע להדיא היינו טעמא משום דס"ל דבלבד שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול

דמיחזי כעובדא דחול ורבי יהודה לא חייש להכי ובהא בלחוד הוא דפליגי אבל לכ"ע העלאת המדומע אינו כתחילת הפרשה ונ"מ דבחול מותר אף הקטן להעלותו וכן אחר מעלה אף שלא ברשות:

תמן תנינן. לעיל פ"ד דתרומות הל"ז ר"א אומר תרומה עולה וכו' כדפרישית שם:

תמן אמר חזקיה. הך דחזקיה לקמן הוא בפ"ג דפסחים ופ"ד דיבמות ובכמה מקומות דשנה זה הכלל בשם ר' אלעזר דכל מקום ששנה רבי מחלוקת במתני' ואח"כ מצינו שחזר ושנה באיזה מתני' סתם כאחד מהני תנאי דפליגי למעלה הלכה היא כהך סתמא ומייתי להא דחזקיה הכא משום דרצה להשמיענו דהלכה כר"א דתרומות הואיל וכאן סתם לנו רבי כדבריו וכדמסיק למילתא:

מן מה דתנינן סאה תרומה וכו'. כלומר וכן שמעינן מהכא מן מה דתנינן במתני' דלקמן כיצד סאה תרומה שנפלה למאה וא"ר אלעזר עלה בהלכה דלקמן דלית כאן לומר לתוך מאה כלומר דסמי מכאן לתוך מאה דאי אתה יכול לשנות כן דהרי אם נפלה סאה לתוך מאה חולין יש כאן אחד ומאה וא"צ צירוף של דבר אחר כדי להעלות אותה אלא כך צריך לשנות שנפלה לתוך צ"ט של חולין ועם אותה סאה של תרומה הוא דהוי מאה ולפיכך שייך למיתני כן וצריך צירוף כדי להעלות אותה:

כמה דתנינן ר"א ור' יהושע. כלומר והיינו כמה דתנינן בתרומות דר"א ור' יהושע פליגי בזה ולפיכך סתם לן רבי כאן שנפלה למאה והיינו כדמפרש ר"א אמורא שנפלה לתוך צ"ט וזהו כר"א דתרומות וכדמפרשינן לה במתני' דלקמן:

מנין שהן עולין. השתא מהדר לפרושי פלוגתייהו דר"א ורבי יהושע וכדמפרש לה לעיל בתרומות והתם הגי' מנין שאין עולין וכדפרישית שם דהרי מיהת לכ"ע אם אין כאן אלא מאה בין הכל אין עולה וגי' דכאן יותר נכונה כלומר ורמז לכל א' וא' למאי דס"ל מנין:

אמר רבי יונה כתיב. גבי תרומת מעשר מכל חלבו את מקדשו ממנו ודרשינן דבר שאתה מרים ממנו מקדשו אם חזר ונפל לתוכו וכמה הוא אחד ממאה שכך הוא השיעור לתרומת מעשר שהעשרה ממאה מעשר ראשון הוא ומאותן עשרה מפריש הלוי א' מהן לתרומת מעשר ולמדנו שכל שיש לו שם תרומה אם נפלה לתוך החולין ואון כאן אלא מאה בלבד מקדש הכל וצריך שיהא בין הכל יותר ממאה וכמה הוא היותר בהא פליגי דלר"א מוסיף סאה שיהא בין הכל אחד ומאה ומעלה ולר' יהושע מוסיף כ"ש כלומר אפי' אין כאן אלא כל שהוא יותר ממאה בין הכל מעלה ור' יוסי בן משולם וכו' כדפרישית שם:

תני ר"ש אומר וכו'. הך דר' שמעון גריס בתוספתא דתרומות פ"ה ובלשון אחר וה"ג שם ר"ש אומר במאה קל וחומר מה מצינו בתרומת מעשר א' מעשרה אף זו אחד מעשרה אמרו לו לא אם אמרת בתרומ' מעשר שניטלה קדש מקדש ולא נקרא שם איסור עליה תאמר בזו שניטלה קודש מחול ונקרא שם איסור עליה והיינו הך דקאמר הכא דלר"ש תרומת מעש' נקרא איסור מתוך איסור דס"ל כמ"ד מעשר ראשון אסור לזרים ואם תרומת מעשר ניטלת א' מעשרה דהיינו א' ממאה כדלעיל ק"ו לתרומה שנפלה לתוך חולין שזהו איסור לתוך היתר שעולה במאה ופליג את"ק דהתם בתוספת' דס"ל בא' ומאה דוקא:

תרומה אית תנויי תני איסור מתוך היתר ואית תנויי תני היתר מתוך היתר. כצ"ל ומילתא באנפי נפשה היא דתני חדא דתרומ' שעולה מתוך החולין נקרא איסור מתוך היתר ותני אידך שנקרא היתר מתוך היתר ומפרש ואזיל דמ"ד דנקרא איסור מתוך היתר שכן תרומה אסורה לזרים ועולה מתוך החולין שהן מותרין לזרים ולמ"ד דנקרא היתר מתוך היתר משום דמיהת התרומה היתר לכהנים הוא ולא נקרא איסור אלא האסור לכל ובלישנא בעלמא פליגי:

אית דפתר לה כולה לכהנים. כלומר ואיכא דמפרשי להני תרתי בריתות דהכל בענין איסור והיתר לאכילת כהנים קאי ולא פליגי כלל אלא דהברייתא דקאמרה איסור מתוך היתר במדומע בתרומה טמאה מיירי שנפלה סאה תרומה טמאה לתוך החולין דכשהיא עולה נקראת היא איסור מתוך היתר שהרי תרומה טמאה אסורה לכהנים ואידך ברייתא במדומע בסאה תרומה טהורה מיירי דהויא היתר מתוך היתר ואיידי דמייתי להאי דר"ש דקורא לתרומה העולה מן החולין איסור מתוך היתר מייתי נמי להני ברייתות דאשכחן דתני לה בשינוי הלשונות:

תני. בתוספתא דתרומות סוף פ"ז ושם הגי' בהיפך וכך היא נשנית חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין וכן פרוסה של לחם הפנים שנתערבה במאה פרוסות של חולין הרי אלו יעלו ר' יהודה אומר לא יעלו חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאת טהורה וכן פרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה בק' פרוסות של לחם הפנים טהור הרי אלו יעלו ר' יהודה אומר לא יעלו והכא לא מייתי אלא הרישא וגריס לר' יהודה דס"ל יעלו:

מ"ט דר' יודה. משום דכתיב ביחזקאל ושה אחד מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ומדכתיב מן המאתים משמע מהתערובות שנתערבו ומדכתיב ממשקה ישראל משמע מדבר שהוא מותר לישראל והיינו שנתערב בשל חולין ולמדנו שהוא עולה ולקמיה

פריך הא ממאתים כתיב אלמא דלא מישתעי אלא בדבר שהוא צריך מאתים כגון ערלה וכלאי הכרם:

וקשיא. על הא דר' יהודה הא כתיב מאתים ואיהו יליף מכאן לדבר שיעלה במאה ועוד הא כתיב חיים כלומר דקרא בחיים מישתעי שה מן הצאן ואיהו יליף לשחוטין דחתיכה ממאה חתיכות הוא שעולה ולא משני מידי:

מה בין חיים לשחוטין. השתא מפרש ומאי שנא בין אלו לאלו וקאמר ר' חיננא משום שהחיין עשו אותן חכמים כדבר שדרכו להימנות דחשיבי ולא בטלו וכדתנן בזבחים בריש פ"ח וא"כ לא מצינן למימר דקרא מרמז על ביטול התערובות ושיעלה דהא בעלי חיים לא בטילי כלל:

עד כדון וכו'. על דינים שנשנו במתני' קאי דעד כאן לא שמענו אלא בדבר שהוא מעלה ומתיר להדיוט הוא כגון בתרומה שנפלה לתוך החולין שמעלה התרומה ואותן החולין ניתרין להדיוט וכן בערלה וכלאי הכרם שעולין הן ונשאר החולין שנפלו בהן מותר להדיוט אם יש בהן כשיעור הנשנה במתני':

דבר שהוא מעלה ומתיר לגבוה. מנין שג"כ צריך שיהיה בהן כשיעור כדי להתיר אותן שנשארו לגבוה וכגון שנתערב קדש בקדש מין בשאינו מינו כדלקמן:

נשמעינה מן הדא. ברייתא הנשנית בספרא פ' אמור:

ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא. בטבול יום כתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וגו' ודרשינן מן הקדשים ולא כל הקדשים לפי שיש לך קדשים שאינו אוכל בהן פרט לעירובין לפחות ממאה כצ"ל וכך הוא נשנה בספרא. שאם נתערב בפחות ממאה מין בשאינו מינו לענין שינוי השם כגון שנתערבה תרומה בתרומת לחמי תודה דאע"ג ששניהן נקראו תרומה מ"מ זו היא תרומת הגורן וזו היא תרומת התודה ואם אין בתרומת לחמי התודה מאה כדי להעלות תרומת הגורן ממנה הרי דין הכל כדין תרומת לחמי תודה ואינה ניתרת לאכול בהערב שמש שהרי תרומת התודה קדש הוא ואם הוא מחוסר כפרה אינו אוכל עד שיביא כפרתו למחר:

אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה. כדפרישית שנתערבה תרומת הגורן בתרומת לחמי תודה:

מנין אוכלי תרומה באוכלי חולין שנתערבו. שאם אין כאן כשיעור העלאה שדין הכל כדין תרומה או אוכלי חולין באוכלי תרומה וכלומר שהחולין מועטין הן:

אוכלי תרומה באוכלי קדש. כגון שנתערבה תרומה בשל לחם הפנים או להפך או משקה תרומה וכו':

משקה תרומה במשקה קדש וכו'. לקמיה מפרש ופריך עלה ומשני:
ת"ל מן הקדשים. לשון רבים ריבה את כל אלו שאם אין בהן כשיעור מאה כדי להעלות את התערובות הרי הכל כדין החמור שבהן:
תיפתר בלוג שמן של מצורע שנתערב במותר רקיקי מנחת נזיר. על משקה קדש שנתערב במשקה תרומה קאי דמותר לוג שמן של מצורע קדש הוא ונאכל לכהנים בתורת קדשי קדשים כדין עשר מתנות כהונה הנוהגות במקדש ונתערב במשקה תרומה היינו עם השמן של רקיקי מנחת נזיר כדכתיב ורקיקי מצות משוחים בשמן ואותן עם מותר השמן שלהן דינן כמורם מהתודה ואיל נזיר שנאכלין לכהנים בירושלים והרי כאן ג"כ חמור וקל ואם נתערבו בפחות ממאה דינן כחמור שבהן:
והתני משקה. כלומר דפריך והתני נמי משקה קדש במשקה קדש ומאי קאמרת עלה ומשני שנים כלו' דמיירי בשל שנים שנתערב משקה קדש של זה במשקה קודש של זה שאם אין בהן כדי שיעור העלאה הרי דינן כדין קדשים מין במינן שנתערבו של זה בשל זה דכל א' קרב לשם מי שהוא כדתנינן בפ"ח דזבחים:
הדא אמרה עולות בעולות. על קדשים של זה בזה שנתערבו קאי דדוקא אם נתערבו עולות בעולות כל א' קרב לשם מי שהוא דכפרתן שוה וה"ה חטאת בחטאת וחדא מינייהו נקט אבל חטאת של זה שנתערבו בעולות של זה וכגון חטאת נשיא שהוא זכר הרי יש כאן ודאי בלא תעשה כלומר דאין כפרתן שוה דחטאת בא על הודאי ושיש בו כרת והעולה מכפרת על העשה ועל ל"ת שניתק לעשה והואיל ואין כפרתן שוה לא אמרינן דכל אחד קרב לשם מי שהוא:
היך סבר ר' יהודה. על סיפא דהתוספתא שהבאתי לעיל קאי דאם נתערבה חתיכה של חטאת טמאה במאה של טהורות דפליג נמי ר' יהודה וס"ל דתעלה וכפי הגי' דהכא דלעיל ברישא דהתוספתא ושואל הש"ס דהיך ס"ל לר' יהודה בזה אם כר"א או כר' יהושע ופלוגתא דר"א ור' יהושע לעיל בפ"ה דתרומות היא בהלכה ב' גבי סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה חולין טהורין דר"א ס"ל תרום ותשרף שאני אומר אותה סאה שנפלה היא סאה שעלתה וחכמים אומרים תעלה ותאכל נקודים וכו' וחכמים היינו ר' יהושע בר פלוגתיה דר"א והשתא כמאן ס"ל לר' יהודה בדין חתיכת חטאת טמאה דקאמר שתעלה וה"ג כר"א מעלה ושורף כר' יהושע מעלה ואוכל ובספרי הדפוס נתחלפו התיבות בטעות ולא פשיט ליה מידי אליבא דר' יהודה:
מאן תנא מצטרפין זה עם זה. כצ"ל דאלו אין מצטרפין תנינן בהדיא דר"ש הוא דס"ל הכי אלא את"ק דמתני' קאי דקאמר מצטרפין זה עם זה ומאן תנא וקאמר ר"מ הוא דהכי אמר

ר' יוחנן דלדברי ר"מ כל האיסורין מצטרפין זע"ז ואפילו הן שני מיני איסורין מצטרפין ללקות עליהם בכזית משום דכולהו בכלל לא תאכל כל תועבה הן ולפיכך הערלה וכלאי הכרם מצטרפין זה עם זה לאסור כדפרישית במתני':

הכא את אמר צריך להרים. גבי תרומה ותרומת מעשר וכו' והכא בערלה וכלאי הכרם את אמר אין צריך להרים אלא שאם יש בהן כדי שיעור העלאה בטלין הן והכל מותר ומאי טעמא:

מפני גזל השבט. כלומר דשאני גבי אלו דחשיב להו ברישא דמתני' דיש בהן משום גזל השבט ולפיכך צריך להרים וליתן אותם להכהן אבל ערלה וכלאי הכרם דלית בהו מפני גזל השבט א"צ להרים אותן:

ותני כן. בתוספתא דתרומות פ"ה היה ר' שמעון אומר כל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה וכו' דהני לא חשיבי להו א"צ להרים אלמא דטעמא מפני גזל השבט הויא והלכך דוקא בדברים שהכהנים מקפידין עליהן:

הערלה וכו' מנין שהן עולין. וקאמר כתיב מליאה מליאה גבי תרומה כתיב מלאתך ודמעך לא תאחר וגבי כלאי הכרם כתיב פן תקדש המלאה וגו' הכרם. מה התרומה עולה אף כאן עולה:

אי מה כאן מאה. כדילפינן לעיל אף כאן מאה ומשני לפי שכפל הכתוב איסורו דתרומה אינה אסורה אלא באכילה וכאן אסור גם בהנאה לפיכך שינו חכמים חיובו וכפלו גם בשיעור עלייתו:

עד כדון כלאי הכרם. דילפינן מליאה ערלה מנין וקאמר דילפינן במה מצינו מה זו איסור הנייה וכו' וילפינן עלייה גבי ערלה וכן שיעור עלייה מכלאי הכרם:

עד כדון כר"ע. זו דברי ר"ע אבל כר' ישמעאל קאמר ר' יוחנן דשמיע ליה דיליף עלייה בערלה מק"ו מה אם תרומה וכו':

לכ"ש. דמהני עלייה גבה ופריך לא אם אמרת וכו' וה"ה דמצי למפרך דאי מק"ו מתרומה א"כ מה להלן מאה אף כאן מאה אלא דעדיפא מינה פריך דאימא הואיל ואסורה בהנאה לא תיהני בה עלייה כלל ומשני דפרי פרי גמר לג"ש כתיב גבי תרומת מעשר מפרי הארץ וכתיב גבי ערלה וערלתם ערלתו את פריו מה להלן עולה אף כאן עולה והשתא דנפקא לן מג"ש דעולה הדרינן לטעמא לפי שכפול באיסורו כפלו בעלייתו:

מצטרפין זע"ז וכו'. השתא מפרש לפלוגתייהו דתנאי במתני' ובמאי היא דפליגי דלת"ק והוא ר"מ כדקאמר לעיל מאן תנא דס"ל הערלה וכלאי הכרם מצטרפין זע"ז ר"מ וקאמר הכא דמצטרפין בין לאסור בין להתיר כדי ליתן טעם כלומר בין אם הצירוף הוא כדי

לאסור כגון שבערלה בלבד היה כאן כדי שיעור להעלות שיש בין הכל אחד ומאתים ובהצטרפות הכלאי הכרם אין כאן כשיעור אחד ומאתים וזהו צירוף לאסור ובין להתיר כגון שנפל אחד מהן או הערלה או הכלאי הכרם לתוך שאינו מינו שהדין בזה שהוא אוסר בנתינת טעם ואע"פ שיש כאן כשיעור כדי להעלות וכדתנן לקמן גבי מין בשאינו מינו דבין שיש בו כדי להעלות ובין שאין בו כדי להעלות אם יש בו בנותן טעם הכל אסור והשתא אם נפלה הערלה לתוך שאינו מינו ויש בה כדי נותן טעם היה אסור ואע"פ שיש כאן כדי להעלות ואם אח"כ נפל לשם גם כלאי הכרם ואותו כלאי הכרם הוא מין אחד עם ההתר שנפלה בו הערלה ונמצא שעכשיו הואיל שנתרבה מין של ההיתר אין בהערלה כדי ליתן טעם בכולו ונשאר הדין שבין יש כאן כדי להעלות ובין שאין כאן כדי להעלות הכל מותר כדתנן לקמן בהסיפא דמתני' גבי מין בשאינו מינו אין בהן בנותן טעם בין שיש בהן לעלות בין שאין בהן לעלות מותר וזהו הצירוף להתיר והיינו דקאמר בין להתיר כדי ליתן טעם כלומר אם אחד מהן מין בשאינו מינו שהדין הוא שהולכין אחר נתינת טעם ואם היה באחד מהן כדי ליתן טעם היה אסור מצטרף האיסור השני עמו ונמצא שאין כאן בנותן טעם כדאמרן ומותר:

ר"ש אומר אינן מצטרפין. דס"ל ב' מיני איסורין אין מצטרפין לעולם בין לאיסור ובין להיתר:

ר"א אומר מצטרפין בנותן טעם לא ליאסר. כלומר אם הצירוף הוא להיתר כגון אם אחד מהן מין בשאינו מינו עם ההיתר ובהצטרפות השני לא יהיה כדי נתינת טעם כדפרישית אז מהני הצירוף כדי להתיר אבל במין במינו שיועיל הצירוף כדי לאסו' הואיל ואין בו כדי לעלות בזה ס"ל לר"א דאינן מצטרפין והשתא מפרש במאי הוא דפליגי ת"ק ור"א בהצירוף לאיסור כדקאמר אבתרה מה פליגין וכו' כדלקמן ובספרי הדפוס נמצא כתוב האי מה פליגין על ציון הלכה ב' וט"ס הוא ואין לסמוך על ציוני' שנמצאו בהעתקה ובדפוס דאין בהלכה ב' שום פלוגתא וכזה נמצא בהעתקת דהאי ש"ס בכמה וכמה מקומות לאין מספר:

מה פליגין. במאי הוא דפליגי אם מהני הצירוף לאיסור או לא דוקא בכה"ג שנפלו שלשת קבין ערלה ושלשת קבין של כלאי הכרם כלומר כגון שנפלו בתחילה ג' קבין ערלה לתוך מאה סאה של היתר ונמצא שהיה בכאן כדי לעלות שהרי יש כאן אחד ומאתים חצי סאה ואח"כ נפלו לשם ג' קבין של כלאי הכרם דהת"ק סבר הואיל ועכשיו נפל עוד חצי סאה של איסור אע"פ שהוא מין איסור אחר מצטרף הוא עם האיסור הראשון והרי אין כאן כדי לעלות דאין עכשיו אלא אחד ומאה בין הכל ואסור ור"א סבר דהואיל ונפל

בתחילה איסור אחד והיה כאן כדי לעלות כבר נתבטל הוא ואין איסור השני שנפלה אח"כ מצטרף כדי לאסור:

אבל אם נפלו שלשת קבין ועוד ערלה ושלשת של כלאי הכרם הותר הכרי. כלומר אבל בצירוף של מין אחד של איסור כ"ע לא פליגי דאינן מצטרפין לאיסור וכגון שנפלו בתחילה שלשת קבין ערלה לתוך מאה של היתר ונמצא שהיו כאן כדי לעלות ואח"כ נפל ועוד של ערלה ג"כ לשם וכן בכלאי הכרם שנפלו בתחיל' ג' קבין של כלאי הכרם לתוך מאה ואח"כ נפל ועוד של כלאי הכרם ג"כ לשם והיינו דקאמר ושלשת של כלאי הכרם כלומר וכן הוא נמי בכלאי הכרם וקיצר הש"ס ולא נקט בהדיא ועוד גבי של כלאי הכרם דסמך עצמו על האי ועוד דנקט ברישא גבי ערלה כדרך הש"ס הזה והכוונה דה"ה בכלאי הכרם בכה"ג וקמ"ל דבכה"ג אמרינן דהותר הכרי לכ"ע דלא תימא דמכיון דס"ל לת"ק צירוף לאסור בשני מינין של איסור א"כ מכ"ש דמהני הצירוף בשל מין אחד לאסור ומכיון שנפל אח"כ האי ועוד של ערלה או של כלאי הכרם נמצא ניתוסף האיסור ואין כאן כדי לעלות שהרי בג' קבין ועוד של ערלה או בג' קבין ועוד של כלאי הכרם שנפלו לתוך מאה של היתר אין כאן אחד ומאתים הלכך קמ"ל דלא היא דבכה"ג כ"ע מודים דלא מהני הצירוף של ועוד שנפל אח"כ עם הג' קבין שנפלו בתחילה והותר הכרי וכדמפרש ואזיל לטעמא:

למה. וכלומר ולמה לא נאמר דמהני הצירוף של ועוד לאסור הא אדרבה איפכא מסתברא דבשל מין אחד פשיטא דליהני צירוף לאיסור וקאמר דהיינו טעמא משום דאמרינן האי ועוד שנפל אח"כ בטל הוא בהשלשת קבין שנפלו בתחילה והשלשת קבין כבר הן בטלין במאה וכלומר דהרי מכיון שנפלו הג' קבין שבתחילה לתוך המאה נתבטלו שהרי היה כאן אחד ומאתים וא"כ כשנפל אח"כ האי ועוד אע"פ שהוא מין אחד עם מין הג' קבין נתבטל האי ועוד בהן עצמן שהרי הג' קבין עצמן נעשו היתר אחר שנתבטלו במאה של ההיתר וא"כ האי משהו שנפל אח"כ מסתברא הוא שנתבטל אפי' באותן הג' קבין עצמן שהן של מינו והן כבר נעשו היתר ולרבותא הוא דנקט דהאי ועוד בטל בשלשת קבין כלומר אפי' בתוך הג' קבין עצמן שהן של מינו נתבטל וכדאמרן ולא תקשי דמאי שנא אם נפלו אח"כ ג' קבין של כלאי הכרם דאמרינן דלהת"ק מצטרפין לאיסור ולא אמרינן דכבר נתבטלו הג' קבין של ערלה שנפלו בתחילה לתוך המאה והכא אמרינן מטעמא דכבר נתבטל דלאו מילתא היא דהיא הנותנת דהתם אי אפשר לומר דהג' קבין של כלאי הכרם יתבטלו בתוך הג' קבין של ערלה שנפלו בתחלה חדא דאין כאן שיעור ביטול וטעמא אחרינא איכא נמי דהואיל ולג' קבין של כלאי הכרם צריך גם כן שיעור הזה של

מאה היתר כדי לבטלן א"כ אמרינן דמאי חזית למימר לקולא דהג' קבין של כלאי הכרם יתבטלו עכשיו בתוך המאה והג' קבין שיש כאן אדרבה נימא לחומרא דמצטרפין הן עם הג' קבין של ערלה ואין כאן עכשיו כדי להעלות אבל בגוונא דנקטינן הכא שנפלו בתחילה ג' קבין של ערלה או ג' קבין של כלאי הכרם לתוך המאה ואח"כ נפל בהן האי ועוד או של ערלה אפי' אם הג' קבין היו ג"כ של ערלה או של כלאי הכרם אפילו הג' קבין היו ג"כ של כלאי הכרם אמרינן דמכיון דלעולם משהו אחד נתבטל אף בג' קבין דמסתמא יש בהן כדי להעלותו ולבטלו הותר הכרי ואינו מצטרף לאסור לכ"ע:

נפלו שלשת קבין ערלה ושלשת קבין כאחד של כלאי הכרם. כלו' שנפלו הג' קבין של ערלה ושל כלאי הכרם כאחד לתוך המאה מהו והאי בעיא אליבא דר"א הוא דקא מיבעיא ליה דלא ס"ל צירוף לאיסור ומי אמרינן דדוקא היכא דנפלו ג' קבין של איסור אחד בתחילה ואחר כך נפלו הג' קבין של איסור השני בהא הוא דפליג ר"א וס"ל דאין מצטרפין לאיסור וכטעמא דפרישית לעיל או אפילו בגוונא דנפלו אלו ב' מינין של איסור כאחת לתוך המאה נמי פליג ר"א וס"ל דאין מצטרפין וכדמסיים הש"ס להבעיא ובדרך את"ל מיתפרשא:

כמו שנפלו שלשה ועוד ערלה ושלשת קבין של כלאי הכרם. כלומר ואם תמצי לומר דלר"א לא מהני צירוף לאיסור אפילו היכא שנפלו ב' מיני האיסורין כאחת אכתי איכא למיבעי אי דטעמיה משום דמדמי לה דהויא כמו גוונא דנפלו ג' קבין של אחד מהן ואח"כ נפל האי ועוד מאותו המין של האיסור בעצמו וכעין דפרשינן לעיל בהאי גוונא גופה ודאמרינן דבהאי גוונא לכ"ע לא מהני צירוף לאיסור והותר הכרי וה"ה לר"א אפי' היכא שנפלו הג' קבין של זה ושל זה כאחת לית ליה צירוף כלל לאיסור:

או כמו שנפלו שלשת קבין של כלאי הכרם ואח"כ נפלו שלשת קבין ערלה. כלומר או דילמא דלאו מטעמא דמדמינן לה להאי גוונא לגוונא דועוד דאמרן אלא דהיכא שנפלו כאחת הוו כמו שנפלו בזה אחר זה של כלאי הכרם בתחילה ואח"כ של ערלה וה"ה איפכא וכלו' דאין חילוק בין בת אחת ובזה אחר זה דפליגי בה ת"ק ור"א אם מצטרף או לא. ועיקר הבעיא אליבא דר"א היא אי נימא דמטעמא דמדמי לה לגוונא דועוד או מטעמא דאין חילוק לדידיה בין שנפלו בבת אחת לבין שנפלו בזה אחר זה ונפקא מינה לענין צירוף להיתר בנותן טעם דס"ל לר"א גבי שנפלו בזה אחר זה דמצטרפין הן להיתר כדאמרינן לעיל וא"כ אי אמרינן דאין חילוק לדידיה בין שנפלו בזה אחר זה ובין שנפלו בבת אחת דין אחד להם דלעולם לאסור אין מצטרפין ולהיתר מצטרפין הן אבל אי אמרינן דטעמא דר"א היכא שנפלו בבת אחת משום דמדמי לה לדין דגוונא דועוד

דלעיל אם כן מטעמא דביטול נגעו בה דכשנפלו בבת אחת ביטל זה את זה כמו בגוונא דועוד דאמרינן דהאי ועוד בטל בהג' קבין והג' קבין בטלו במאה ודוגמא דאמרינן לעיל בפ"ק דחלה בהלכה א' להאי מ"ד דשני איסורין בבת אחת מבטלין זה את זה והשתא אין מצטרפין כלל בין לאיסור ובין להיתר שהרי מבטלין הן זא"ז והיאך יצטרף אחד מהן להמין שנפלו בתוכו וכבר נתבטל ולא אפשיטא הך בעיא אליבא דר"א:

פשיטא שידיעתו מתרתו. מילתא באנפי נפשה היא ואליבא דת"ק דמתני' קאי. כלומר דודאי הא פשיטא לן דהיכא שנפל אחד מהן ונודע לו קודם שנפל האיסור השני דהידיעה שבינתיים מפסקת ביניהן ושוב אין מצטרפין זה עם זה לאסור וזהו כהאי דאמרינן לעיל בפ"ה דתרומות גבי סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת ואליבא דר"ש דהתם דס"ל בזה דכשנודע לו בינתיים אין מצטרפות זו עם זו:

ידיעת חבירו מהו שתתירו. כי קא מיבעיא לן אם ידיעת חבירו אם מהני להפסיק ביניהן כדמפרש לה היך עבידא כגון שהוא לא ידע בה בנפילת מין האיסור הראשון וחבירו הוא שידע בה מהו:

ידיעת ספק וכו'. וכן נמי מבעיא ליה אם ידיעת ספק מפסקת ומתיר כידיעת ודאי וכדמפרש ואזיל היך עבידא כגון שהיו לפניו שתי קופות אחת יש בה מאתים כלומר שיש בה מאתים בודאי ויש ספק שמא יש בה יותר ואחת אין בה מאתים ולא נודע לו באיזה מהן יש בה ובאיזו מהן אין בה ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ולא נודע לאיזה מהן נפלה ואח"כ נפלה בשנייה כלומר אף שנודע לו זה שבפעם השני נפלה לזו ואפשר שהיא שנייה לנפילה ומדדה ומצא בה מאתים ושתים והרי יש כאן ספק דשמא זו היא שהיה בה מאתים ואפי' נפלה בראשונה ג"כ לזו אכתי יש בה כדי להעלות דשתי סאין עולין הן במאתים גבי תרומה ואפשר שנפלו לאותה שלא היה בה מאתים ונמצא שאין כאן עלייה ואע"ג שמצא בזו מאתים ושתים מ"מ יש כאן ספק שמא היה בה כל כך בתחילה והרי הספק כאן גם בהאחרת שמא נפלו לזו שיש בה פחות ממאתים ונמצאו שתי סאין של תרומה מדמעין אותה או דילמא פעם הראשונה נפלה לזו שאין בה מאתים והרי יש כאן שיעור עלייה ובפעם השניה נפלה הסאה לשנייה ושתיהן מותרות דיש כאן כדי עלייה ומאי וכדמסיים ואזיל להבעיא:

אין ידיעת ספק וכו'. כלומר אם מחשבינן ידיעת ספק כידיעת ודאי א"כ עולה אבל אין תימר שאין ידיעת ספק כידיעת ודאי אין עולה:

היתה קופה אחת וכו'. וכן איכא למיבעי כעין זה בקופה אחת וספק אם יש בה מאתים או אין בה:

נפלה סאה תרומה ואין ידוע אם נפלה לתוכה או לא נפלה. כצ"ל כלו' שהיתה כאן סאה של תרומה ונפלה מן הכלי שהיתה מונחת בה ואין ידוע אם נפלה לתוך קופה זו או לא נפלה לתוכה כ"א למקום אחר ואח"כ נפלה עוד סאה שניה לתוכה והרי יש כאן ספק דשמא אין בקופה זו מאתים ואם נפלה גם הראשונה לתוכה נמצא אין כאן עלייה שהרי שתי סאין נפלו לפחות ממאתים או דילמא בפעם הראשונה לא נפלה לתוכה והרי יש כאן כדי עלייה ומאי וקאמר לסיים הבעיא דאין תימר דידיעת הספק וכו' כדלעיל ולא נפשטו הני בעיות:

הלכה ב

מתני' **התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה**. כלומר מצינו שלפעמים התרומה היא מסייעת לבטל הערלה וכן איפכא:

כיצד סאה תרומה וכו'. ומפרש התנא לחלוקה הראשונה וכפי הסדר כלומר כיצד הוא שהתרומה מעלה את הערלה כגון סאה תרומה שנפלה למאה ומפרש בגמרא דהאי למאה לאו דוקא דאי כשנפלה למאה א"כ יש כאן כדי להעלות את התרומה באחד ומאה ואין צורך להתרומה להעלאת הג' קבין של ערלה או של כלאי הכרם שנפלו אח"כ לשם שהרי בלאו התרומה יש כאן אחד ומאתים חצי סאה להעלות את חצי סאה של ערלה או של כלאי הכרם אלא דהאי למאה דקאמר היינו לתוך צ"ט ועם אותה הסאה תרומה שנפלה לתוכן יש כאן מאה ונמצא כשנפלו אח"כ הג' קבין של ערלה או של כלאי הכרם לתוכן מסייע סאה של התרומה לבטל את הערלה או את כלאי הכרם שבין הכל יש כאן אחד ומאתים חצי סאה:

זו היא שהתרומה מעלה את הערלה. כלומר זהו שאמרנו בהרישא שהתרומה היא תסייע לביטול הערלה וכן לכלאי הכרם שהרי יש במאה הסאין של חולין סאה אחת של התרומה ובין הכל מועיל לבטל הערלה או לכלאי הכרם מאיסור שלהן ואע"פ שעדיין הכל מדומע הוא בשביל הסאה של התרומה שהרי אין כאן בין הכל אלא מאה וחצי סאה ואנן אחד ומאה בעינן וכר"א דתרומות דהלכתא כוותיה וכדמסיק הש"ס בהלכה דלעיל מכל מקום איסור הנאה של הערלה או של כלאי הכרם נתבטל ואין כאן איסור לזרים אלא באכילה ולכהנים הכל מותר ואפילו באכילה ויכול למכור הכל לכהנים כדין המדומע שהרי אין כאן איסור הנאה:

והערלה את התרומה. זה לא קאי אהאי כיצד וכו' דנקט שהרי אין כאן כדי להעלות התרומה והכל מדומע הוא כמו שאמרנו אלא דה"ק וכן על זה הדרך בעצמו תמצא דלפעמים תסייע הערלה כדי להעלות התרומה וכגון שנפלה סך של ערלה לתוך הרבה

של חולין היתר באופן שיהיה כדי להעלות את הערלה ולבטלה וכן באופן דיש איזה צד סברא לומר דיש לחוש שמא סך הערלה הוא בפני עצמו ונפלה תרומה לתוכו וקמ"ל התנא דלא חיישינן להכי וכדלקמן ונאמר דרך משל שאם נפלה סך ערלה לכרי שיש בו כמה וכמה אלפים של חולין ונתבטלה הערלה או הסאה כלאי הכרם שנפלה לתוכן ושוב נתחלק הכרי למאה מאה סאין ונפלה סאה של תרומה לתוך כל מאה ומאה מהן הרי הערלה או כלאי הכרם מסייעין להעלות התרומה שהרי יש בכל מאה ומאה מקצת מן הערלה או מכלאי הכרם וזו היא שהערלה או הכלאי הכרם מסייעין להעלות התרומה באחד ומאה ואין אתה יכול לפרש חלוקה זו כעין דמיון הראשון ממש וכעין סאה של ערלה או של כלאי הכרם שנפלה למאתים חולין ונחלקו למאה ומאה כל מאה בפני עצמו ושוב נפלה סאה של תרומה לתוך כל מאה שנמצא מסייע הערלה או כלאי הכרם שיש קצת מהן בכל מאה כדי להעלות התרומה דזה אינו דהגע עצמך דע"כ שתאמר שנפלה הערלה או הכלאי הכרם לתוך מאתים בלתי הערלה וכלאי הכרם כדי שיתבטלו באחד ומאתים דאל"כ הרי נאסר הכל משום ערלה או משום כלאי הכרם והאיך יעלו את התרומ' והלא לתוך איסור הנאה נפלה ונאסרה אלא ודאי שהיו מאתים מלבד הערלה או הכלאי הכרם וכיון שכן למה לנו סיוע הערלה או הכלאי כרם להעלות התרומה הלא בלאו הכי יש בכל מאה ומאה כדי להעלות התרומה ומכח קושיא זו אתה למד מעצמך שאי אפשר לפרש לחלוקה זו באופן אחר אא"כ תבוא לחשבון הזה שנאמר שיהיה כאן אח"כ איזה סך שקרוב לומר שהוא כולו ערלה או כלאי הכרם ואפ"ה אמרינן דלא חיישינן לכך ומעלה את התרומה. וזהו שנאמר שיהיה כאן לא פחות מסך מאה סאין של ערלה או של כלאי הכרם ונפלו לתוך כרי גדול שיש בו עשרים אלף של חולין ונמצא אותו המאה של הערלה או של כלאי הכרם נתבטלו שהרי יש בכרי הזה מאתים פעמים כפי הסך של הערלה או של כלאי הכרם ונתבטל כל סאה וסאה מהן באחד ומאתים ונמצא עכשיו שיש בין הכל עשרים אלף ומאה ושוב נתחלק הכרי למאה מאה סאין ונפלה סאה של תרומה לתוך כל מאה ומאה מהן והרי עכשיו בכל מאה ומאה מהן יש לומר שנתערבה סאה של ערלה או של כלאי הכרם בהן ויש לומר לחומרא ג"כ שכשנתחלק הכרי יש סברא לומר דרואין כאלו כל מאה ומאה כאלו בפני עצמו הוא ולא נתערבו ונמצא שיש לחוש שמא נפלה הסאה תרומה לתוך מאה האיסור ומתוך שאין אנו יודעין איזה מאה הוא יש לחוש לכל מאה ומאה מהן מספק ולפיכך קמ"ל התנא דלא חיישינן להחמיר בכה"ג אלא מכיון שנתערב הכל בתחילה נתבטל האיסור מכל וכל והרי כל מאה ומאה יש בו מקצת מן האיסור שנתבטל ומסייע לסאה התרומה

שנפלה בכל אחד מהן כדי להעלותה וזו היא שאמרו והערלה את התרומה וכן הכלאי הכרם את התרומה:

הערלה מעלה את הכלאים וכו' והערלה את הערלה כיצד וכו'. כשנתבונן במה שאמרנו בהאי חלוקה דסיפא דרישא הערלה מעלה את התרומה תמצא דהך סיפא ג"כ א"א לפרש אלא כעין דרך הזה ונפרש בתחילה לפי לשון המשנה. כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים. הך למאתים על כרחך א"א לפרש אלא שנפלה למאתים ממש דאל"כ הרי יש כאן איסור ערלה או כלאי הכרם והא דבגמ' אמרו ג"כ על הסיפא לית כאן לתוך מאתים אלא לתוך קצ"ט הכי פירושא דכשתחשוב אח"כ תמצא שבכל מאתים ומאתים מן הכרי לא נחשוב אלא קצ"ט של חולין ואחת של ערלה או של הכלאים ואעפ"כ הכל מותר ומעלות את הערלה ואת הכלאים שנפלו לתוכן. כיצד שהיו בכאן מאתים של חולין וסאה אחת של ערלה או כלאים שנפלו לתוכן ושוב נפלה סאה ועוד ערלה וכו'. כלומר שנתערב עוד כפי שיעור הראשון מאתים של חולין ואחת של איסור וכן עוד ועוד עד שיהא כאן ארבעים אלף של חולין והאיסור הנופל בהן מאתים והיינו דלא תטעה לומר שנפל האיסור בתחילה לתוך המאתים של החולין ואח"כ עוד כמו כן ועוד כמו כן דאם כן קשיא פשיטא ומאי קמ"ל התנא אלא שזה מתפרש כמו שאמרנו בבבא דסיפא דרישא שהיה כאן כרי של ארבעים אלף חולין ונפל לתוך הכרי הזה מאתים של איסור ונמצא שנתבטל והרי יש כאן בין הכל מ' אלף ומאתים ושוב נתחלק הכרי למאתים מאתים סאין ואח"כ נפל עוד מן האיסור סאה סאה ממנו לכל מאתים ומאתים ונמצא שיש כאן ג"כ סברא לכאן ולכאן כדלעיל דיש לחוש שמא מאתים של איסור בפני עצמן הן ומתוך שאין אנו יודעין איזו מאתים נחוש לכולן קמ"ל דלא חיישינן להא אלא דאמרינן דכבר נתבטל האיסור בנפילה הראשונה וכשנחלק הכרי אח"כ אמרינן דאין כאן מאתים של איסור בשום חלק וחלק מהמאתים אלא דהרי הן נחלקין מן התערובת ובכל מאתים ומאתים אע"פ שיש לחוש ולומר דרואין כאלו קצ"ט של חולין ואחת של ערלה או של כלאים בו אפ"ה כולן מותרין שהרי אין כאן שם איסור ודאי דכבר נתבטל בנפילה הראשונה וזהו דקאמר בגמרא לית כאן מאתים וכו' כלומר שעכשיו בנפילה אחרונה יש לך לומר דלית כאן מאתים של איסור בפני עצמו אלא כאלו קצ"ט וקצ"ט הן והסאה המשלמת לכל מאתים ומאתים היא עכשיו ג"כ של היתר שכבר נתבטל הכל ונמצא כשנפל אח"כ האיסור בפעם האחרונה לתוך מאתים של היתר נפל ומתבטל ג"כ ולפי הך פירושא מתפרש לישנא דהמתני' בסיפא הכי. כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים ואח"כ נפלה סאה עוד כו' זה הכל קאי על נפילת האיסור בפעם הראשון זו היא שהערלה וכו' זה קאי

על אח"כ שאם כשנתחלק הכרי נפל איסור לכל מאתים כמו שאמרנו זו היא שהערלה מסייעא להעלות את הכלאים וכן איפכא וכן הערלה את הערלה וכדאמרן:

גמ' **אמר רבי קורייס**. כך שמו:

לא שהתרומה מעלה את הערלה אלא שהתרומה מצטרפת עם החולין להעלות. כלומר לא שהתרומה לבדה היא מעלה את הערלה אלא שמצטרפת היא עם החולין כדי להעלות את הערלה כדפרישית במתניתין בחלוקה דרישא וכדקתני במתני' כיצד סאה תרומה וכו' ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה שבהצטרפות סאה תרומה עם החולין יש כאן אחד ומאתים חצי סאין עם חצי סאה של האיסור כמבואר במתני' וקמ"ל דלא תטעה לפרש להאי כיצד דמתני' על חלוקה השנייה אלא על חלוקה הראשונה קאי וכדאמרן:

את התרומה. ציונא דמתני' היא דקתני והערלה את התרומה ופריך ניחא בחלוקה דרישא שהתרומה מעלה את הערלה שכן מצינו שהטהורה מעלה את הטמאה וכדתנן לעיל בפ"ה דתרומות סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה דב"ה מתירין ואבדה במיעוטה ומותר הכל לכהנים וה"ה הכא כשהתרומה מצטרפת עם החולין להעלות את הערלה מותר הכל מיהת לכהנים שהרי איסור ערלה נתבטל ומדומע הוא ולכהנים מותר כדפרישי' במתני' אלא איפכא קשיא דקתני והערלה מעלה את התרומה וכלום מצינו כה"ג שהטמאה מעלה את הטהורה:

לא אצל הזרים טמא אצל הכהנים. בתמיה וסיומא דקושיא היא כלומר וכ"ת דהא מצינו שהטמאה מעלה את הטהורה כדתנן לעיל בתרומות בפרק הנזכר סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין תעלה וכו' לא דמיא דהא מיהת לא מצינו שתרומה טמאה תעלה את התרומה טהורה ותהא מותרת לכהנים. א"נ דה"ק לא אצל הזרים כלומר וכ"ת דהא ודאי גבי חולין טמאין שנפל לתוכן חולין טהורין הכל מותר לאכול בטומאה וא"כ מאי קשיא לך דה"נ מתבטלת התרומה אפי' ע"י ערלה החמורה ממנה להכי מסיים וקאמר לא אצל הזרים כלומר ואי משכחת לה לא תמצא אלא לענין אכילת זרים דמתבטל הקל בחמור ונאכל בתורת החמור אבל שמא אצל הכהנים בתמיה וכי מצינו שתרומה טהורה שנפלה לתוך מאה תרומה טמאה שתעלה הטהורה ותהא נאכלת לכהנים וה"נ לא תעלה הערלה החמורה את התרומה הקלה ממנה:

והתנינן הערלה וכו'. כלומר דהדר ומתמה הש"ס על האי קושיא ומאי קשיא לך הכא והתנינן בסיפא הערלה מעלה את הכלאים וכו' וכי שנייא היא תמן בין אצל הזרים ובין אצל הכהנים בתמיה הלא איסור ערלה וכלאים הכל שוה בו ואפ"ה קתני דזה מועיל לבטל את זה וזה לבטל זה ומותר לכל הוא וכדפרישנא במתני' ה"נ כן הוא דאין כאן

חילוק בין דין זרים לבין דין כהנים דכשהיא מתבטלת מותר הכל והתרומה תעלה בא' ומאה ונאכלת לכהנים:

סאה תרומה וכו'. אמר רבי אלעזר לית כאן וכו' בסיפא דקתני למאתים לית כאן לתוך מאתים וכו' והכל כדפרישנא במתני':

הלכה ג

מתני' **כל המחמץ והמתבל והמדמע**. כלומר דכאן בא להשמיענו דהני שיעורין שאמרו חכמים בנתערב איסור בהיתר מין במינו דבתרומה השיעור באחד ומאה ובערלה ובכלאי הכרם באחד ומאתים כל זה דוקא בשלא היה האיסור דבר שהוא מחמץ או מתבל או דבר חשוב ולא נתערב ונדמע בתוך ההיתר אלא עומד כמות שהוא אבל אם זה האיסור דבר שהוא מחמץ או מתבל או אם הוא דבר חשוב ונדמע בתוך ההיתר כל זה בין בתרומה ובין בערלה וכלאי הכרם אסור בכל שהן ואע"פ שיש בההיתר כשיעור וזהו במין במינו אבל במין בשאינו מינו הכל בנותן טעם הוא כדמפרש לה במתני' דלקמן:

בית שמאי אומרים אף מטמא. אם הוא דבר המחמץ או מתבל והוא טמא אעפ"י שאין בו כביצה שהוא שיעור טומאת אוכלין לטמא אחרים מכיון שהוא מחמץ או מתבל מטמא אף בפחות מכשיעור:

ובית הלל אומרים לעולם אינו מטמא האוכל לאחרים עד שיהא בו כביצה. ואין חילוק בין אם הוא דבר המחמץ ומתבל או לא:

שאלתי את שמאי הזקן. מה הוא אומר בדבר זה והודה ואמר לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה וכב"ה:

מתני' **ולמה אמרו וכו'**. השתא מפרש להא דשנה במתני' דלעיל וכלומר לענין מה אמרו דכל המחמץ והמתבל והמדמע הולכין בו להחמיר דאוסר אפילו יש כאן כשיעור וקאמר במין במינו דוקא הוא שאמרו כך אם האיסור וההיתר מין במינו הוא אז הוא אוסר אף בכשיעור ואם אין כאן כשיעור אפי' אינו מחמץ או מתבל או שנדמע ונתערב אע"פ כן אוסר דלעולם הולכין כאן להחמיר וכדמפרש לקמן:

להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו. כלומר אבל במין בשאינו מינו הולכין בו לפעמים להקל ולפעמים להחמיר וכדמפרש ואזיל:

כיצד. הולכין לעולם להחמיר במין במינו כגון שאור של תרומת חטים שנפל לתוך עיסת חטים חולין ויש בה שאור כדי לחמץ בין שיש בו לעלות באחד ומאה וכו' כלומר אע"פ שיש כאן כשיעור אוסר כמו שאמרנו דדבר המחמץ או מתבל או מדמע אוסר לעולם אף בכשיעור:

אין בו לעלות וכו'. דהואיל ואין כאן כשיעור לעולם אסור דהולכין במין במינו להחמיר עד כשיעור שאמרו חכמים כדאמרן דא"א לילך אחר נתינת טעם הואיל ומין במינו הוא: **להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד**. ומפרש כגון גריסין של איסור שנתבשלו עם עדשים של היתר דהואיל ומין בשאינו מינו הוא הולכין בו אחר נתינת טעם דאם יש בהאיסור בנותן טעם אע"פ שיש כאן כשיעור כדי להעלותו אסור ואם אין בו בנותן טעם אפי' אין כאן כשיעור מותר:

גמ' **כתפוח עושין אותו ב"ש**. תפוח ששנינו לעיל בפרק י' דתרומות בהלכה ב' תפוח שריסקו ונתנו לתוך עיסה וחימצה הרי זו אסורה וכלומר כמו כאן כך הוא בתפוח דכמו דאמרו ב"ש כאן דכל שהוא אוסר בחימוץ אף בפחות מכשיעור כך הוא מטמא אפי' פחות מכשיעור כן נמי סברי בתפוח שאם הוא טמא מטמא אף בפחות מכשיעור וקמ"ל דאע"ג דחימוץ דתפוח אינו כ"כ כמו חימוץ דשאור וכה"ג דהא אשכחן דפליג ר' יוסי לעיל שם בתפוח ומתיר במחמץ במימיו אפי' הכי לב"ש דמחמרי בדבר המחמץ אף לענין טומאה מחמירי נמו כמו כן בתפוח:

תמן תנינן. בפרק ז' דמקואות ר' יוסי אומר מי הצבע פוסלין את המקוה בג' לוגין כשאר מים ואין פוסלין אותו בשינוי מראה שאעפ"י שנשתנה מראית המים מחמת הצבע אם אין בהן ג' לוגין אינן פוסלין ור' מאיר בתוספתא שם פליג עליה וס"ל דפוסלין בשינוי מראה וכדמפרש אבא בריה דרב נחמן לטעמיה דר"מ דס"ל משום שאיבה ניכרת דהואיל והשינוי מראה ניכר פוסל בשאיבה אפי' אין בהם ג' לוגין שהוא שיעור הפוסל בשאיבה:

אתיא דר"מ כב"ש. דהכא דכמה דב"ש אמרי משום חימוץ מחמיץ כלומר הואיל והוא דבר שהוא של חימוץ ומחמיץ לאחרים כך הוא מטמא לאחרים אפי' פחות מכשיעור דשינוי טעם מלתא היא כן נמי ר"מ דס"ל דפוסל משום שאיבה ניכרת משום דשינוי מראה מילתא היא דכל שנשתנה מחמתו או בטעם או במראה לא נתנו בו כשיעור:

עד כדון דבר שיש בו איסור וטומאה. לב"ש הוא דמיבעיא להו דעד כאן לא אמרו שהוא מטמא בפחות מכשיעור אלא הואיל והוא דבר שיש בו איסור וטומאה וכדקאמר ר' חונא אלייהו דמכיון שהוא חימוץ מחמיץ מטמא הוא ג"כ אלמא דאית ביה תרווייהו איסור וטומאה:

יש בו טומאה ואין בו איסור מהו. מי אמרינן דדוקא קאמר משום חימוץ מחמיץ דכשהוא מחמיץ ואוסר לדבר אחר אז הוא מטמא ג"כ או דילמא דה"ק דמכיון שאם הוא אסור ויש בו חימוץ מחמיץ ואוסר הוא לדבר אחר כך אם הוא טמא מטמא לדבר אחר ואעפ"י שאין בו איסור ולא נפשטה הבעיא לב"ש:

חימץ ממנו למקום אחר וכו'. כלומר הא ודאי פשיטא לן דאם נתחמץ הדבר אחר מחמתו ושוב ניטל האיסור המחמיץ מהמקום אחר שניהן אסורין הן זה שהיה כבר אסור וזה שנתחמץ ממנו ואעפ"י שעכשיו ניטל ממנו ומשום הסיפא דלקמן נקט לה:

ריבה על הראשון וביטלו. אם אחר שניטל דבר המחמיץ מהמקום אחר ריבה דבר היתר עליו וביטלו שעכשיו אין בהאיסור כדי לחמץ נעשה העיקר טפילה וטפילה עיקר כלומר העיקר והוא הראשון נעשה עכשיו טפילה להשני שנתחמץ מחמתו והשני שהיה טפילה לו נעשה עיקר שאם עכשיו חוזר ונותנו בהראשון ויש בו כדי לחמצו אוסרו:

שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה. של חולין וכל זמן שהיה בתוכה עדיין העיסה לא נתחמצה והגביהו להשאור ממנה ואחר כך נתחמצה מחמת שקלטה הטעם בתחילה ה"ז מותרת דהואיל ואין גוף האיסור בתוכו בשעה שנתחמצה אינה נאסר' בשביל הטעם שנשאר בה:

ודכוותה. ושואל הש"ס אי אמרינן נמי דכוותה בתאנה של תרומה שנפלה לתוך מאה והאי מאה לאו דוקא דא"כ עולה באחד ומאה אלא כהאי דאמרינן בהלכה דלעיל שנפלה לתוך צ"ט ובין הכל הוא מאה וא"כ נאסר הכל משום מדומע והגביהה לאחת מהן ואח"כ הוכרה התאנה של תרומה וא"כ נוטל את התרומה והשאר מותר הכל אלא שהתאנה הראשונה שהוגבהה מקודם קא מיבעיא לן אם הותרה גם היא דדמיא להך דשאור שניכר איסור החימוץ אחר שהגביהו ואינו אוסר וה"נ כן או דילמא לא דמיא ליה וכדפשט ליה מיפשט:

תמן וכו'. כלומר לא דמיא להך דשאור דתמן לא הוכח האיסור דכל זמן שהשאור היה בתוכה לא נתחמצה וכשהגביהו נתחמצה ואינו כלום כדאמרן אבל הכא הוכח האיסור מקודם שהוגבהה התאנה דלא היתה ניכרת התרומה וכבר נאסרה ואע"פ שאח"כ ניכרה התרומה מכיון שהוכח בה האיסור ונאסרה נאסרה:

גמ' **ולמה לא תנינן גריסין שנתבשלו עם האורז**. כצ"ל. כלומר מפני מה הקפיד התנא לשנות גריסין עם עדשים ולא שנה סתם כגון גריסין שנתבשלו עם שאינן מינן ואורז וכיוצא בו ג"כ בכלל:

אלא וכו'. כלומר מי נימא דהיינו טעמיה דס"ל כמ"ד נותני טעם לפגם מותר וגריסין באורז נותן טעם לפגם הוא והלכך לא קתני אלא גריסין עם עדשים דלאו לפגם הן ופלוגתא היא בהלכה דלקמן ודחי לה הש"ס דלא היא אלא דמתני' חדא מגווני נקט ואפי' כמ"ד נותן טעם לפגם מותר מודה הוא הכא שהוא אסור ומטעמא דמפרשינן לקמן:

גריסין של תרומה שנפלו וכו'. כלומר שלא נתבשלו עמהן אלא שנפלו ונתערבו עם עדשים של חולין ויש בהן נותן טעם שכשיתבשלו ביחד יש בגריסין של תרומה כדי ליתן טעם בעדשים:

ריבה עליהן. אם אח"כ ריבה עליהן [עדשים] של חולין מותר לבשלן ועד כמה ירבה ויהא מותר לבשלן וקאמר דשמעינן דתנאי פליגי בהכי רבי ור' ישמעאל בר' יוסי לדעתיה דרבי דהוא אומר עד שירבה על כולהון על כל התערובות ולדעתיה דר' ישמעאל בר' יוסי שהוא אומר דא"צ אלא עד שירבה על איסור הנופל בהן וכלומר דבשיעור שירבה פליגי דלמר צריך שירבה כל כך עד שידע שבודאי לא יתנו הגריסין טעם בהעדשים מאחר שריבה עליהן ביותר ולמר ס"ל דאם הוסיף על כנגד האיסור שנפל אמרינן מסתמא לא יהיה כאן כדי ליתן טעם לפי מה ששיערנו בתחלה קודם שריבה. ולכ"ע הך ריבה עליהן אם ריבה קאמר שהרי אין מבטלין איסור של תורה לכתחלה:

ריבה עליהן גריסין של חולין וכו'. בעיא היא אם לאחר שנתבשלו לא היה בהן בהגריסין של תרומה בנותן טעם אלא שלאח"כ ריבה עליהן גריסין של חולין אם מחמרינן בכה"ג דהואיל והגריסין מין במינו הוא עם של תרומה אפשר דמין מעורר את מינו לאסור ואם אח"כ יתבשל עוד עם הכל אפשר שיהיה כאן בנותן טעם של הגריסין:

לא תהא גדולה מיי"נ. כלומר דהדר פשיט לה דלא חיישינן לכך דלא תהא זו גדולה מאיסור יי"נ דחמיר וכמה דתימר לקמן בהלכה ז' גבי יי"נ שנתערב מין במינו ובשאינו מינו דאת רואה את מין ההיתר כמי שאינו ואותו האיסור ממינו משערין בו בלבדו שאם יש בו כדי נותן טעם בשאינו מינו אסור ואם לאו מותר והכא נמי כן הוא את רואה את גריסין של היתר כמי שאינו וכו':

הדא אמרה. שנפשטה הבעיא ואם ריבה עליהן גריסין של תרומה מותר הוא:

הלכה ד

מתני' **שאור של חולין שנפל לתוך עיסה ויש בו כדי לחמץ**. להעיסה ואח"כ נפל וכו' אסור ובגמ' פליגי אמוראי דאיכא למ"ד דאף הרישא במחלוקת היא שנויה ולר"ש מותר:

שאור של חולין וכו' ר"ש מתיר. שהרי כבר נתחמצה בשאור של היתר וא"כ כי הדר נפל של איסור אינו אלא פוגם. ולת"ק איצטריך האי סיפא דס"ל אסור אף בכה"ג שאע"פ שנפגמה מחמת שאור של האיסור מ"מ כאן הואיל וראויה עיסה זו לחמץ כמה עיסות אחרות לא מיקרי פגם והלכה כת"ק ומכ"ש בגוונא דרישא דאסור:

גמ' **אף הראשונה במחלוקת**. דלא תימא הואיל ובריש אכתי לא נתחמצה מחמת שאור של היתר וא"כ מהני בה השאור של האיסור למהר להחמיץ מודה בה ר"ש שאסור קמ"ל

דחולק היה ר"ש אף ברישא ומשום דבלאו שאור של האיסור יש כאן כדי לחמץ את העי"ס מחמת שאור של היתר ואין שאור של האיסור אלא לפגם:

א"ר יונה הוינן סברינן מימר. שבני הישיבה היו רוצין לפרש דבמה פליגין בגוונא דהסיפא הוא דפליגי בשחימץ זה כל כחו וכן זה כלומר שנשתהה השאור של ההיתר וכן של האיסור שנפל אח"כ עד שיחמיץ כל כחו ושנפלו השאור של חולין תחלה דבהא הוא דפליג ר"ש וס"ל דמותר שהרי כבר נתחמצה לגמרי מחמת השאור של היתר וכשבא אח"כ השאור של איסור לתוכה אינו אלא פוגם להעיסה:

אבל אם נפל שאור של תרומה תחילה. לתוכה כבר נתחמצה בשל התרומה וה"ה בשל כלאי הכרם ואע"ג שאח"כ נפל לתוכה שאור של היתר אסור לכ"ע דאף ר"ש מודה בכה"ג שהרי יש כאן השביח מחמת האיסור לבדו וכן ברישא לא פליג ר"ש שהרי אין כאן חימץ זה וזה כל כחו:

כל נותני טעמים בין לפגם בין לשבח וכו'. תוספתא היא בפ"ח דתרומות והובא' לעיל בפ"י דתרומות בהלכה ב':

רשב"ל אמר מה פליגין וכו'. כלומר ריש לקיש ס"ל דלא פליג ר"מ בפוגם בתחלה אלא דוקא אם יש כאן השביח בתחלה מחמת האיסור ואע"פ שאח"כ הוא פוגם בהא הוא דפליגי וס"ל לר"מ דאסור אבל אם פגם בתחלה ואף שהשביח אח"כ אף ר"מ מודה שמותר שהכל הולך אחר בתחלה:

ר' יוחנן אמר לא שניא וכו'. כלומר בין שהשבח בתחלה בין בסוף אלא שאפי' יש כאן ג"כ פגם בהא נמי המחלוקת ולר"מ אסור ולקמן מסיק אליבא דר"מ דאפי' פוגם מתחלתו עד סופו פליג ר"מ דס"ל דנותן טעם לפגם אסור:

תמן תנינן. בתרומות שם:

שעורים. של תרומה שנפלו לתוך הבור של מים אף על פי שהבאישו המים מחמת השעורים מותרין הם דנותן טעם לפגם הוא:

והדא מתני' מה היא. כלומר דמספקא ליה להש"ס להאי דר' יוחנן אליבא דר"מ היכי קאמר אי נימא דלא פליג אדר"ל אליבא דר"מ אלא בפוגם בתחלה ולבסוף השביח דר"ל ס"ל אליבא דר"מ דמודה דמותר ור' יוחנן ס"ל דאף בהא פליג ר"מ דמכיון דיש כאן השביח מחמת האיסור לא איכפת ליה בין אם הוא בתחלה או בסוף ואסור אבל היכא דאין כאן שבח כלל וכמו הדא מתני' דתרומות שהשעורים פוגמין את המים מתחלה ועד סוף אפשר דאף ר' יוחנן ס"ל אליבא דר"מ דמותר או דילמא דלר' יוחנן פליג ר"מ

בכל מקום ואפילו בפוגם מתחלה ועד סוף ס"ל דאסור והיינו דבעי האי מתני' דתרומות אליבא דמאן היא:

ר' יוחנן אמר במחלוקת. כלומר דהדר פשיט לה דודאי הכי הוא דלר' יוחנן אליבא דר"מ אפי' בפוגם מתחלה ועד סוף ס"ל לאיסור ולדידיה הך מתני' דתרומות במחלוקת היא דלא אתיא כר"מ אלא כר"ש אבל לר"ש בן לקיש מתני' דתרומו' דברי הכל היא שהרי אפי' בפוגם מתחלה והשביח לבסוף ס"ל לר"ל אליבא דר' מאיר דמותר ומכ"ש בפוגם מתחלה ועד סוף:

ר' יוסי ב"ר בון וכו'. כלו' וכן פי' רבי יוסי בר' בון לשמועתא זו דאמוראי דלר' יוחנן בכל מקום הוא דפליג ר"מ ומתני' דתרומות מוקי לה במחלוקת ורשב"ל מוקי לה כדברי הכל. עד כאן מה דגרסינן לעיל בתרומות שם:

א"ר יונה צורכה להדא דרשב"ל. כלומר צריך לדקדק אחריו דקשיא לן על הדא דקאמר דבשהשביח האוסר בתחלה ואח"כ הוא דפגם בהא הוא דפליג ר"מ וא"כ לא זה כדסברוה בני הישיבה לפרש הפלוגתא דמתני' דידן דהא לא כן סברינן מימר מה פליגין וכו' כדלעיל דמוקי לפלוגתייהו במתני' הכא בשנפל שאור של חולין תחלה בדוקא והשתא קשיא לריש לקיש כדמסיק ואזיל:

ואפי' נפל שאור של חולין תחלה נעשה כמי שהשביח מעיקרו ואח"כ פגם. בתמיה דהיאך נעשה כאן כמי שהשביח האיסור מעיקרו ואח"כ הוא דפגם הרי כשנפל השאור חולין תחלה ונתחמצה העיסה א"כ בשנפל האיסור אח"כ הוה ליה פוגם מעיקרו שאחר שהעיסה נתחמצה כל שאתה מוסיף אח"כ בשאור אתה פוגמה ואפ"ה פליג הת"ק דר"ש דהוא ר"מ וס"ל דאסור והא לר"ל מודה הוא ר"מ בפוגם ואח"כ השביח ומכ"ש כאן דאין האיסור משביח אלא פוגם:

חזר ר' יונה ואמר. דהא לא קשיא לריש לקיש דאיכא למימר דהיינו טעמא דר"מ דהוא הת"ק דמתני' לפי שהאשה הזאת אין דרכה להיות מחמצת כל צרכה בתחלה אלא שמשיירת היא כל שהוא שלא תתחמץ דחוששת היא שמא תתחמץ יותר מדאי והלכך כשנפל השאור של חולין בתחלה אמרינן דמסתמא לא הניחה האשה להחמיץ את כל העיסה ושיירה כל שהוא והשתא אותו כל שהוא יעשה כמי שהשביח ולבסוף פוגם וכלומר דכשנפל אח"כ שאור של האיסור לתוך העיסה משביח האיסור לאותו כל שהוא שלא נתחמץ מעיקרו ועכשיו הוא שמתחמץ מחמת האיסור והוי כמו שהשביח ולבסוף פוגם ולפיכך אוסר ר"מ:

וקשיא. חוזר הש"ס ואומר דמ"מ קשיא לריש לקיש:

אלו השביח ולא פגם שמא כלום הוא. בתמיה כלומר דהאיך מצית לאוקמי המתני' בכה"ג דבשעה שנפל השאור חולין בתחלה שיירה כל שהוא ולא נתחמצה כל צורכה ובנפילת השאור של האיסור אח"כ הוא שנתחמץ אותו כל שהוא דא"כ הרי כאן כמו שהשביח אותו כל שהוא ולא פגם כלל וכלל דהא מעיקרא לא נתחמץ והשתא מחמת האיסור נתחמץ הוא ושמא כלום הוא האי אוקימתא דהא מכיון שאין כאן פגם לאותו כל שהוא אלא שבח בלבד מכח האיסור כלום איצטריך למיתני דאסור ועוד וכי היאך פליג ר"ש במתני' וס"ל דמותר הא מיהת באותו כל שהוא אין כאן נותן טעם לפגם כלל ואמאי מתיר אלא ודאי לא מיתוקמא מתני' בכה"ג כלל וקשיא לריש לקיש:

ר' יונה בעי מה בין שבח מזה ומזה כו'. השתא מהדר לפרושי טעמא להא דקאמר לעיל הוינן סברין מימר דמה פליגין ת"ק ור"ש בגוונא דסיפא הוא דפליגי ובשחימץ זה וזה כל כחו וכו' כדפרישית לעיל דלר"ש הויא הך סיפא כמו שפוגם מזה ומזה שהרי נתחמצה יותר מדאי מחמת שאור ההיתר והאיסור אבל ברישא דאכתי לא חימץ ההיתר אלא שיש בההיתר כדי לחמץ ובהאיסור כדי לחמץ והיינו שבח מזה ומזה ולפיכך בעי ר' יונה מה בין גוונא דרישא לגוונא דסיפא דסברוה למימר דר"ש בהסיפא דוקא הוא דפליג ולא בהרישא ומאי שנא אם הפגם בא גם מהאיסור כמו מן ההיתר לבין השבח בא גם מההיתר כמו מן האיסור הרי בין כך ובין כך לא נגמר הדבר אלא מכח שניהן:

אמר רבי מנא שאני ושאני היא. דברישא שהשבח מזה ומזה היינו טעמא דאף ר' שמעון מודה בה לאיסור לפי שאת רואה כמי שאינו ואותו האיסור אם יש בו כדי לאסור כלומר דאמרי' את רואה להההיתר כמי שאינו שהרי עדיין לא חימץ כלום אלא שיש בו כדי לחמץ ואזלינן לחומרא ורואין את ההיתר כמי שאינו ומשערין באותו השאור האיסור שאם יש בו כדי לחמץ ולאסור אסור:

פגם מזה ומזה אתה רואה וכו'. כלומר אבל בסיפא דכבר נתחמצה העיסה מההיתר לבדו וכשנפל אח"כ האיסור לתוכה אע"ג דהפגם בא גם מההיתר שבתחלה מ"מ מותר לר"ש:

את רואה את ההיתר כמי שאינו. אותו האיסור אין בו כדי לאסור. כלומר דאין מקום לומר גם כאן דאת רואה את ההיתר כמי שאינו ונשער בהאיסור לבדו דהא לאו מילתא היא שהרי כבר נתחמצה מכח ההיתר ואם כן אפי' את רואה עכשיו את ההיתר כמי שאינו מ"מ שוב אין באותו האיסור כדי לאסור לפי שההיתר כבר עשה הפעולה שלו ואין האיסור בא אלא לפגם והיינו טעמא דר"ש:

הלכה ה

מתני' **תבלין שנים שלשה שמות ממין אחד**. כגון פלפל ארוך ופלפל שחור ופלפל לבן שיש בהן שלשה שמות וכולן מין אחד וכן כיוצא בזה משאר תבלין כגון השומין או הבצלים וכיוצא בהן שכל העשוי לתבל את הקדרה וליתן טעם בכלל תבלין היא ויש שהן ממין אחד ושמות הרבה להן:

או משלשה. כלומר או איפכא שהן משלשה מינין וכולן משם אחד כגון הכרפס שיש בו מינין הרבה וכולן על שם כרפס נקראין או כל כיוצא בו:

אסור ומצטרפין. כלומר אם הן איסור אוסרין ומצטרפין הן לאסור את שנתבל מהן:

ר"ש אומר וכו'. ואין הלכה כר' שמעון:

גמ' **ניחא שני שמות ממין אחד**. מסתברא שהן מצטרפין לאסור הואיל ומין אחד הן אלא משני מינין משם אחד בתמיה אמאי מצטרפין הא מסתמא שני מינין יש להן טעם משונה זה מזה והיאך יהיו מצטרפין כדי לתבל וליתן טעם:

במיני מתיקה שנו. כלומר היינו טעמא דמצטרפין הן דהכא במאי עסקינן שהן כולן מיני מתיקה ואע"פ שטעם זה אינו כטעם זה מכל מקום כולן ראוין הן למתק את הקדירה ולפיכך מצטרפין הן:

שלשה נותני טעמים הם. כלומר שלשה דינין חלוקין הן בנותני טעמים שיש שאפי' נותן טעם הוא לשבח אעפ"כ מותר ויש שאע"פ שנותן הוא טעם לפגם אסור הוא ויש שאם נותן טעם לפגם מותר הוא כדמפרש ואזיל:

כל שהדיוט טועמו. שאינו אומן ובקי בנתינת טעמים לידע טעם פלוני ופלוני ראוי הוא לקדירה זו וזה ראוי לזה ואם הוא טועמו לאותה קדירה ואומר קדירה זו אינה חסירה כלום ואינה צריכה תבלין:

ונפל. תבלין אחד של איסור לתוך הקדירה זו הוא נותן טעם לשבח מותר כלומר כגון זה אע"פ שנותן טעם לשבח הוא אפ"ה מותר דמכיון שאף הדיוט כשטועם את הקדירה אומר שאינה צריכה תבלין א"כ הטעם שנותן התבלין הזה בה אינו כלום שאינה צריכה ואנן דאסרינן נותן טעם לשבח היינו אם משביח הוא את הקדירה מכח זה ובלא התבלין לא היה בה טעם ראוי לאכילה דזהו נותן טעם לשבח שאסור:

ואפי' אמר תבלין פלוני יש בקדירה זו וכו'. האי ואפי' אמר אהדיוט קאי וחלוקה שניה היא וכלומר שגם בחלוקה זו והיא החלוקה של נותן טעם לפגם המותר סמכינן אהדיוט שאם אומר אני מרגיש בטעם תבלין פלוני שכבר ניתן בקדירה זו ותבלין זה פוגם הוא את הקדירה סמכינן עליה וזו היא שאמרו נותן טעם לפגם מותר שמכיון שנודע לכל הוא

שתבלין זה פוגם ואפי' ההדיוט מרגיש בו אף אם התבלין של איסור מותר לפי שנותן טעם לפגם הוא:

וכל שהאומן טועמו וכו'. כלומר ויש שאע"פ שהוא נותן טעם לפגם אסור הוא וזהו כגון שצריך אומן להרגיש בטעם התבלין הזה ואם דווקא האומן שטועמו ואומר תבלין זה הוא בקדירה זו ופוגמה זהו שאמרו שאע"פ שהוא נותן טעם לפגם אפ"ה אסור מכיון שאינו מרגיש בהפגם אלא האומן וחיישינן דלמא אתי למיטעי בפעם אחרת שלא ימצא האומן לטועמו ויאמר על שאינו פגום שהוא פגום ולפיכך אמרו שכל שההדיוט מרגיש בה שהוא לפגם זהו הנותן טעם לפגם שמותר:

כל האיסורין. שנתבשלו עם ההיתר מין במינו שאי אפשר למיקם אטעמא משערין את האיסור כאלו הוא בצל וקפלוט ואם היה נותן טעם בשיעור ההיתר שהוא לפנינו אסור וגרסינן להא לעיל בריש פרק י' דתרומות ובפ"ו דנזיר בהלכה א':

עד כדון וכו'. עד כאן לא שמענו אלא בדבר שדרכו להשתער בבצל וקפלוט כלומר שרגילין ליתן לדבר הזה לתוך הקדירה כפי השיעור שנותנין בצל וקפלוט לתוכה וזהו דרכו להשתער כמוהו אבל דבר שאין דרכו להשתער בבצל וקפלוט לפי שנותנין ממנו לקדירה או פחות או יותר ממה שנותנין הבצל והקפלוט לתוכה והלכך אין אתה יכול לשערו בבצל וקפלוט ובמה אתה משערו:

הכמון. זרע כמון כמוזכר בהכתוב כמון וקצח ואם נתערב האיסור ממנו לתוך היתר במה אתה משערו שודאי אין לשערו לזרע כמון כאלו הוא בצל וקפלוט:

אמר רבי יודן. דאיכא למיפשט להא מהאי דלעיל דכי לא כן אמר רבי אבהו לפרש המתני' דבמיני מתיקה שנו ולפיכך אף שני מינין מצטרפין הן והואיל וכולן ראויין למתק את הקדרה ואם כן מסתברא היא דאלו מיני מתיקה משתערין הן כאלו הן בצל וקפלוט שהרי דרכו ליתנו לתוך הקדירה ולמתק את התבשיל כמו דרך בצל וקפלוט ומדמוקי להמתני' במיני מתיקה דוקא שמעינן דלטעמא משום דהואיל והן כבצל וקפלוט ואתה יכול לשער אותן כשיעורן הלכך מצטרפין אפי' הן שני מינין משום דשיעור אחד להן והשתא דייקינן הא שאר כל איסורין שאין דרכן להשתער בבצל וקפלוט לפי שאין שיעור נתינתן לתוך הקדירה שוין לנתינת בצל וקפלוט לתוכה וממילא אי אפשר לשער בהן ומשערין אותן במינן כמה דרכן להנתן בקדירה לפי אותו המין ומהאי טעמא נמי לא מצי לאוקי להמתניתין בשאר מיני איסורין משום דכל חד וחד במינו דוקא הוא שמשתער וא"א לשני מינין מהן להצטרף יחד דאי אתה יודע לשער אותן ושמעינן מיהת דשאר איסורין במינו הוא שמשערין אותן וכן הכמון משערין אותן במינו:

ר' מנא לא אמר כן. כהאי דר' יודן דבעי למיפשט מההיא דר' אבהו בשם ר' אלעזר דלעיל דגם הכמון משערין אותו במינו אלא כך הוא דשאר כל האיסורין בודאי אתה יכול לפשוט דלא כן אמר ר' אבהו וכו' וכלומר דהיינו טעמא דמיני מתיקה מצטרפין בשני מינין מפני שטעמן שוה והשתא הכי הוא דדייקינן לענין השיעור במיני מתיקה הואיל וטעמן שוה ואתה יכול לעמוד על שיעורן שתוכל לשער אותן כאלו הן בצל וקפלוט ולפיכך אמרינן נמי דמצטרפין הן ומשערין אותן בכך אבל שאר כל האיסורין שאין טעמן שוה וא"א לעמוד על שיעורן ואין אתה יכול לשער אותן בבצל וקפלוט והלכך נמי אין מצטרפין אלא כל אחד ואחד בלבדו ומשתער הוא לפי טעמו אם היה מתערב בשאינו מינו:

הכמון צריכה. והשתא לא נפשט מהאי דלעיל אלא שאר כל האיסורין וכדאמרן אבל הכמון אכתי צריכה למיבעי לן ולפי שאין הכמון לנתינת טעם ואין מדרך להשתמש בו כשאר התבלין לתוך הקדירה אלא שנותנין ומפזרין אותו על הלחם או על שאר דבר היבש ולריחא בעלמא כמו הקצח ואנן לא פשטינן אלא דבר שהוא לנתינת טעם בשאר כל האיסורין וכדפרישית וא"כ אם נתערב כמון של איסור בשל היתר במין במינו איכא לספוקי כיצד משערין אותו אם שיעורו כשאר כל האיסורין או לא:

ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל נותני טעמים אין לוקין עליהן וכו'. כשיחנני ה' ברוב רחמיו ורוב חסדיו להדפיס חיבור הלזה צריך להעתיק כל זה במסכת נזיר וכן בהלכה דלקמן ממסכת ע"ז ולהעתיק כל אחד ואחד במקומו מפני שהוא חיבור אחר ולמען לא יחסר המזג. סוגיא זו עד סוף הלכה תמצא מבואר בחיבורי על סדר נשים בפ"ו דנזיר בהלכה א' בדף יד ע"א ע"ש:

הלכה ו

מתני' **שאור של חולין ושל תרומה וכו' לא בזה כדי לחמץ וכו'**. אלא ע"י צירוף שניהם נתחמצה ר"א ס"ל דאחר האחרון אני בא ואם החולין נפל באחרונה מותר והיינו כשקדם וסילק את השאור של תרומה קודם שנפל של חולין שאעפ"י שהתחילה העיסה להחמיץ קצת מחמת השאור של תרומה מ"מ הואיל וסילקו נתבטל טעמו אבל אם לא קדם וסילקו ונתחמצה ע"י שניהם ס"ל לר"א דזה וזה גורם אסור וחכמים אומרים בין כך ובין כך לעולם אינו אוסר עד שיהא בהאיסור לבד כדי לחמץ אבל אם ההיתר ג"כ מועיל הו"ל זה וזה גורם ומותר וכן העיד יועזר איש הבירה וכו' וכן הלכה וכדקיי"ל בעלמא דכל זה וזה גורם מותר הוא:

גמ' **תמן תנינן וכו'**. בפ"ה דע"ז בהלכה י"א ושם תמצא כל הסוגיא זו עד סוף הלכה ובארתי שמה:

הלכה ז

מתני' **כלים שסכן בשמן טמא וכו' ר"א אומר אחר הראשון אני בא**. ומפרש בגמרא טעמיה דר"א משום דקסבר הראשון מוציא את האחרון כלומר כשסך הכלי בשמן וחוזר וסך הראשון הוא שנפלט ויוצא לחוץ ומוציא גם האחרון עמו לפי שכשסך בפעם שנייה נבלע זה בהסיכה הראשונה והלכך כשהראשון הוא שמן טמא הוא שנפלט וסיכה שניה שהוא של שמן טהור נטמא מפני שנבלע בשמן הטמא ונפלטת עמו ומטמא את הנוגע כדין טומאת משקין ואם הראשון הוא הטהור נבלע סיכה שניה של שמן טמא בהראשון ונתבטל וחכמים ס"ל דאחר אחרון אני בא שאחרון אחרון הוא שנפלט והראשון הוא שנתבטל בו והולכין אחר האחרון אם הוא טמא או טהור ומתני' איירי בכלים שאינן מקבלין טומאה כגון כלי גללים וכלי אבנים ואדמה וכיוצא בהן אבל אם היו הכלים מקבלים טומאה א"כ כשסכן בשמן טמא נטמאו הכל וכשחוזר וסכן נטמא שמן הטהור מחמת הכלי לכ"ע:

גמ' **מה טעמא דר"א וכו'**. כדפרישית במתני':

דתנינן תמן. בריש פ' י"ב דפרה צלוחיתו של מי חטאת שפיה צר וכשטובל האזוב בה כדי להזות צריך לדחוק ולהוציאו טובל ומעלה כדרכו ומזה ממנה פעם ראשונה ושניה ולא חיישינן שמא מתוך דוחק הכלי נשארו מקצת מי חטאת שטבל בהן או בצידי הכלי או בפי הכלי ונמצא כשטובל עוד בפעם שניה להזות אין זו טבילה דהמים שהן על האזוב לא באו אלא מן צידי הכלי או מפיו קמ"ל דלא חיישינן להא ור' יהודה אומר הזייה הראשונה הוא שמזה ממנה אבל כשחוזר וטובל בה את האזוב כדי להזות בשניה אמרינן שמא במה שנשאר מהזייה הראשונה בצדי הכלי או בפיו הוא טובל ואינה טבילה והיינו דקאמר רבי יהודה ור"א שניהם אמרו דבר אחד דכמו דר' יהודה ס"ל שהראשון מוציא את האחרון וכלומר שהזייה בפעם אחרונה היא באה מטבילת הזייה הראשונה וכן הכא ר"א ס"ל דשמן שסך בראשון הוא מוציא את האחרון דכשסך באחרונה נגע בסיכה הראשונה שנשארת על הכלי וזהו כהאי דרבי יהודה דהתם ולפיכך ס"ל נמי דבדינא דמתני' הולכין אחר הראשון דכשנפלט הוא נפלט השני עמו שהוא בטל בהראשון:

עד כדון בשסך מכאן וכו'. כלומר דמצינן למימר דלא אמר ר"א אלא בשסך מצד הפנימי של הכלי ומצא שנפלט מצד החיצון שכנגדו או איפכא דבהא שייך לומר דמכיון דלדידיה הראשון הוא העיקר והוא שנפלט ומפליט להאחרון עמו הולכין אחריו:

סך מכאן ומצא מכאן מה אמר בה ר"א. אלא אם סך מצד הכלי הזה ומצא שנפלט מצדו השני ולא כנגדו בהא איכא לספוקי מה אמר בה ר"א דבכה"ג יש לומר שהראשון נבלע הוא בהכלי ולפיכך לא נפלט בהצד שכנגד הסיכה וכשחזר וסך באחרונה אפשר שזה לא נבלע בהראשון אלא שיצא ונפלט במקום האחר של הכלי ואחר מה הולכין לר"א בכה"ג:

נשמעינה מן הדא. דאמר ר' יוחנן אליבא דרבי יהודה דלא סוף דבר בצלוחית פליג ר' יודה אלא אפי' בספל שהוא רחב ס"ל נמי לר' יהודה דחיישינן שמא בטבילה להזייה שנייה נגע במה שנשאר מטבילת הזייה הראשונה על צדדי הכלי והא דקתני התם צלוחית לאשמעינן רבותא אליבא דרבנן דאפי' בצלוחית שפיה צר לא חיישי:

ואמר רבי יוחנן. גופיה לעיל דר' יהודה ור"א שניהן אמרו דבר אחד והשתא וכי אית לך למימר תמן בשסך מכאן ומצא בצד השני בתמיה. וכלומר וכי יש לך לומר דשם מיירי כגוונא דמתני' לפי הס"ד דידך דכאן בשנפלט מצד שכנגדו הוא דמיירי דוקא והתם נמי בשהטבילה של הזייה שניה הוא בצד הכלי של טבילת הזאה ראשונה בדווקא הא ודאי לא שהרי אפי' בספל קאמר ר' יוחנן דפליג ר' יהודה וחייש וא"כ ע"כ וכי לא בשסך מכאן ומצא מכאן הוא דמיירי התם וכלומר כעין גוונא דסיכה מכאן ומוצא מכאן שאפי' אם טבילת הזייה שנייה היא לא שכנגד טבילת הזאה ראשונה חייש ר' יהודה. וא"כ אוף הכא לר"א בשסך מכאן ומצא מכאן ג"כ ס"ל דהולכין אחר הראשון דלעולם תלינן דהראשון הוא שנפלט ואפי' שלא כנגד הסיכה ומפליט את האחרון עמו לפי שנבלע בו כדאמרן:

הלכה ח

מתני' **שאור של תרומה ושל כלאי הכרם וכו' אסור לזרים**. משום דנתחמצה בצירוף אלו ששניהם אסורין להם אבל מותר לכהנים שהרי התרומה מותרת להם ובשל כלאי הכרם לבד לא היה כדי לחמץ:

ר"ש מתיר לזרים ולכהנים. לטעמיה הוא דאזיל דס"ל שני שמות מהאיסור אין מצטרפין:

תבלין של תרומה וכו'. כלומר דכך פליגי נמי בתבלין וקמ"ל דבין בשאור שהוא שם אחד מב' איסורין ובין בתבלין שיש בהן הרבה שמות של תבלין פליגי ר"ש ורבנן והלכה כחכמים:

גמ' **שאור של תרומה ושל שביעית וכו'**. תוספתא היא בפרק ח' דתרומות:

רבי אליעזר בר' שמעון מתיר לזרים ולכהנים כצ"ל וכן הוא בתוספתא ושם גריס גם ברישא ר"א בר"ש וגי' דהכא נראית מרבנן דקסרין דלקמן :

רבי יוחנן בעי. עלה מה בין תרומה אצל הזרים ומה בין שביעית אצל הכהנים תרומה וכו' שביעית אצל הכהנים מותרת בתמיה ובשלמא ברישא דאין בכל אחד כדי לחמץ טעמיה דר"ש דסבירא ליה דשני שמות מהאיסורין אין מצטרפין לאסור אבל בסיפא קשיא וכי שביעית אינה אסורה לכהנים כמו לישראל והרי יש בשאור של שביעית לבדו כדי לחמץ:

חזר ואמר ר' יוחנן. דלא קשיא דתפתר שנפל שאור של תרומה תחילה וחימצה ואח"כ נפל שאור של שביעית דלא באת עכשיו של שביעית אלא לפגום ור"א בר"ש בשיטת אביו קאי וכדמפרש ואזיל מהו בשיטת אביו וכו' כדקאמר לעיל בהל"ה דכל נותן טעם לפגם מותר:

ר' אבא מרי. קאמר דהיינו בשיטת אביו דר"ש ס"ל לעיל ברישׁ פ"ט דשביעית כל הספיחין מותרין כן ר"א בר"ש וכו' והכא בשאור של ספיחי שביעית מיירי ופריך כלום אמר ר"ש לעיל אלא בספיחי ירק דס"ל דלא גזרו חכמים עליהן משום ספיחין בשביעית דילמא בספיחי זרעים בתמיה והרי שאור בא מספיחי זרעים:

וקמת. כלומר וקמה מילתא והמסקנא אליבא דר"ש דהיא ספיחי ירק היא ספיחי זרעים דאין חילוק לדידיה דבתרווייהו ס"ל דלא גזרו עליהן משום ספיחין:

רבנן דקסרין אמרין אחת וכו'. כלומר אף למאי דאמרי לעיל דקם בשיטת אביו היינו באחת הוא כשיטת אביו בנותן טעם לפגם אבל על כרחך דבאחת הוא כשיטת חכמים וס"ל דשני שמות מצטרפין דאם לא כן אמאי לא פליג ברישא:

הלכה ט

מתני' **חתיכה של קדשי קדשים וכו'**. או או קתני שאם נתבשלה חתיכה של קדשי קדשים או חתיכה של פיגול או של נותר עם חתיכות של חולין והוציא את החתיכה של קדשי קדשים או של פיגול או של נותר מתוכן הרי אלו חתיכות של חולין אסור לזרים ומותר לכהנים ואע"ג שהפיגול והנותר אסור הוא גם לכהנים מ"מ אין איסורן חמור כל כך אצל הכהנים כמו שאיסורן וכן איסור קדשי קדשים חמור הוא לזרים לפי שהקדשי קדשים אין להן שעת הכושר כלל אצל הזרים דאינן נאכלין אלא לזכרי כהונה אבל הפיגול והנותר אע"פ שעכשיו אסורין הן לכהנים מ"מ היו ראוין לכהנים מקודם שנעשו פיגול או נותר ולפיכך אותן חתיכות חולין נאסרו לזרים מפני שנתבשלו עם האיסור החמור להן אבל לכהנים מותרין דאם נתבשלו עם בשר קדשי קדשים פשוט הוא דמותר הכל לכהנים ומשום פיגול ונותר נקט דאף שהן אסורין לכהנים הואיל ואין איסורן חמור אצלם לא נאסרו להם אותן חתיכות חולין שנתבשלו עמהם ומיירי שלא

היו באותן של פיגול ונותר כדי נתינת טעם בחתיכות של חולין והלכך כשהוציא אותן נשארו אלו חתיכות של חולין מותר לכהנים אבל לזרים לעולם אסור מטעמא דאמרן ובשר קדשי קדשים דנקט משום זרים הוא דנקט וקמ"ל דאע"פ שלא נתנה החתיכה של קדשי קדשים טעם בחתיכות של חולין מ"מ אסורין הן לזרים הואיל ונתבשלו עם איסור החמור להן ופיגול ונותר נקט להשמיענו היתירא דכהנים באותן חתיכות חולין:

ר"ש מתיר לזרים ולכהנים. דס"ל מכיון דעל כרחך בשלא נתן טעם באותן החתיכות חולין הוא דמיירי דאל"כ הרי הפיגול והנותר אוסרין להכהנים כמו להזרים והואיל ואין כאן בנותן טעם הרי אלו מותרין לזרים כמו לכהנים ואין הלכה כר"ש:

מתני' **בשר קדשי קדשים ובשר קדשי קלים שנתבשלו עם בשר תאוה**. הכא נמי או או קתני או זה או זה שנתבשלו עם בשר תאוה והוא חולין והאי דתני קדשי קלים והן נאכלין לזרים ולטהורים תני בשר תאוה שהן נאכלין אף לטמאין הרי הבשר התאוה זה אסור לזרים טמאים שנאסר מחמת הקדשי קדשים או הקדשי קלים שנתבשלו עמו לפי שהן אסורין לטמאים:

ומותר לטהורים. והיינו אם נתבשל עם הקדשי קדשים מותר לכהנים טהורים ואסור אפי' לכהנים טמאים ואם נתבשל עם קדשי קלים מותר לזרים טהורים ואסור לזרים טמאים וקמ"ל דלפעמים משכחת לה דאסור לטמאים ומותר לטהורים בין שנתבשל עם קדשי קדשים ובין שנתבשל עם קדשי קלים וכל חד וחד כדינו וכדאמרן:

גמ' **תני**. בחדא ברייתא דגריס הכי חתיכה של פיגול ושל נותר ושל קדשים קלים שנתבשלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים ומשום דקשיא עלה דהרי קדשים קלים נאכלין הם לזרים לאחר זריקת הדם הלכך פליגי בה ר' יונה ורבי יוסי דלקמיה:

אמר ר' יונה לא אמר אלא קדשים קלים. בתמיה הוא וכלומר וכי לא אתינן למיתני בהאי דינא אלא קדשים קלים הא מותרין הן לזרים לאחר זריקה והלכך האי ברייתא משבשתא היא דלא מצינן לפרושי דבלפני זריקה מיירי ומשום דהזריקה הוא שמתירן אבל לפני זריקה אסורין הן הא נמי לא מצית אמרת כדמסיק ואזיל:

פיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה הן. כלומר שהרי פיגול ונותר וכי לאחר זריקה לאו כלפני זריקה לענין איסור הוא הרי הזריקה היא שקובעת לפגול. וא"כ אין אתה יכול לומר לא בפיגול ולא בנותר דמיירי לפני זריקה:

לא אמר אלא פיגול ונותר דבר שאין זריקה מתרתו. כלומר והשתא למדין אנו מדשנה הכא פיגול ונותר להשמיענו דלא מיירי אלא בדבר שאין זריקה מתירתו וכמו הפיגול והנותר דאין חילוק בהן שאין הזריקה מתרת אותן:

בקדשי קדשים. כלומר וכיון שכן אין אתה יכול לשנות דין הזה אלא בקדשי קדשים דוקא כדתנינן במתני':

הא בקדשים קלים. לא מצית אמרת ולאוקמי בלפני זריקה דלאו מילתא היא דהואיל והן מותרין אחר זריקה לזרים אפי' לפני זריקה אין לוקין עליהן משום זרות והא גופא אשמועינן התנא בהא דשנה פיגול ונותר לומר דכמו דפיגול ונותר אין חילוק בין לפני זריקה ובין אחר זריקה כך לא מצינן למיתני כאן אלא בקדשי קדשים ולא תטעה לומר שהרי גם בקדשים קלים אשכחן בלפני זריקה שנתבשלו עם החולין ואוסרין לזרים ומשום דלפני זריקה אסורין הקדשי קלין להן דהא ליתא דנהי דאסור לזרים לפני זריקה מ"מ מלקות ליכא לזרים בלפני זריקה וא"כ אין איסורן חמור לאסור החתיכות חולין בלא נותן טעם והלכך האי ברייתא שבשתא היא דאי אפשר לאוקמה כלל ולא מצינן למיתני כאן אלא קדשי קדשים בדווקא וכדתנינן במתני':

אמר ר' יוסי לא אמרו אלא קדשים קלים וכו'. כלומר דר' יוסי פליג אדר' יונה בעיקרא דדינא וס"ל כמ"ד קדשי קלים לפני זריקה לוקין עליהן משום זרות והלכך מתרץ להך ברייתא ומוקי לה בלפני זריקה והיינו דקאמר לא אמרו אלא קדשים קלים כלומר לא כמו דאתה סבור למחוק קדשי קלים מהברייתא ולמיתני קדשי קדשים כדתנינן במתני' אלא קדשים קלים שפיר מיתנייה ולא אמרו כן אלא לאשמעינן הך מילתא וכדמסיק ואזיל:

פיגול ונותר לאחר זריקה וכו'. כלומר ודאי בפיגול ונותר אין חילוק ולאחר זריקה אסור כמו לפני זריקה:

לאיזה דבר נאמר פיגול ונותר להוציא קדשים קלים לאחר זריקה. כלומר והשתא אמינא איפכא ממאי דקאמרת דתני פיגול ונותר לאשמעינן דבדבר שאין הזריקה מתירתו הוא דמיירי דלא היא אלא לאיזה דבר נשנה פיגול ונותר כאן להוציא הקדשי קלים לאחר זריקה והיינו דכמו דלא מצית אמרת בפיגול ונותר דלאחר זריקה קאי שהרי אין חילוק בהן בין לפני זריקה ובין לאחר זריקה כך לא תאמר דכאן בקדשי קלים לאחר זריקה הוא דקאמר דלכאחר זריקה הוא דלא מצינו למיתני קדשי קלים לפי שמותרין הן לזרים הא לפני זריקה שפיר מצינן לאוקמי דהואיל והן אסורין בקדשי קלים לפני זריקה לוקין ג"כ עליהן משום זרות והשתא הואיל ואיסורן חמור לזרים אוסרין החתיכות חולין שנתבשלו עמהן לזרים ולא תשבש הך ברייתא דמצינן לאוקמי בלפני זריקה כדאמרן:

לישן מתניתא מסייעא לר' יוסי. לישנא דהברייתא הנישנית בספרי מסייעא לר' יוסי דקדשי קלים לפני זריקה לוקין עליהן משום זרות דהכי תנינן בספרי פ' ראה בפסוק לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' וכל נדריך אשר תדור ונדבותיך ותרומת ידך ודריש

התם לכולא דקרא ונדבותיך דריש זו תודה ושלמים וכי מה בא ללמדינו אם לאוכל תודה ושלמים חוץ לחומה ק"ו ממעשר ומה מעשר שאין חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא האוכל ממנו חוץ לחומה עובר בלא תעשה תודה ושלמים שחייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא האוכל מהם חוץ לחומה אינו דין שהוא עובר בל"ת הא לא בא הכתוב ללמדך אלא לאוכל תודה ושלמים לפני זריקת הדם שהוא עובר בלא תעשה וזהו כר' יוסי דלוקין עליהן משום זרות לפני זריקה:

גמ' **רשב"ל אמר במחלוקת.** הך מתניתין לא אתיא כד"ה אלא במחלוקת היא שנויה ור"ש פליג עלה כדמפרש לה לקמן ור' יוחנן קאמר דד"ה היא:

וקשיא על דרשב"ל לא כן וכו'. כלומר דאפי' נאמר דאיהו מפרש להמתני' דלענין צירוף מיתנייא וה"ק דקדשי קדשים וקדשי קלים שנתבשלו וכו' ולר"ש אין מצטרפין לאסור הואיל ושני שמות הן אכתי קשיא וכי לא סברינן מימר בריש פרקין התרומה ותרומת מעשר וכו' מצטרפין זה עם זה ורבי שמעון מודה בה לפי שכולהון לשון תרומה הן וא"כ הכא נמי הרי כולן לשון טומאה ולשון זרות כלומר שהרי קדשי קלים אסור לזרים טמאים כמו שקדשי קדשים אסור לזרים טהורים וא"כ מאי שנא האסור משום לשון טומאה או משום לשון זרות ואמאי לא מצטרפי קדשי קדשים עם קדשי קלים לאסור לטמאים הא מיהת כולם אסורים להם:

סבר רשב"ל כהדא דתני בר קפרא וכו'. כלומר לעולם כדאמרינן דרשב"ל מפרש להמתניתין דמשום צירוף קתני ודקשיא לך א"כ מ"ט דר"ש הכא לר"ל לא קשיא משום דסבירא ליה כהדא דתני בר קפרא בברייתא דיליה לדינא דמתניתין דלעיל חתיכה של קדש ושל פיגול וכו' ולא תני קדשי קדשים כדתני במתניתין אלא קדש סתם ואפי' בשל קדשי קלים מיתפרשא כדמייתי לה להך ברייתא בהלכה דלעיל והרי דאע"ג דקדשי קלים מותרין לזרים על כרחך דטעמא דחכמים אוסרים לזרי' משום דצירוף דפיגול ונותר מהני לאסור ור"ש דמתיר משום דס"ל דהואיל ושני שמות הן אינן מצטרפין והשתא ה"ה במתני' דהכא שאע"ג דזה וזה אסור לטמאים אפ"ה הואיל ושני שמות הן אינן מצטרפין לר"ש ושאני ההיא דריש פרקין דכולן אסורין לזרים משום תרומה ושם האיסור חד הוא אבל הכא זה משום טומאה וזה משום זרות אינן מצטרפין זהו טעמא דר"ל אליבא דר"ש והלכך מוקי להך מתני' ג"כ במחלוקת כהאי מתני' דלעיל אבל ר' יוחנן לא ס"ל הכי אלא כהאי דתנינן במתניתין דלעיל חתיכה של קדשי קדשים וכו' וטעמא לא משום צירוף הוא דהויא אלא כדפרישית לעיל וכן מתני' דהכא לאו משום צירוף קתני אלא כדפרישית במתני' וכולא עלמא מודים בה:

הדרן עלך התרומה ותרומת מעשר

פרק ג

הלכה א

מתני' **בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק**. בת"כ דריש לה אין לי אלא שלא יאכל מנין שלא יצבע בו ושלא יהנה בו ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לרבות את כולן ואם צבעו אפי' בקליפין כגון של אגוזים או רימונים וכיוצא בהן אסור בהנאה דדרשינן את פריו את הטפל לפריו וישרף הבגד:

נתערב. הבגד באחרים כולן ידלקו דברי ר"מ דס"ל את שדרכו למנות מקדש כדתנינן לקמן בפרקין וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים וכדס"ל לקמן דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ולר"ע שבעה וכן הלכה:

גמ' **כתיב וערלתם וגו' אית תניי תני**. לרבות הקליפה מדכתיב את פריו בסמוך לפריו הוא כפריו ואית תניי תני בעורל את פריו כלומר דהאי' תנא לישנא דערלתו דריש כמו רעלתו מלשון והרעלות שבמקרא ובלשון משנה ערביות יוצאות רעולות לפי שהקליפה עוטף ומכסה את הפרי ומהכא מרבינן את הקליפה ומפרש הש"ס הנ"מ בין הני תנאי:

מאן דאמר בעורל את פריו קליפין במשמע ולא גרעינין ומ"ד בסמוך לפריו קליפין וגרעינין במשמע. כצ"ל ובספרי העתקה והדפוס נתחלפו התיבות דלמאן דדריש בסמוך א"כ הגרעינין סמוך להפרי מבפנים כמו הקליפה מבחוץ ומאן דדריש בעורל אין במשמע אלא הקליפה שהיא מכסה את הפרי:

וגרעינין מנין.להאי מ"ד:

הוי סופך מימר את פריו בסמוך לפריו. כלומר הוי דעל כרחך אתינן להאי דרשה דאת פריו בסמוך לפריו ומרבינן גם הסמוך מבפנים. ובספרי הדפוס כתיב את את וט"ס הוא:

איתי דבעי נשמעינה מן הדא וערלתם וכו'. כלומר ואית דבעי מימר דאף להאי מ"ד דדריש בעורל שמעינן נמי לרבות אף הגרעינין והכי הוא דריש דבר שהוא עורל את פריו וזו היא הקליפה ופריו עורלו ומכסהו וזהו הגרעין ומדכתיב ערלתו את פריו ולא כתיב את פרי ערלתו הוא דדריש הכי דמשמע דערלתו אתרוייהו קאי:

ר' אבהו בשם ר' אלעזר כל מקום שנא' לא תאכל וכו'. סוגיא זו גרסינן לקמן בריש פרק כל שעה עד והדא מסייעא לר' יוחנן:

לא תאכלו וכו'. בין שכתוב לא תאכל לא תאכלו או לא יאכל בכולם איסור הנאה ג"כ במשמע:

כשם שפירש לך באבר מן החי ובנבילה. שפרט הכתוב בהן היתר הנאה כדמפרש ואזיל:

ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. ודרשינן מהאי קרא לאיסור אבר מן החי וכתיב ביה לכלב תשליכון אותו ובנבילה דכתיב לגר וגו':

תני חזקיה ופליג. אהאי דר' אלעזר וכי מי אסרו לכלב בהני איסורין דכתיב לא תאכל לא תאכלו ואע"פ שלא פרט הכתוב בהדיא מי אסרו הלא לא כתיב אלא לא תאכל אתה ואין כאן איסור הנאה בכלל:

והא כתיב כל חלב וכו'. לר' אלעזר הוא דפריך וכי מעתה אתה תופס איסור הנאה לאיסור אכילה ותאסר החלב בהנאה כמו האכילה בתמיה:

שנייא היא. גבי חלב דכתיב בהדיא וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו ופרט בו הכתוב בהדיא להיתר הנאה:

והכתיב רק את הדם לא תאכלו מעתה וכו'. ומשני שאני היא דכתיב ביה על הארץ תשפכנו כמים מה מים וכו':

והכתיב על כן לא יאכלו וגו'. ומעתה תאסור גיד הנשה בהנאה:

א"ר אבהו קיימתיה בגיד הנשה של נבילה. כלומר קיימתיה להכתוב הזה דוקא באכילה הוא דאסור ולא בהנאה ובמה קיימת לזה מכח גיד הנשה של נבילה דכשהותרה הנבילה היא וגידה הותרה:

והכתיב גבי חדש ולחם וגו'. ומעתה יהא אסור בהנאה ומשני שאני היא גבי חדש שקבע לו הכתוב זמן עד אחר הקרבת העומר והואיל ואין איסורו איסור עולם לא נאסר הנאה גביה דאנן לא אמרינן הכלל דאיסור הנאה אלא בדבר שאיסורו איסור עולם:

והכתיב גבי שרצים לא תאכלום וגו'. ומותרים הן בהנאה:

א"ר מנא. מיעט הכתוב איסור הנאה שבו מדכתיב שקץ הם לכם ודרשינן לכם להיתר הנאה:

ר' אבהו בשם ר' יוחנן העושה איספלנית. רטיה משור הנסקל מחלבו או מחמץ שעבר עליו הפסח אינו לוקה לפי שאין הל"ת שלו מחוור כלומר לענין איסור הנאה לא מחוור דלא כתוב בהו בהדיא לרבות לאיסור הנאה והאי פליגא על הא דאמר ר' אבהו לעיל וכדקאמר לקמן:

בכלאי הכרם לוקה אף על הנאה. כדאמר ר' חנינא דגילה ביה קרא בהדיא פן תקדש ודרשינן פן תוקד אש כדאמרינן לעיל בריש פ"ח דכלאים דצריך שריפה לפי שאסור בהנאה:

מערלה צריכה. אלא דאיסור הנאה מערלה צריכה היא למיבעי' אם לוקה הוא על הנאה ואע"ג דמרבינן לעיל להנאה היינו לאיסור אבל לענין מלקות מספקא לן הואיל ולא ריבה הכתוב אלא גבי העשה ולא גבי הל"ת כדמסיק ואזיל להבעיא:

עשה לרחקו כתיב. כלומר להרחיק מהנאה בערלה לא מצינו דכתיב אלא בעשה כדדריש בת"כ והבאתי במתני' וערלתם ערלתו ערלים לרבות לאיסור הנייה ואין במשמע זה אלא לרבות לאיסור עשה:

לא תעשה. לאכלו הוא דכתיב לא יאכל אבל לא תעשה לרחקו אף מהנאה לית כתיב בה בהדיא לרבות:

מתני'. הך ברייתא דלקמיה פליגא על ר' יוחנן דדריש גבי שור הנסקל ממשמע שנא' וכו' אלמא דרבי ביה קרא בהדיא לאיסור הנאה:

מה עבד לה ר' יוחנן. להאי קרא ומשני פתר לה דלהכי איצטריך האי קרא בשקדמו הבעלים ושחטוהו עד שלא נגמר דינו דה"א דמותר באכילה לפיכך כתיב לא יאכל את בשרו אבל איסור הנאה לא ילפינן מהאי קרא בהדיא ואין הל"ת שלו מחוור בפירוש לענין הנאה והלכך קאמר דאינו לוקה:

הכא את אמר הכין והכא את אמר הכין. דלעיל קאמרת דהכלל הוא לאיסור הנאה בכל מקום שנאמר לא תאכל וכו' והכא קאמרת דהל"ת לענין הנאה גבי שור הנסקל וחמץ אינו מחוור לענין מלקות:

א"ל הדא. דקאמינא לעיל בשם ר' אלעזר הוא דאמרי והדא בשם ר' יוחנן:

רבנן דקסרין. אמרי בלישנא אחרינא להא דר' אבהו בשם ר' יוחנן דלישנא קמא לא אמר אלא שאינו לוקה על הנאה היכא שאין הל"ת מפורש בהדיא ולהאי לישנא ס"ל לר' יוחנן דלא תאכלו לא משמע אלא איסור אכילה בלבד ואין אתה תופס איסור הנאה כאיסור אכילה דאפי' איסור הנאה לית ביה במקום שאינו מפורש בהדיא:

בנין אב שבכולן. חסר כאן ה"ג בפסחים לא תאכל לא יאכל את תופש איסור הנייה באיסור אכילה בנין אב שבכולן וכו'. כלומר כל היכא שאתה קורא לא תאכל או לא יאכל בציר"י שם אתה תופס גם איסור הנאה בכלל איסור אכילה ובנין אב שבכולן שממנו אתה למד זה מחטאת הוא דכתיב וכל חטאת וגו' לא תאכל באש תשרף אלמא כל לא תאכל או לא יאכל בציר"י אסור בהנאה וטעון שריפה:

תני חזקיה. לברייתא דלקמי' והיא מסייעא לר' יוחנן כדמייתי ואזיל לכל הני דכתיב בהו היתר וללמודא אחרינא הוא דאצטריך ולא להיתר הנייה גופיה משום דבלאו הכי אין איסור הנאה בכלל לא תאכל ולא תאכלו:

בא להודיעך אפי' למלאכת הגבוה. מותר דה"א דלא הוכשר למלאכת השמים אלא דבר המותר באכילה קמ"ל וכן גבי דם אצטריך כמים ללמד שהוא מכשיר לקבל טומאה כמים דכתיב בהו הכשר בהדיא וכי יותן מים וגו' וגבי נבילה אצטריך לגר וגו' ללמד שגר תושב אוכל נבילות כלומר שאתה מותר ליתן לו נבילה לפי שאינו מצווה על כך וכן גבי ובשר בשדה וגו' איצטריך ההיתר דניכתוב ביה אותו למעט חולין שנשחטו בעזרה מהיתר הנאה ולגופי' לא אצטריך:

מתניתא מסייע לדין ומתניתא מסייע לדין. שנינו חדא ברייתא דפליגי בה תנאי בהא והאי ברייתא גופה מסייעא לזה ולזה דחד ס"ל כר' אלעזר וחד ס"ל כר' יוחנן כדמפרש ואזיל:

מתניתא מסייע' לר' אלעזר. כצ"ל כאן וכך הוא בפסחים דת"ק דברייתא לר' אלעזר הוא דמסייע ליה דדריש לא יאכל דגבי חמץ לחייב את המאכיל כאוכל דלא יאכל ע"י אחרים משמע ולהזהיר אף להמאכיל דאלו לאיסור הנאה לא אצטריך דמלא תאכל נפקא והיינו כר' אלעזר דיש בכלל לא תאכל אף איסור הנאה:

ר' יצחק אומר אינו צריך. גבי חמץ לרבות להמאכיל כאוכל דק"ו משרצים הקלין שאין בהן כרת ועשה בהן המאכיל כאוכל כדדרשינן לא תאכלום כי שקץ הם קרי ביה לא תאכילום להזהיר הגדולים על הקטנים חמץ חמור שיש בו כרת לכ"ש שעשה בו המאכיל כאוכל הא מה ת"ל לא יאכל חמץ דלא בא הכתוב אלא לאוסרו בהנאה:

בגין דכתיב. וטעמו בשביל דכתיב לא יאכל שמעינן לאיסור הנאה הא מלא תאכל לא הוה שמעינן כלום דאין איסור הנאה בכלל לא תאכל וא"כ הדא דר' יצחק מסייעא לר' יוחנן:

פשיטא שאין קרקע נאסר. לדינא דמתני' מהדר דהאי פשיטא לן שאם צבע בערלה להקרקע שאינו כלום שאין קרקע עולם נאסר ואם צר צורה בקרקע הא נמי פשיטא דהצורה נאסר שהיא על גבי הקרקע וצריך לקלקלה ולהפסידה:

צבע דבר שיש בו רוח חיים. כגון לבהמה וכיוצא בה הא קא מיבעיא לן אם נאסר או לא ופשיט לה דהאי נמי לית לן למיבעי מידי שהרי אלו השתחווה לו לא אסרו דקיי"ל דבר שיש בו רוח חיים לא נאסר משום ע"ז להדיוט כדאמרינן בפ"ג דע"ז ומפני שצבעו אסרו בתמיה:

מיכן. כמו מוכין שצבעו האי הוא דצריכה למיבעיא לן אם אסרו כמו להבגד או דילמא מפני שהמוכין הן חתיכות חתיכות מפורדות ולא אהני בהו הצביעה כמו בבגד לא אסר אותן. משכב וסיפות תרגום מיככין שדרך להשים המוכין של צמר בתוך השק לשכיבה:

א"נ דהאי בעיא דמוכין היינו כדמסיים ואזיל. בגד גדול שצבעו בערלה על מנת לחתכו ולעשות ממנו מוכין מה את עביד ליה במוסגר או במוחלט משום דתנינן בספי"א דנגעים בגד המוסגר שנתערב באחרים וכגון שצבעו ואינו ניכר כולם טהורי' קצצו ועשאו מוכין טהור ומותר בהנייתו והמוחלט שנתערב באחרים כלם טמאים קצצו ועשאו מוכין טמא ואסור בהנייתו והשתא מיבעיא ליה אם צבע להבגד גדול מהערלה וחתכו ועשאו מוכין למאי את מדמי ליה לדין דבגד מוסגר וכדמסיים ואזיל דאם תעבדיניה כמוסגר מותר בהנאה הואיל וקצצו ואם את מדמי לדין דערלה כדין המוחלט אסור אף לאחר שקצצו. ולא איפשטא:

צבעו וחזר וצבעו והקדיח מחמת כן. שנשרף ונשחת מהו ופשיט ליה דנאמר בזה שאם היה הבגד צריך לצביעה הראשונה כדי ליפותו ולתקנו כבר נאסר אע"פ שאח"כ הקדיח ואם לאו מותר שאין כאן הנאה כלל:

מאן דאמר נ"ט לפגם מותר. כדפליגי בזה בפרק דלעיל בהל"ה אוף הכא מותר דהשתא הצביעה של ערלה פוגם בו ולמ"ד אסור אוף הכא אסור. נראה דאיפכא גרסינן צבעו בקליפי אגוז של חולין וחזר וצבעו בקליפי אגוז של ערלה דהצביעה של ערלה היא פוגמת בו שכבר נצבע בשל חולין ומה שחוזר וצובעו מפסידו דמחמת זה נשחת ונקרע. וגי' זו מוכרחת היא מדלקמן דבעי להאי גוונא:

וחזר וצבעו בקליפי רימון של חולין. מהו. והך בעיא אם הצביעה השנייה של חולין מבטלת להצביעה הראשונה של ערלה או לא וקאמר דיבוא האי דינא כהדא דתנינן לעיל בתרומות פ"ד במתני' דהל"ח עיגולי דבלה הגדולים וכו' ואמר התם רב הונא עלה כיני מתניתא וכו' וכדפרישית שם דרב הונא קמ"ל דהולכין להקל וא"כ כשמשערין להגדולים במשקל ולהקטנים במנין יהיה אחד ומאה כדי להעלות התרומה והכא נמי מועיל צביעה זו לבטל צביעה הראשונה ודחי לה הש"ס דלא דמיא דתמן מין במינו הוא אלא שאלו גדולים ואלו קטנים לפיכך מעלין זה את זה אבל הכא מין בשאינו מינו הוא שזה של אגוז וזה של רימון:

צבעו בקליפי אגוז של ערלה וחזר וצבעו בקליפי חולין מין אחד. כלומר מאותו המין בעצמו ולעיל בעי אם צבעו בקליפי אגוז של חולין בתחילה ואח"כ חזר וצבעו בקליפי אגוז של ערלה ולענין נ"ט לפגם וכדפרישי' שגי' זו היא הנכונה וכאן הוא דבעי אם הצביעה של חולין היא לאחר צביעה של ערלה ואין כאן לפגם בצביעת האיסור שהיא בתחילה אלא דלענין אם הצביעה של חולין מבטלת לאותה של ערלה או לא הוא דקא מיבעיא ליה:

ייבא כהדא וכו'. ובעי למיפשט מרישא דהאי מתני' דתרומות ור' יהושע הוא דקאמר לה התם לכולה וס"ל דהשחורות מעלות את הלבנות וכו' דהואיל ומין אחד הן מעלות זו את זו וא"כ ה"נ לרבי יהושע מעלה ומבטל זו את זו ודחי לה הש"ס דלא דמיא דתמן הוא ראוי לחתכן לחתיכות קטנות ולא יהו ניכרין אם שחורות אם לבנות הן ולפיכך מעלות זו את זו אבל הכא אינו ראוי לחתכו שסתם הצובע להבגד אינו צובעו על מנת לחתכו ואיכא למימר דמאחר שצבעו בתחילה בקליפי האיסור שוב אין הצביעה של היתר שלאחריה מבטלת אותה:

מה דמי לה גזים גזיזות. כלומר ואם אתה מדמה לה לצביעה דאיירינן הכא להההיא דתרומות האי הוא דאתה יכול לדמות כגון שצבע לגיזי צמר גדולות ומדרך לעשותן אח"כ ולחלקן לגזיזות גזיזות קטנות דבכה"ג אם צבע בתחילה בשל איסור ואח"כ בשל היתר איכא לדמוייא להא דהתם דמכיון שדרך לחלקן אפשר דמבטלות ומעלות זו את זו כהאי דהתם לר' יהושע:

ר' יוסי בר' בון. קאמר דמשכחת לה לדמויי להך דתרומות אף בצביעות הבגד כגון שצבעו על מנת לחתכו מיעבדיניה דורדסין לעשות מהחתיכות לדריסת הרגל תחת הסנדל כדרך שעושין מחתיכות של בגד לסנדלי ומנעלים של יה"כ והאי נמי אתה יכול לדמות להאי דר' יהושע דתרומות וכדאמרן:

סממנין של איסור שנתערבו בסממנין של היתר בטלין במאתים. כלומר באחד ומאתים כדין ערלה לפי שהן ניכרין וצריך א' ומאתים לבטל האיסור אבל מי צבעים של איסור שנתערבו בשל היתר הואיל ואינו ניכר בהן בטלין ברוב:

הניית ערלה בטילה ברוב כצ"ל. ובספרי הדפוס כתוב בטיבריא וט"ס הוא. ולקמן מפרש לה להאי דר' בא בר ממל:

מתני' פליגא על ר' בא בר ממל. דקס"ד דה"ק הנאה של ערלה כגון הנאה שאינה ניכרת לאחר זמן שבישל בעצי ערלה ונתערב דאלו הנאה ממש הניכרת ונתערב הרי תנינן דלר"מ ידלק הכל ולחכמים יעלה באחד ומאתים אלא בכגון הנאה זו הוא דקאמר ומ"מ קשיא עליה מהאי מתניתין דלקמן תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים אלמא דהנאה הניכרת הוא דחשבינן לה:

פתר לה קדירה בקדירות. כצ"ל. כלומר הא דרבי בא בר ממל מיירי שהקדירה שנתבשלה בעצי ערלה כדרך היוצר שמבשל הקדירות והכלים של חרס כדי לחזקן נתערבה בקדירות של היתר דמתני' לא אמרה אלא אם התבשיל שנתבשל באיסור נתערב

באחרות וצריך אחד ומאתים אבל קדירה שנתבשלה אצל היוצר בעצי ערלה והיא אסורה בהנאה אם נתערבה באחרות בטילה ברוב:

מיסבור סבור וכו'. לר' יוסי היה נראה דר' בא בר ממל ס"ל דאף לכתחלה מותר לעשות כן ולערבה לבטלה ברוב ולא לשעבר דוקא וכלומר בדיעבד אלא אפי' לכתחלה וכדמפרש לטעמא:

מאי כדון. ומ"ט דמותר זה אפי' לכתחלה ואע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה וקאמר אם יש בו כדי לצבע וכו'. וכלומר הרי זה דומה למי צבעים שנתערבו דאמרינן דבטלין ברוב לפי שאין האיסור ניכר והלכך אמרינן אם יש בו בהאיסור כדי לצבוע בו בהא את רואה את ההיתר שנתערב בו כמי שאינו ומשערין באותו האיסור שבו ויש בו כדי לאסור ואסור ואם אין בהאיסור כדי לצבוע בו לפי שהוא דבר מועט ובטל ברוב א"כ אפי' את רואה את ההיתר כמי שאינו הרי אותו האיסור אין בו כדי לאסור ואינו אוסר וכלומר דמהאי טעמא הוא דאמרינן גבי מי צבעים שהן בטלין ברוב משום דמסתמא אין בהאיסור כדי לצבוע בו מאחר שהוא מועט ואינו ניכר והשתא האי טעמא גופיה איכא נמי בקדירה שנגמר בישול שלה ע"י עצי האיסור ונתערבה בקדירות אחרות שבטילה ברוב לפי שאין בהאיסור שבה כדי ליתן טעם בהיתר וכן אין האיסור ניכרת בה וכגון זה ס"ל לר' בא בר ממל דמבטלין אפי' לכתחלה:

תמן תנינן. בפ"ב דע"ז בהלכה ג' אלו דברים וכו':

ר"מ היא דתני וכו'. וזהו לר"מ דהכי ס"ל בתוספתא דע"ז פ"ה והכי גריס נמי שם וסתים לן רבי במתני' כר"מ:

מה אנן קיימין. פלוגתייהו דפליגי עליה בתוספתא שם בחרס הדרייני:

אם בשנתנו בתבשיל ד"ה אסור. שהרי נותן טעם הוא ואם בשמכרו לנכרי חוץ מדמי יין נסך שבו ד"ה מותר כדאמרי' התם:

אלא כי אנן קיימין. פלוגתייהו בשנתנו על גבי הקדירה של תבשיל דר"מ מחמיר בו וס"ל דאפילו בכה"ג נ"ט הוא בתבשיל:

מהו לסמוך בו כרעי המטה. בחרס הדרייני שהרי זה נראה כרוצה בקיומו:

ההן בגד. דתנינן הכא בערלה בגד שצבעו וכו' מהו לסמוך בו את המטה ואם פליגי ביה כדרך דפליגי בחרס הדרייני ואיקפד ר' זעירא לקבליה על שרצה לדמות בגד דהכא לדין חרס הדרייני אלא דאפי' למ"ד תמן מותר שאין איסורו ניכר שהרי היין נבלע בחרס אבל הכא בבגד שצבעו איסורו ניכר ואסור לדברי הכל והתם בע"ז גריס דר' ירמיה הוא דבעי מיניה דר"ז הכי:

אמר ר' חגיי וכו'. גרסינן הא בפ"ג דע"ז על מתני' נטל הימנה כרכר והוא עץ של האורגים אסור בהנאה וכו' ואמר ר' חגיי כשירדתי מהספינה מצאתי לר' יעקב ושמעתי קולו שהיה יושב ושונה לאלו המשניות בגד שצבעו וכו' והקשה לו דתנינן נמי נטל הימנה כרכר וכו' והא תנינן שם בפ"ה יי"נ שנפל לבור וכו' דלרשב"ג והלכתא כוותיה ימכר כולו לנכרים חוץ מדמי יי"נ שבו ואמאי לא אמרינן נמי גבי בגד שנתערב דימכר הכל לנכרי חוץ מדמי אותו האיסור שבבגד ויוליך הנאה זו לים המלח:

חגיי קשיתה וחגיי קיימה. אתה בעצמך שהקשיתה את תקיימה ותפרק לה:

מאי כדון. ומאי טעמא וקאמר דהיינו טעמא דלא דמיא הא לדין יי"נ שנפל לבור דתמן ימכר כולו לנכרי לפי שאין דרך בני אדם ליקח יין מן הנכרי וליכא למיחש שמא ימכרנו לישראל אבל הכא דרך בני אדם ליקח בגד מן הנכרי והלכך לא ימכרנו לו שמא יחזור וימכרנו לישראל:

הלכה ב

מתני' **הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וכו'**. הסיט הוא מלא ההרחק שיש בין האמה לאצבע והסיט כפול הוא כמלא ההרחק שיש בין האצבע להגודל:

ר' מאיר אומר ידלק הבגד וחכמים אומרים וכו'. כי היכי דפליגי במתני' דלעיל בגד שצבעו ונתערב באחרים ואשמעינן לעיל רבותא אליבא דחכמים שאפי' בבגד שנצבע כולו בערלה ונתערב יעלה באחד ומאתים והכא אשמעינן רבותא אליבא דר"מ שאפי' חוט אחד מלא הסיט שנתערב באריגת הבגד ידלק כולו והלכה כחכמים:

האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד. בצמר הבכור שנגזז מחיים איירי ואסור הוא בהנאה כדכתיב ולא תגוז בכור צאנך ובין בכור תם ובין בעל מום שאם ארג ממנו מלא הסיט בבגד ידלק הבגד לפי שהבכור אין לו מתירין שאין לו פדיון ולפיכך אינו מקדש בכל שהוא כמו המוקדשין דקתני בסיפא:

משער הנזיר ומפטר חמור. שאלו ג"כ אסורין בהנאה ואם ארג מהן מלא הסיט בשק שכל הארוג מן השער נקרא שק וידלק השק:

ובמוקדשין. אם הצמר או השער של מוקדשין מקדשין הן בכל שהן אפילו בפחות ממלא הסיט לפי שקדשים יש להן מתירין שיש להן פדיון ואפילו באלף לא בטיל:

גמ' **מאן תני סיט ר' מאיר**. אצמר בכור ואינך דקתני בסיפא קאי וכהאי אית תני דלקמן הוא דאתיא דתני להך סיפא נמי בשם ר"מ דלדידיה הוא דס"ל ידלק והלכך שיעורא דמלא הסיט מיהת בעי ברם כרבנן דסבירא להו דאף כאן יעלה באחד ומאתים א"כ

לדידהו הוא סיט הוא פחות מסיט כלו' דין אחד להם דכמו דפחות מסיט יעלה כך אף הסיט יעלה ואיכא דתני לקמן דהך סיפא כרבנן נמי אתיא:

ר' יוסי בר' בון כו'. וכן אמר ר' ייסא בשם ר' יוחנן צמר בכור שטרפו ועירבו בצמר אחר בטל ברוב וגרסינן מקצת מזה שילהי פ"ו דכתובות ועיקרא דהך מילתא בפ"ה דע"ז בסוף הי"ב:

אייתי ר' חייא ציפוראה קומי ר' אימי ליטרא בשמונה ולא הורי ליה דאמר ר' יוסי ולאו מתני' היא וכו'. כך היא הגירסא בכתובות שם והיא הנסחא נכונה שהביא שאלה זו לפני ר' אימי שנתערב לו ליטרא אחת של צמר בכור בשמנה ליטרות אחרים ואפ"ה לא רצה להורות לו היתר ומטעמא דר' יוסא הקשה עלה דאמרו בשם ר' יוחנן וכי לא תנינן במתני' בהדיא דאפי' במלא הסיט שנתערב בבגד ידלק הבגד וזהו כהאי תנא דלקמן דתני להך בשם כ"ע דמודו בה:

א"ל אלו איתותבת תמן אית הוות יאות. הך מילתא היא נשנית בע"ז שם דגריס לעיל מיניה דבעי ר' יוסי בר' חנינא איסורי הנאה מהו שיבטלו בצירוף כלומר אם עירבן וצירפן באחרים של היתר אם בטלין ברוב והתנינן שור הנסקל כלומר דבעי למיפשט מדתני התם דשור הנסקל מקדש ואוסר בכל שהוא ודחי לה וקאמר תיפתר בחתיכות דמיירי בחתיכה של שור הנסקל שנתערב בחתיכות דחתיכה דבר חשוב הוי ולא בטלה. והתנינן צפורי מצורע תיפתר ציפור בציפורין. שנתערב בדבר חשוב הוא ולא בטל. והתנינן שיער הנזיר אית לך למימר ציפור בציפורין בתמיה. כלומר וכי בשיער נזיר מוקמית לה נמי בדבר חשוב ממנו שנתערב וכגון שעשה ממנו צורת ציפור בשק דחשוב הוא והא שיער נזיר סתמא קתני. כד מטין לערלה התיב ר' יעקב קומי ר' יוסי והתנינן האורג מלא הסיט מצמר הבכור וכו' כדאיתא. כלומר כשהגיעו לשנות מסכתא ערלה אז השיב ר' יעקב לר' יוסי דמאי תבעי לך השתא הא תנינן בהדיא גבי צמר בכור דכמלא הסיט ידלק וה"ה בשער נזיר נמי כמלא הסיט וכי איכא מלא הסיט לא בטיל. א"ל אלו איתותבת תמן אית הוות יאות. כלומר אלו השבת אותי ממתני' זו בהיותינו עוסקים במסכת ע"ז ושאלתי להבעיא דלעיל שפיר הוה אבל השתא מאי רבותא היא ממך שהרי אנו עוסקים במסכתא זו ואתה לא נזכרת מהאי מתני' עד שבאנו לשנותה במקומה. ע"כ בע"ז שם ומייתי לה הכא במקומה ובקצרה:

תמן תנינן. בסוף מסכתא תמורה אלו הן הנשרפין חמץ בפסח וכו' ותנינן התם אלו הן הנקברין קדשים שהפילו וכו' ושער נזיר ופטר חמור וכו' וקשיא דהכא במתני' את אמר ישרפו כדקתני ידלק והכא בתמורה את חשיב להו בין הנקברין:

כאן בשק. מתני' דהכא מיירי שארגו בשק והלכך ישרף כדמפרש טעמא דשק מצוי לחטט אחריו דאם יקברו אותו מצוי הוא שיכול לחטט אחריו לפי שאינו כלה מהר ואתי לאיתהנויי ביה אבל כאן בתמורה מיירי בשיער עצמו שלא נארג וזה כלה מהר ולא חיישינן למידי והלכך יקבר:

כאן במקדש כאן בגבולין. הא דתנינן ישרף אם גילח במקדש איירי דמצותו בתחילה בשריפה כדכתיב וכדתנינן בפ"ז דנזיר היה נוטל שער ראש נזרו ומשלח תחת הדוד ואם גילח במדינה לא היה משלח תחת הדוד והלכך בנתערב נמי מחלקינן בין מקדש ובין גבולין ומתני' דתמורה בגבולין איירי:

כאן בנזיר טהור. דביה כתיבא שריפה וכאן בנזיר טמא דלא כתיב בגילוחו שריפה:

והתנינן פטר חמור. כלומר דהא פטר חמור נמי קשיא אהדדי וכי אית לך מימר גביה כאן במקדש וכו' או כאן בטהור וכו' בתמיה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא כאן בשק וכאן בשיער:

אמר ר' יוסי בר' בון הן דתימר וכו'. כלומר לעולם כדשנינן וכדקאמר ר' יוסי בר' חנינא כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא ודקשיא לך פטר חמור אפטר חמור נמי לא קשיא דהן דתימר הכא ישרף בשערו קאמר והן דתימר בתמורה יקבר בגופו של פטר חמור איירי וכדתנן בפ"ק דבכורות לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו וקוברו:

ובמוקדשין וכו' הדא דתימר בקדשים שיש להן מתירין. דוקא כלומר בשער ובצמר שנתלש ונגזז מהן כשהן עדיין חיים שיש להן מתירין ע"י פדיון ודבר שיש לו מתירין אפי' כל שהוא באלף לא בטיל אבל בקדשים שאין להן מתירין כגון שנשחטו ושוב אין להן פדיון ואם נתערב הגיזה שנגזז מהם כשהן חיין דינן ג"כ שצריכין מלא הסיט מהן כמו בבכור ופריך והא מתני' פליגא האורג מלא הסיט מצמר הבכור וכו' ובכור לא כקדשים שיש להן מתירין הוא בתמיה דהא משכחת לה נמי גביה שיש לו מתירין דאע"ג דפדיון אין לו מ"מ בגיזה שנשר ממנו בחיים ואח"כ שחטו דזה מותר הוא אף להחכמים דפליגי על עקביא בסוף פ"ג מבכורות וכדר' יוסי דהתם דקאמר לא בזה התיר עקביא וכו' כדמפרש התם דלא בזה התיר עקביא וחכמים אוסרין אלא בנשר ואח"כ שחטו לדברי הכל שרי וכי פליגי בנשר ממנו ואח"כ מת:

אית דתני לה בשם ר"מ. להך דצמר בכור דמתני' וכדאמר לעיל מאן תנא סיט ר"מ אבל לרבנן אין חילוק ומקדש ואוסר בכל שהוא. ולהך תנא ל"ק נמי הא דהקשה ר' יוסי דלרבנן אין הכי נמי דאפי' בכל שהוא ישרף:

אית דלא תני לה בשם ר"מ. אלא לרבנן נמי בצמר בכור מלא הסיט בעינן ואינו אוסר בכל שהוא ומשום דהך תנא לא ס"ל כהאי דר' יוסי בבכורות דחכמים מודו לעקביא בנשר ואח"כ סחטו אלא כר' יהודה דהתם דאף בשחטו אח"כ פליגי רבנן ואסרי כמו במת וא"כ לא משכחת לה יש לו מתירין בבכור כלל והשתא שפיר דמחלקינן בין בכור למוקדשין:

מאן דתני לה בשם ר"מ וכו'. משום דלקמן בהל"ה איכא למ"ד דלר"מ עשרה דברים מקדשין בכל שהן וא"כ למ"ד דהך דבכור לר"מ הוא דנשנה אבל לחכמים יעלה באחד ומאתים כדלעיל שפיר דהוו עשרה דברים לר"מ ערלה וצמר בכור ושער נזיר ופטר חמור בחדא חשיב להו משום דתרווייהו שייכי לשק וחבילי תלתן של כלאי הכרם דקתני בהדיא לר"מ דמקדשין בכל שהן הרי ארבעה והני ששה דברים דקחשיב להו במתני' דלקמן בהל"ה דלרבנן ג"כ מקדשי בכל שהן אבל למאן דלא תני לה בשם ר"מ להך דצמר בכור א"כ חסר ליה חד לר"מ ומנן אית ליה להאי מ"ד דלקמן עשרה דברים מקדשין לר"מ וקאמר דלהאי תנא אמרינן דר"מ כר"ע דלקמן ס"ל נמי דמוסיף הוא אף לככרות של בעל הבית והוו להו שבעה ועם הנך שלשה הוו להו עשרה:

הלכה ג

מתני' **תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק**. מפני שהנאת האיסור ניכרת בו ואם נתערב התבשיל באחרים יעלה בא' ומאתים וכן הדין בפת שאפאה על האסור בהנאה:

תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת. קודם שיוצן התנור תדלק הפת שאסור בהנאה ואם נתערבה וכו' אבל אם הציץ את התנור אין חילוק בין אם הוא חדש או ישן והסיק אח"כ בעצי היתר אע"פ שהיה התנור חדש בשעה שהסיקו בעצי איסור אפ"ה מותר הפת דהוי זה וזה גורם ומותר:

גמ' **גחלי ערלה שעיממו**. שנכבו ואינן בוערות הרי אלו מותרות שכבר כלה האיסור:

ולאו מתניתא היא. ומאי קמ"ל דהא תנינן הכי בפ"ג דע"ז גבי עצי ע"ז נטל ממנה עצים אסורין בהנאה הסיק בהן את התנור אם חדש יותץ דהאי תנא ס"ל כמ"ד זה וזה גורם אסור והלכך לא מהני יוצן אצל חדש ושיסיקו אח"כ בעצי היתר ויאפה בו לפי שהתנור נתקן הוא באיסור הנאה ואם ישן יוצן ויסיקו בעצי היתר ויאפה שמעינן מיהת דהיכא דכלה האיסור שוב אינו אוסר הפת:

ר' חנניה אומר לית כאן. כלומר אין כאן מקום לתרץ להא דאקשינן ומשנה שאינה צריכה היא ור' מנא אמר אית כאן וצריכה היא והכא במאי עסקינן שהביא עצים לחים שאינן ראוין להסקה ונגב אותם בקליפי ערלה ובכה"ג הוא קאמר דאותן גחלים מאלו העצים שעיממו מותרות דמהו דתימא הואיל ואלו העצים נתקנו מחמת קליפי ערלה הוו

כמו התנור חדש שנתקן בעצי איסור ויותץ וה"נ כן קמ"ל דהואיל שנכבו הגחלים ואין האיסור ניכר בעין הרי אלו מותרות:

אבנים מנוגעות. שהן טמאות ואסורין בהנאה שעשאן סיד שכתשן לסיד פליגי בה אם עלו מטומאתן או לא ובעי הש"ס למימר מעיקרא דה"ה לענין איסור הנאה תליא בפלוגתייהו ולמאן דאמר עלו מטומאתן מותרות נמי בהנאה ולמ"ד לא עלו אסורות ודחי לה דלאו מילתא היא אלא אפילו כמ"ד דמטומאתן עלו שאין ניכר בהן מאחר שכתשן אבל לענין הנאה אעפ"כ אסורו' דכתיב צרעת ממארת תן בו מאירה ואל יהנה ממנו לעולם:

כל הנשרפין אפרן מותר. כדקי"ל דאפר של איסורי הנאה הנשרפין מותר חוץ מאפר הבא מחמת ע"ז כגון אפר אשירה שנשרפת היא:

הרי אפר הבית המנוגע הרי זה אינו בא מחמת ע"ז ואת אמרת אסור. אפי' כתשן לסיד ולאפר:

א"ל שנייא הוא. באבנים מבית המנוגע דילפינן נתיצה נתיצה דכתיב כאן ונתץ את הבית וגו' וכתיב בע"ז ונתצתם את מצבותם וא"כ בכלל ע"ז ודינם כמו ע"ז הן:

הלכה ד

מתני' **מי שהיו לו חבילי תלתן**. תלתן פינגרי"גו בלע"ז ודרכן לאגדן חבילות ואגודות:

וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. דאע"ג שדרכן למנות עולין הן בשיעורן והלכה כחכמים:

מתני' **שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו להימנות מקדש**. את שדרך למכור אותן במנין כגון חבילה דלעיל וכיוצא בה מקדש ואוסר בכל שהוא בתערובתן:

גמ' **וכמה היא חבילה עשרים וחמשה זירין**. קנים:

ארבע מינהון מיטה. כלומר שלכל הפחות שיהו ראוין ארבעה מהן לארוכות המיטה וה"נ אמר בהאי תלמודא לעיל בפ"י דתרומות בהלכה ו' ועוד בכמה מקומות:

הלכה ה

ואלו הן. הששה דברים אגוזי פרך ורמוני בדן פרך ובדן מקומות הן ואלו הבאים משם חשיבי ולא בטלי:

חביות סתומות. שנתערבה חבית סתומה של איסור בחביות סתומות של היתר:

וחילפות תרדין. מה שמחליפין אחר שמניחין השרשים שלהן בקרקע וחוזרות וצומחות והני חשיבי:

וקלחי כרוב. הקלחין חשיבי ולא העלין:

ודלעת יונית. שעליה גדולין ורחבין וחשובה:
ר"ע מוסיף אף ככרות של בעל הבית. שהן גדולים וחשיבי והלכה כר"ע:
הראוי לערלה ערלה. מאלו שנמנו ושייכין הן לערלה כגון אגוזים ורמונים וחביות סתומות שערלה נוהגת בהן הן נמנין מאיסורי ערלה והשאר שייכין הן לאיסור כלאי הכרם דאין ערלה אלא באילן:
גמ' **חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין**. כדפרישית לעיל בהלכה ב' וזהו כהאי מ"ד דאמר התם דלא תני למתני' דצמר בכור אלא אליבא דרבי מאיר ומאן דתני לה כר"ע מתרץ לה דלדידיה ר"מ כר"ע וחרנה אמר ואידך מינייהו הוא דאמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשין כלומר מה דנשנה בפרקין מהדברי' המקדשין בכל שהן כולהו אליבא דר"מ א"נ דכל הדברים הנשנו בפרקין לדברי ר"מ מקדשין הן וא"כ אף ממתני' דתבשיל ותנור שהסיקוהו וכו' דתנינן בהו יעלה באחד ומאתים היינו לרבנן אבל לר"מ מקדשין הן בכל שהוא:
אמר שמועתא. כלומר שאמר זה מפי השמועה סתם דמתני' דכלים פליגא על האי מ"ד דלר"מ עשרה דברים בדוקא הן דתנינן תמן בכלים פ' י"ז הרימון שאמרו לא קטון ולא גדול אלא בינוני ולמה הוזכרו רימוני בדן שיהו מקדשין כל שהן דברי ר"מ וגריס שם דר' יהודה אמר לא הוזכרו רימוני בדן וחצירי צבע אלא שיהו מתעשרין ודאי בכל מקום מפני שאלו המקומות של כותים הן והן חשידי דלא מעשרי מאי דמזבני דלא חיישי אלפני עור לא תתן מכשול ואלו הפירות ניכרין הן שהם מאלו המקומות וצריך לעשרן ודאי בכל מקום שהן נמכרים ומדקאמר רבי יהודא לא הוזכרו רימוני בדן וכו' ש"מ דאפילו לר"מ הוא דקאמר דלא כהת"ק דגריס משמיה דהן מקדשין בכל שהן אלא דלא הוזכרו בבית המדרש לענין זה כלל אלא לענין שיהו מתעשרין ודאי ושמעינן מיהת דלר"מ לאו דוקא עשרה דברים נשנו כאן שהן מקדשין בכל שהן דהא להאי תנא חסר רימוני בדן דמתני' וזה פליגא על האי מ"ד דנקט חושבנא דעשרה דברים אליבא דר"מ:
ושאר כל הרימונין וכו'. אמתני' פריך ומאי שנא רימוני בדן דנקט וכי שאר כל הרימונין אין דרכן להמכר במנין ומשני אין דדוקא רמוני בדן על ידי שהן חביבין וחשובין דרכן להימנות אבל שאר כל הרמונים אינם חביבין כל כך ולפעמים אין דרכן להימנות:
ר' יונה בעי. על הא דחשיב במתני' אגוזי פרך ומשמע הא שקידי פרך לא ומאי שנא ולא משני מידי:

מתניתא בסתומה בין הסתומות. הא דקתני חביות סתומות שנתערבה חבית סתומה של איסור בין חביות סתומות של היתר והן נשארו כולן סתומות ולאפוקי להא דמסיים ואזיל:

אבל סתומה בין הפתוחות ונפתחה הסתומה או איפכא פתוחה וכו' צריכות שיעור אחר. כלומר דלאחר שנפתחה השיעור בה לפי מה שהיא אם היא של תרומה נוטל מאחד ומאה ממנה ושותה ואם של ערלה או כלאי הכרם אחד ומאתים וכן בפתוחה בין הסתומות וכו' דהעיקר אחר שעת התערובות הוא ולקמי' פריך על גוונא דהסיפא:

היך אפשר לפתוחה אצל הסתומות. לומר שנתערבו הרי ניכרת היא ביניהן דבשלמא ברישא סתומה בין הפתוחות ונפתח' איכא למימר דהכי קאמר שלאחר שנתערבה נפתחה מאיליה ושוב אינה ניכרת איזו היא של איסור וקמ"ל דאע"פ שבשעה שנתערבה סתומה היתה מ"מ כשנפתחה הלך חשיבותה והדין בזה שנוטל כדי דימועה ושותה השאר וכן כל חבית וחבית שהן בספק אלא דפתוחה בין הסתומות היך אפשר שנתערבה דאם סתמה אח"כ הרי ידע איזו היא:

תיפתר בפתוחה אצל החנוני שהיא כסתומה אצל הבעל הבית. לפי שדרך הבעל הבית כשממלא הרבה חביות סותם אותן דרך עראי בסתימה כל שהוא למסור להחנוני למכרן והחנוני הוא סותמן בסתימה יפה לפי שדרכו למכור מעט מעט וסותמן היטיב שלא יתקלקל היין בחביות והכא מיירי שאותה חבית של איסור אצל החנוני היא שנתערבה והיינו לאחר שסתם לשארי חביות שהיו לו בחנות בסתימה יפה כדרכו הניח לחבית אחת בסתימת בעל הבית ולא סתמה כמו שארי חביות וזהו כפתוחה שנתערבה בין הסתומות אלא שאינה ניכרת איזו היא של איסור משום שאח"כ סתם החנוני את כולן והשתא הא קמ"ל דאע"ג שעכשיו כולן סתומות הן מ"מ כיון שבשעה שנתערבה היתה פתוחה דהסתימה של בעל הבית לאו סתימה היא אצל החנוני ולא נקראת אצלו אלא כפתוחה ולפיכך אין לה דין חבית סתומה שנתערבה בין הסתומות:

והתני ונסתמה. מאי האי ונסתמה דקאמר דהא אמרת שאע"פ שנסתמה אח"כ אצל החנוני לאו כלום היא הואיל ובשעה שנתערבה לא היתה נקראת סתומה אלא פתוחה ומכיון דלא מצית לפרושי להא אלא בהאי גוונא דאמרן א"כ מאי האי דהדר תני ונסתמה הרי זה בכלל שאמרנו ומשני תפתר שחזר בעלה ונטלה כלומר מילתא אחריתא אשמעינן בהא שאע"פ שאח"כ חזר בעל הבית ונטל אותן מהחנוני ונטלה לחבית של איסור ג"כ עמהן לא אמרינן דהשתא כסתומה בין הסתומות היא שהרי אצל בעל הבית נחשבו כולן

כסתומות וטעמא משום דהואיל ואצל החנוני נתערבה ואצלו כפתוחה בין הסתומות היא שוב אינה אוסרת בכל שהוא:

כל אילין קרייא וכו'. גרסינן להא בפ"ז דנדרים בהלכה א' לענין הנודר מן הירק דפליגי התם במתני' אם מותר בדלועים או לאו קאמר התם בגמראדלא פליגי אלא בדלעת מצרית אבל בדלעת יונית כ"ע מודים שהוא כירק ועלה קאמר שם ר' קריספא בשם ר' יוחנן דכל הני קרי וכרובייתא דאנן אכלין להון בכלל דלעת יונית אינון ולד"ה הנודר מן הירק אסור בהן ואיידי דאיירי במתני' בדלעת יונית מייתי לה הכא:

ולמה לית אנן אמרין. במתני' נמי להראוי לתרומה תרומה שהרי נוהגות הן ג"כ בתרומה ואם נתערבה מהן אינה עולה בא' ומאה ואמאי לא תני אלא הראוי לערלה וכו' והוה ליה למיתני ג"כ הראוי לתרומה תרומה:

א"ל ר' יוסי. דמהאי טעמא גופה לא שייך הכא למיתני הראוי לתרומה תרומה שהרי תרומה נוהגת בכל אלו המינין דקחשיב במתני' ובין בירקות ובין בפירות אילן והאיך ליתני הראוי לתרומה הלא כולן ראוין הן:

ערלה אינה נוהגת בכל. דלא שייכא אלא באילן והלכך תני לה הראוי לערלה ממה דמצינו כאן לערלה הוא והשאר לכלאי הכרם ודוקא השאר לפי שהאגוזים והרימונים אינם שייכים כלל לכלאי הכרם כ"א לערלה אבל בתרומה לא מצי למיתני הראוי וכו' כלל אלא דהכל נוהגות בה:

הלכה ו

מתני' **נתפצעו האגוזים וכו'**. כלומר הא דאמרנו במתני' דלעיל דאלו מקדשין בכל שהן דווקא כשהן שלימין אבל אם נתפצעו האגוזים וכו' הלך מהן החשיבות וכן אם נתפרסו הככרות לר"ע ויעלו בא' ומאתים:

גמ' **נפלו ואח"כ נתפצעו וכו'**. תוספתא היא בפ"ה דתרומות שאם כבר נפלו ונתערבו בהיתר ואח"כ נתפצעו לר"מ בין בשוגג ובין במזיד לא יעלו כדמפרש טעמיה דס"ל קנסו שוגג אטו מזיד:

מ"ט דר' יודה. במזיד וקאמר משום שכבר קנסו בידו כלומר שכבר קילקל הוא אותן בעצמו ולא קנסו במזיד אלא במקום שהוא רוצה לבטל האיסור כמות שהוא:

מה טעמא דר' יוסי. דלא קניס שוגג אטו מזיד וכר' יהודה לא ס"ל דהא במזיד מיהא קניס וקאמר דטעמיה דס"ל כהאי דתנינן לעיל בסוף פ"ה דתרומות גבי תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין וכו'. וקאמר התם עלה ר' אבהו בשם ר' יוחנן דה"ה כל איסורין שריבה עליהן לבטלן בשוגג מותר במזיד אסור:

ר' שמעון בן לקיש בשם ר' הושעיה היו לפניו וכו'. זה כתוב לעיל בפ"ד דתרומות בהל"ח עד הא לפתוח לכתחילה אסור ושם תמצא מפורש:

דבי ר' ינאי שאלין. שאלה זו דלעת שלקה בבית אביה כלומר ששלקה בעודה מחוברת באיביה ולהכי נקטי דלעת מפני שדרכה להתגדל ולהתפשט ובעודה מחוברת יכולין להטות ולבשל מקצתה:

מהו שתטבול למעשרות. משום דקי"ל דהאש קובעת למעשרות כדתנינן לעיל בריש פ"ד דמעשרות הכובש והשולק והמולח חייב ומיבעיא להו אם אף בעודו מחובר מהני להיותה טבל וקבוע למעשרות שלא יאכל ממנה אפילו עראי עד שיעשר:

לוי שאל. עוד שאלה אחרת באותה דלעת ששלקה במחובר מהו שתטמא טומאת אוכלין לפי שאין טומאת אוכלין במחובר אלא בתלוש ולאחר הכשר בתלוש וזו ששלקה אם כמחובר היא או מכיון ששלקה אין שם מחובר עליה:

שלקה כמחותכת היא. כלומר דהדר פשטי להו דמכיון ששלקה כמחותכת חשיבא בין לענין קביעות מעשר ובין לטמא טומאת אוכלין:

מילתיה דשמואל אמר. וכן שמעינן ממילתיה דשמואל מה שאמר דס"ל מטמאה היא טומאת אוכלין דאמר ר' יוסי בר' בון בשם שמואל תאנים וענבים שצמקו באביהן לא חשיבי כמחובר ומטמאין טומאת אוכלין וא"כ ה"ה נמי בדלעת ששלקה באביה דלא חשיבא כמחובר דלא יהא אלא כצמקה דשוב אינה מתגדלת וכתלושה חשיבא:

והרודה מהן בשבת חייב משום קוצר. דנהי דלענין טומאת אוכלין כתלוש חשיבא משום שאינן ראוין להתגדל עוד מ"מ לענין שבת מכיון שלא נתלשו ממש כמחובר הן וחייב משום קוצר ואיידי דתני במתניתין נחתכו הדלועין מייתי להאי נמי הכא:

נתפרסו הככרות. וקאמר הש"ס מתני' דר"ע דאיהו ס"ל דאף ככרות של בעה"ב מקדשין בכל שהן ולדידי' הוא דאיצטריך למיתני דאם נתפרסו יעלו וקמ"ל דסתם לן התנא כר"ע דלעיל:

הלכה ז

מתני' **ספק ערלה**. כדמפרש בגמ' כגון שיש כאן כרם של ערלה וענבים נמכרות חוצה לו ספק מן זה הכרם הוא ספק מכרם אחר אם הוא בא"י אסור ובסוריא מותר:

ובח"ל יורד ולוקח. כלומר אפי' רואה הוא שענבים אלו יוצאות מהכרם הזה לוקח הוא מהן ובלבד שלא יראנו לוקט ביד מן הערלה:

כרם שהוא נטוע ירק. ויש בו כלאים מפני הכרם וירק נמכר חוצה לו ספק אם הירק מהכרם הזה או לא בא"י אסור ובסוריא מותר ובח"ל יורד ולוקט כלומר אפי' רואהו לוקט מותר ליקח ממנו ובלבד שלא ילקט האוכל בעצמו בידו:

החדש אסור מן התורה בכל מקום. אפי' בח"ל:

והערלה הלכה. מהלכה למשה מסיני נאסרה הערלה בח"ל ודוקא בודאה אבל בספקה בח"ל מותר שכך נאמרה הלכה:

והכלאים מדברי סופרים. בח"ל ודוקא כלאי הכרם דחמירי דאסירי בהנאה בא"י והלכך גזרו בהו רבנן בח"ל אבל בכלאי זרעים דאף בא"י אינן אסורין אלא בזריעה אבל באכילה ובהנאה שרו לא גזרו בהו רבנן בח"ל. והרכבת האילן בכל מקום אסור מן התורה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך בין בארץ ובין בח"ל אף שדך בהרכבה בין בארץ בין בח"ל:

גמ' **איזהו ספק ערלה וכו'**. תוספתא היא במכילתן וכדפרישית במתני':

אמר רבי יודן. הוא רבי יהודה התנא דפליג בהתוספתא וס"ל דספק זה אף בסוריא אסור ואיזהו ספק המותר בסוריא כרם וכו' דמכיון שיש כאן כרם אחר היתר נטועה בצדו תלינן לקולא בסוריא:

אמר רבי יהודא אף זה אסור בסוריא. זה קאי אסיפא כרם נטוע ירק וכך היא בתוספתא דלהת"ק ספקו בסוריא מותר אפילו אין כאן אלא הכרם נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו ורבי יהודא פליג דזה אסור אף בסוריא ואיזהו ספק המותר בסוריא כרם נטוע ירק ושדה ירק אחר בצידו וכו':

ובח"ל יורד ולוקט וכו' אמר ר' יודן עוד היא בקדמייתא וכו'. כלומר דר' יודן תני גם בסיפא יורד ולוקח וכו' כמו בהקדמייתא ברישא:

החדש וכו'. מתני' דר"א בפ"ק דקדושין כדתנינן תמן כל מצוה וכו':

בכל מושבותיכם. בכל מקום שאתם יושבין משמע אפי' בח"ל:

מה מקיימין רבנן טעמא דר"א בכל מושבותיכם בחדש שכאן ויצא בחוץ. ובקדושין שם בהל"ח בחדש שבו שיצא לח"ל והיינו הך. כלומר דלדידהו קרא אתי לרבות על חדש של א"י שיצא לח"ל שבזה אתה נוהג איסור בכל מקום מושבותיכם אבל לא בחדש של ח"ל גופה:

ולמה לא תנינן. לר"א אף החלה עמהן שנוהגת בכל מקום:

א"ל לא אתינן מיתני אלא דבר שהוא נוהג בין בישראל ובין בגוים. כמו החדש למאי דס"ל לדידי לר"א וכן הערלה והכלאים להת"ק דהתם אבל החלה אינה נוהגת אלא בשל ישראל לכ"ע:

והערלה הלכה. ופליגי שמואל ור' יוחנן מאי הלכה שמואל אמר כהלכות מדינה שמעצמן הנהיגו עליהם להלכה זו ולאסור הערלה בח"ל:

הלכה למשה מסיני ואת אמר הכין. בתמיה כלומר לדידך דאמרת הלכה למשה מסיני היא בח"ל ואת אמרת דספיקה מותר כדתנינן במתני' ואמר לו בשעה שניתנה הלכה זו כך נאמרה דודאה אסור בח"ל וספיקה מותר:

אמר ר' יסא אילו לא סלקית לא"י וכו'. דר' יסא מח"ל הוה ועלה לא"י ללמוד תורה מר' יוחנן:

שמואל אמר בכלאי הכרם הוא דאסור מד"ס בח"ל הא בכלאי זרעים מותר כדפרישית במתני' ור' יוחנן אמר איפכא ובכלאי זרעים אסור מן התורה:

כד נחתין מערביא דתמן. כשירדו אלו התלמידים שלמדו בא"י ובאו לבבל ואמרו להא בשם ר' יוחנן וקיימונה לטעמא דידיה דאמאי החמיר בכלאי זרעים טפי מכלאי הכרם ואמרו דהיינו טעמיה דכתיב את חוקותי תשמרו וגו' ובגד כלאים וגו' ומדכתב לכולהו בחד קרא והטיל לכלאי זרעים בין כלאי בהמה לכלאי בגדים ש"מ להיקישא הוא דאתא דהקיש כלאי זרעים וכו' ולומר לך שאע"פ שהן תלוין בחובת הקרקע נוהגין בארץ ובח"ל:

חד ב"נ זרע חקלייה. לשדה שלו שעורין ולפת בערבוביא ובח"ל היה דהא אתא עובדא קומי שמואל:

עבר שם חנין גוביתא. ממקום גוביתא היה וראה כלאים הללו ועקר אותן:

אתא עובדא קומי שמואל וקנסיה. לחנן גוביתא שלא היה לו לעקור אותן שלא ברשות הבעלים כדשמעינן מהאי ברייתא דלקמי':

דתני. בתוספתא סוף פ"ב דכלאים אין עושין עם ישראל בכלאים ובח"ל קאי אבל עוקרין עמו בכלאים וכו' ולמאי איצטריך למיתני האי אבל עוקרין עמו וכי היתירא דעוקרין אשמועינן אלא שמע מינה דלדיוקא איצטריך דעמו הוא דעוקרין אם נותן רשות לעקור אותן אבל בלאו הכי אין לו לעקור למאי שכבר נזרע דמכיון שכבר עבר זה וזרע מה שעבר עבר והואיל ומותרין באכילה הן למה יעקור דלא גזרו על המקיים כלאים בח"ל אפי' למאן דאוסר והלכך קנסיה שמואל:

תני. סיפא דהתוספתא היא בכלאים שם:

אין עושין עם הגוי בכלאים. בא"י מיירי כדמסיים אבל עיירות המובלעות בא"י וכו' ומכ"ש בח"ל דשרי לסייע את הגוי בשדה שלו:

כשם שכלאים בארץ וכו'. וקאמר הש"ס דשמואל ור' יוחנן כל חד וחד מפרש להא לטעמיה למאי דאמרו לעיל דשמואל פתר להאי ברייתא אין עושין וכו' ובסיפא דקתני כשם וכו' אדין כלאים לישראל קאי והיינו כלאי הכרם דוקא דבהן גזרו בח"ל הא כלאי זרעים מותר לזרוע בח"ל כדקאמר לעיל:

ר' יוחנן פתר להאי מתניתא אין עושין וכו'. כלומר ברישא מפרש לה כדשמואל דבהתוספתא לא גריס אלא אין עושין עם הגוי בכלאים סתמא ומפרשי לה דבין בכלאי הכרם ובין בכלאי זרעים אין עושין עמו אבל להאי כשם שכלאים בארץ וכו' דהסיפא מפרש ר' יוחנן לטעמיה:

בכלאי כרם הא בכלאי זרעים. כלומר הא דקאמר כשם שכלאים בארץ בכלאי הכרם נמי מיתפרשא דשתיהן אסורין הן בארץ אבל הא דמסיים כך כלאים בח"ל בכלאי זרעים הוא דמתפרשא דכלאי זרעים הוא דאיתרבו מהיקישא דלעיל לר' יוחנן דשדך לא תזרע כתיבא התם אבל כלאי הכרם ס"ל דלא איתסרו בחוצה לארץ:

הדרן עלך בגד שצבעו וסליקא לה מסכתא ערלה בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען